

Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”

*Aniversări
Culturale
2019*

CZU 008(058)

A 61

Responsabil de ediție:

Claudia Balaban

Alcătuitori

Text: Tamara Croitoru, Maria Harea,
Tamara Pereteatcu, Mariana Ursu

Bibliografie: Elena Cugut

A colaborat: Tamara Maleru

Redactori:

Claudia Gurschi

Tamara Maleru

Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, 2018
FEP „Baștina-Radog” SRL, 2018

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Aniversări culturale... / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; alcăt.: Tamara Croitoru [et al.]; bibliogr.: Elena Cugut; resp. de ed.: Claudia Balaban. – Chișinău: „Baștina-Radog”, 2018. – ISBN 978-9975-4234-8-9.

...2019. – 2018. – 160 p. – Bibliogr. la sfârșitul fișierelor biografice. – Index de nume: p. 157-159. - 300 ex. – ISBN 978-9975-3101-9-2.

008(058)

A 61

ISBN 978-9975-3101-9-2

INTRODUCERE

Publicația Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” *Aniversări culturale*, devenită deja tradițională, prezintă datele remarcabile ale anului 2019.

O bună parte a datelor vizează scriitorii pentru copii, iar celelalte sunt în legătură cu personalitățile marcante ale literaturii, științei, artei universale, a căror activitate prezintă interes pentru copii.

Unele date nominalizate în *Enumerare* sunt însemnate cu asterisc (*), ceea ce înseamnă că acestea pot fi găsite în continuarea lucrării, fiind urmate de scurte date biografice, bibliografii.

Bibliografiile sunt alcătuite în baza colecțiilor Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” și altor biblioteci și conțin cărți, articole din cărți și publicații periodice, materiale audiovizuale.

Selectarea bibliografică a fost finalizată în luna august 2018.

Descrierile bibliografice sunt aranjate în ordine alfabetică.

Referințele oferă o imagine sumară asupra activității personalității respective.

Indexul de nume de la sfârșitul lucrării înlesnește utilizarea ei.

ENUMERAREA DATELOR REMARCABILE ȘI MEMORABILE 2019

Ani, decenii proclamate de ONU, aniversări, sărbători tradiționale și internaționale (mondiale):

- 2011 - 2020 Deceniul Biodiversității
- 2011 - 2020 Deceniul de luptă împotriva desertificării
- 2011 - 2020 Deceniul de Acțiune pentru Siguranța Rutieră
- 2013 - 2022 Deceniul Fuziunii Culturilor
- 2014 - 2024 Deceniul energiei durabile pentru toți
- 2015 - 2024 Deceniul Internațional al persoanelor de origine africană

Anul 2019 – Anul Internațional al Tabelului Periodic al Elementelor (Tabelul lui Mendeleev)

Au fost desemnate pentru 2019:

Capitala Mondială a Cărții (*World Book Capital*) – Sharjah (Emiratele Arabe Unite)

Este un titlu conferit de către Conferința Generală UNESCO unui oraș ca o recunoaștere a calității programelor de a promova cunoașterea și lectura.

UNESCO invită Asociația Internațională a Editorilor (*International Publishers Association*), Federația Internațională a Asociațiilor de Biblioteci (*International Federation of Library Associations – IFLA*) și Federația Internațională a Librarilor (*International Booksellers Federation*) de a participa la procesul de asigurare a celor trei ramuri majore ale industriei de carte.

Capitale Europene ale Culturii (*European Capitals of Culture*) – Matera (Italia) și Plovdiv (Bulgaria)

Este un titlu conferit unui sau mai multor orașe de către Uniunea Europeană pentru o perioadă de un an calendaristic în care se organizează o serie de evenimente culturale cu o puternică rezonanță europeană.

Comisia Uniunii Europene gestionează titlul și în fiecare an Consiliul de Miniștri al Uniunii Europene desemnează în mod oficial Capitalele Europene ale Culturii.

Programul se derulează din 1985, când Melina Mercouri, ministrul culturii al Greciei, și omologul său francez, Jack Lang, au venit cu ideea de a desemna (anual) o Capitală a culturii pentru a aduce europenii mai aproape prin evidențierea bogăției și diversității culturilor europene și sensibilizarea pentru cunoașterea valorilor și istoriei lor comune.

Capitala Europeană a Tineretului (*European Youth Capital*) – Novi Sad (Serbia)

Este titlul acordat unui oraș european pentru perioada de un an, în cursul căreia i se oferă posibilitatea de a prezenta, printr-un program cu mai multe fațete, activitățile pentru tineret în domeniul cultural, social, politic și economic.

Capitala Europeană a Tineretului este o inițiativă a *Forumului European al Tineretului*, iar prima capitală a fost aleasă în 2009.

Din 2014, Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei este partener oficial de organizare.

Capitala Europeană a Sportului (*European Capital of Sport*) – Budapesta (Ungaria)

Este o nouă distincție desemnată de Federația Europeană a Sportului (ACES Europa) pentru a promova sportul prin comunicarea globală în conformitate cu principiile de responsabilitate și etică, de conștientizare a faptului că sportul este un factor de o mai mare coeziune în societate, de îmbunătățire a calității vieții, bunăstării fizice și mintale, precum și de integrare deplină a claselor sociale cu situații dificile.

IANUARIE

Salinger, Jerome David , scriitor american (1919-2010)	100 de ani de la naștere	1
Tăbârță, Vasile , actor de teatru și film (1949-2004)	70 de ani de la naștere	1
*Butnaru, Leo , poet, prozator, eseist și traducător (1949)	70 de ani de la naștere	5
Cao Wenxuan , scriitor chinez pentru copii, laureat al Premiului „Hans Christian Andersen”, 2016 (1954)	65 de ani de la naștere	9

<p>Ziua Internațională a Cuvântului „Mulțumesc” (<i>International Thank You Day</i>) (A fost instituită în anul 1994. Cuvintele de mulțumire par să posede calități magice – cu ajutorul lor oamenii își exprimă atenția și transmit emoții pozitive, fără de care viața noastră ar fi fost mai tristă)</p>	11
<p>Botezatu, Grigore, folclorist (1929) 90 de ani de la naștere</p>	14
<p>*Darienco, Domnica, actriță de teatru și cinema (1919-2011) 100 de ani de la naștere</p>	15
<p>Sărbătoarea Națională „Ziua comemorării lui Mihai Eminescu”</p>	15
<p>Ziua Națională a Culturii (Instituită prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 74 din 12.04.2012)</p>	15
<p>Ziua Wikipedia (<i>Wikipedia Day</i>) (La această dată, în 2001, proiectul Wikipedia a devenit public la inițiativa fondatorilor – informaticianului și omului de afaceri american, specializat în domeniul companiilor Internet, Jimmy Wale, și doctorului în filosofie de la Universitatea de Stat din Ohio, Larry Sanger. Wikipedia este o enciclopedie generală, disponibilă pe Internet în mai multe limbi, având conținut deschis tuturor atât pentru utilizare, cât și pentru dezvoltare)</p>	15
<p>Ziua Mondială a Scrisului de Mână (<i>Handwriting Day</i>) (A fost instituită cu scopul de a ne aminti de frumusețea și unicitatea scrisului de mână și de necesitatea folosirii semnăturii de mână. Inițiatorul acestei zile este Asociația producătorilor de instrumente de scris (Writing Instrument Manufacturers Association, WIMA), care a declarat ziua de 23 ianuarie drept sărbătoarea „scrisului de mână”. Coincide cu ziua de naștere a lui John Hancock, unul din cei mai proeminenți oameni de stat americani, care și-a pus primul semnătura pe Declarația de Independență a Statelor Unite ale Americii)</p>	23
<p>Andruetto, Maria Teresa, scriitoare argentiniană pentru copii, laureată a Premiului „Hans Christian Andersen”, 2012 (1954) 65 de ani de la naștere</p>	26

Ziua Internațională pentru Comemorarea Victimelor Holocaustului (Instituită de ONU în 2005, prin Rezoluția 60/7, care solicită statelor-membre să realizeze programe educaționale prin care generația tânără să învețe lecțiile Holocaustului pentru a preveni orice acte viitoare de genocid)	27
Bažov, Pavel , prozator rus (1879-1950)	140 de ani de la naștere 27

FEBRUARIE

Ziua Internațională a Cititului Împreună (<i>World Read Aloud Day</i>) (Este o campanie de promovare a bucuriei, frumuseții și beneficiilor lecturii. A fost inițiată de LitWorld (litworld.org), o organizație nonprofit fondată în 2007. Programele oferite de LitWorld sunt adresate tuturor instituțiilor și persoanelor, care au tangențe cu promovarea lecturii: școli, instituții preșcolare, biblioteci, lucrători din sectorul social, părinți etc.)	1
Grigorescu, Lucian , pictor postimpresionist (1894-1965)	125 de ani de la naștere 1
Hlib, Lidia , prozatoare și poetă (1944)	75 de ani de la naștere 2
Ziua Europeană a Siguranței pe Internet (A fost inițiată în 2004 de Comisia Europeană și are ca scop promovarea siguranței pe Internet pentru toți utilizatorii, în special pentru copii și tineri)	A 2-a zi de marți din februarie
Rabelais, François , scriitor francez (cc. 1494-1553)	525 de ani de la naștere 4
*Dolgan, Mihail , critic și istoric literar (1939-2013)	80 de ani de la naștere 5
Koval', Ūrij , scriitor rus pentru copii (1939-1995)	80 de ani de la naștere 9
*Bianki, Vitalij , scriitor rus pentru copii (1894-1959)	125 de ani de la naștere 11
Cazimir, Otilia (pseudonim al Alexandrei Gavrilescu), poetă, prozatoare și traducătoare (1894-1967)	125 de ani de la naștere 12
*Krylov, Ivan , poet, prozator rus (1768/1769-1844)	250 de ani de la naștere 13

<p>Ziua Mondială a Radioului (Instituită de ONU la cea de-a 67-a Adunare Generală din 14 ianuarie 2013, în semn de apreciere pentru acest influent mijloc de informație și cultură. Ziua de 13 februarie a fost aleasă în amintirea primei emisiuni a postului de radio al Națiunilor Unite din 1946)</p>	13
<p>Ziua Internațională a Donației de Carte (<i>International Book Giving Day</i>) (Este evenimentul care îi unește pe toți cei care dăruiesc cărți copiilor și le insuflă dragostea pentru lectură. A fost inițiată în 2012 de Emmy Broadmoor, fondatoarea site-ului despre cărți pentru copii <i>Delightful Children's Books</i> din SUA. Ziua Internațională a Donației de Carte este o inițiativă de voluntariat, care vizează creșterea accesului la carte și entuziasmului pentru lectură)</p>	14
<p>*Stârcea, Alexei, compozitor și profesor (1919-1974)</p>	100 de ani de la naștere 17
<p>Ziua Internațională a Limbii Materne (Declarată în 1999 de către Conferința Generală UNESCO. Se sărbătorește anual pentru susținerea diversității lingvistice și culturale)</p>	21
<p>Kästner, Erich, scriitor german, laureat al Premiului „Hans Christian Andersen”, 1960 (1899-1974)</p>	120 de ani de la naștere 23
<p>Gurtovoi, Timofei, dirijor de orchestră (1919-1981)</p>	100 de ani de la naștere 23
<p>Ziua dragostei și a bunăvoinței – Dragobete</p>	24

MARTIE

<p>Ziua Mărțișorului</p>	1
<p>Ziua Internațională a Radioului și Televiziunii pentru Copii (Instituită de ONU în 1994, la inițiativa UNICEF, pentru a marca importanța emisiunilor radio și televizate în educație, instruire și promovarea drepturilor copiilor)</p>	Prima duminică din martie
<p>„Zilele Creangă” la Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”</p>	1-7

Ziua Mondială a Scriitorului (<i>Writer's Day</i>) (Sărbătorită din 1986 la inițiativa Congresului Internațional al PEN Clubului. Fondat în 1921 la Londra, PEN Clubul Internațional reprezintă asociația scriitorilor de pretutindeni și a sprijinului intelectual între scriitorii din toate colțurile lumii)		3
Stavschi, Irina , poetă și traducătoare (1919-1994)	100 de ani de la naștere	5
Iskander, Fazil' , scriitor rus (1929-2016)	90 de ani de la naștere	6
Rimskij-Korsakov, Nikolaj , compozitor, dirijor, pedagog și critic muzical rus (1844-1908)	175 de ani de la naștere	6
Ziua Internațională a Femeii (Sărbătorită pentru prima oară în 1911 la inițiativa Conferinței Internaționale a Femeilor Muncitoare. În 1977 ONU a propus marcarea ei la nivel internațional pentru a susține lupta femeilor pentru drepturi împotriva discriminării)		8
Buzdugan, Ion , poet, folclorist, publicist (1889-1967)	130 de ani de la naștere	9
*Volontir, Mihai , actor de teatru și film (1934-2015)	85 de ani de la naștere	9
Macedonski, Alexandru , poet, prozator și dramaturg (1854-1920)	165 de ani de la naștere	14
Strauss, Johann , violonist, dirijor și compozitor austriac (1804-1849)	215 ani de la naștere	14
Belâev, Aleksandr , scriitor rus (1884-1942)	135 de ani de la naștere	16
*Russo, Alecu , prozator, poet, eseist, memorialist și critic literar (1819-1859)	200 de ani de la naștere	17
Batzaria, Nicolae , prozator și publicist (1874-1952)	145 de ani de la naștere	18
Ziua Internațională a Francofoniei (Instituită în 1988, marchează data fondării în 1970 a Organizației Internaționale a Francofoniei. Este dedicată limbii franceze, promovării solidarității și cooperării între țările francofone)		20
Ziua Internațională a Teatrului pentru Copii și Tineret (Se sărbătorește din anul 2001 la inițiativa Asociației Internaționale a Teatrelor pentru Copii și Tineret)		20

*Chiriac, Tudor , compozitor și pedagog (1949)	70 de ani de la naștere	21
Vrabie, Gheorghe , artist plastic (1939-2016)	80 de ani de la naștere	21
Ziua Mondială a Poeziei (Declarată de UNESCO în 1999 pentru a susține creația poetică, stabilirea dialogului între poezie și alte genuri ale creației, editarea și promovarea poeziei ca artă modernă veritabilă, deschisă oamenilor)		21
Ziua Mondială a Apei (Instituită de ONU în 1993 pentru a conștientiza gradul în care resursele de apă contribuie la dezvoltarea economică și bunăstarea socială)		22
Ziua Mondială a Teatrului (Instituită în 1961 de către Institutul Internațional de Teatru. Se sărbătorește anual ca semn de apreciere a uneia dintre cele mai vechi arte – arta scenică)		27
Macovei, Alexandru , pictor și grafician (1954)	65 de ani de la naștere	27
Verlaine, Paul , poet francez (1844-1896)	175 de ani de la naștere	30
*Matei, Valeriu , poet (1959)	60 de ani de la naștere	31

APRILIE

Gogol', Nikolaj , scriitor rus (1809-1852)	210 ani de la naștere	1
Ziua Internațională a Păsărilor (Instituită prin semnarea în 1906 a Convenției pentru protecția păsărilor, care a pus începutul acțiunilor de protejare a faunei sălbatice)		1
Ziua Umorului		1
Săptămâna Lecturii și a Cărții pentru Copii		1-7
Gheorghită, Ion , poet, prozator și traducător (1939)	80 de ani de la naștere	2
Traianus (Traian Vasilecău) , poet (1969)	50 de ani de la naștere	2
Ziua Internațională a Cărții pentru Copii (Consiliul Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY) a decis sărbătorirea acestei zile în 2 aprilie, data nașterii lui Hans Christian Andersen. Se sărbătorește anual din 1967)		2
*Aldea-Teodorovici, Ion , interpret și compozitor (1954-1992)	65 de ani de la naștere	7
*Stârcea, Marian , compozitor (1959)	60 de ani de la naștere	7

<p>Mistral, Gabriela (Lucila de Maria del Perpetuo Socorro Goday Alcayaga), poetă ciliană, laureată a Premiului Nobel, 1945 (1889-1957)</p>	<p>130 de ani de la naștere</p>	<p>7</p>
<p>Ziua Mondială a Sănătății (Se sărbătorește din 1950, la inițiativa Organizației Mondiale a Sănătății, pentru promovarea cunoștințelor despre sănătate și atragerea atenției asupra unor probleme globale în domeniul sănătății)</p>		<p>7</p>
<p>Ziua Internațională a Rromilor (Congresul Internațional al Rromilor (Londra, 1971) a decis sărbătorirea acestei zile în memoria rromilor omorâți în timpul Războiului al Doilea Mondial și pentru a sensibiliza societatea asupra problemelor cu care se confruntă rromii în întreaga lume)</p>		<p>8</p>
<p>Petrescu, Camil, prozator, dramaturg, poet, eseist, critic și cronicar literar (1894-1957)</p>	<p>125 de ani de la naștere</p>	<p>9</p>
<p>Bătrânu, Timotei, artist plastic (1944)</p>	<p>75 de ani de la naștere</p>	<p>12</p>
<p>Ziua Mondială a Aviației și Cosmonauticii (Instituită de Federația Internațională a Aviației pentru a comemora primul zbor al unui om în spațiul cosmic, în 1961)</p>		<p>12</p>
<p>Ziua Internațională a Culturii (Se sărbătorește din 1998 la propunerea Ligii Internaționale pentru protecția Culturii. Marchează semnarea pe 15 aprilie 1935 a Tratatului Internațional privind protejarea instituțiilor de cultură și știință și a monumentelor istorice, cunoscut ca Pactul Păcii sau Pactul Roerich)</p>		<p>15</p>
<p>Chiper, Grigore, poet, prozator, critic literar (1959)</p>	<p>60 de ani de la naștere</p>	<p>16</p>
<p>France, Anatol (Jacques Anatole François Thibault), prozator, poet și critic literar francez, laureat al Premiului Nobel, 1921 (1844-1924)</p>	<p>175 de ani de la naștere</p>	<p>16</p>
<p>Ziua Internațională a Monumentelor și Locurilor Istorice (Instituită de UNESCO în 1983 pentru a conștientiza diversitatea patrimoniului istoric mondial și, în același timp, vulnerabilitatea acestuia și necesitatea eforturilor pentru protecția și conservarea lui)</p>		<p>18</p>

<p>Ziua Internațională a Planetei Pământ (Sărbătorită pentru prima oară în 1990. Are scopul unirii tuturor oamenilor în vederea protejării mediului înconjurător. Rezoluția 63/278 a Adunării Generale ONU din 22 aprilie 2009 a desemnat această zi ca Zi Internațională a Planetei Mamă)</p>	22
<p>Mihăiescu, Gib I., prozator, romancier și dramaturg (1894-1935)</p>	125 de ani de la naștere 23
<p>Șăineanu, Lazăr, lingvist, folclorist, profesor (1859-1934)</p>	160 de ani de la naștere 23
<p>Ziua Bibliotecarului (Instituită prin Decretul președintelui RM nr. 1774/II din 21 noiembrie 2000. Inițial se sărbătorea la 5 octombrie. Din 2010, conform Decretului președintelui RM nr. 189-V din 8 februarie 2010, se marchează la 23 aprilie)</p>	23
<p>Ziua Mondială a Cărții și a Dreptului de Autor (Inițiată de UNESCO în 1995 pentru a comemora moartea sau nașterea, în data de 23 aprilie, a unor mari scriitori ai lumii (W. Shakespeare, M. de Cervantes, M. Druon ș.a.) și, totodată, pentru a încuraja lectura și editarea cărților)</p>	23
<p>Sturdza, Mihail, Domn al Țării Moldovei, 1834-1849 (1794-1884)</p>	225 de ani de la naștere 24
<p>Ziua Mondială a Proprietății Intelectuale (Instituită în anul 2000 de către Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI) pentru a sensibiliza publicul larg asupra rolului proprietății intelectuale în dezvoltarea economică, culturală și socială a țărilor lumii)</p>	26
<p>Ziua Drapelului de Stat al Republicii Moldova (Instituită prin Hotărârea Parlamentului RM din 23.04.2010 cu ocazia împlinirii a 20 de ani de la adoptarea tricolorului ca drapel de stat al RM)</p>	27
<p>Mudrea, Andrei, pictor (1954)</p>	65 de ani de la naștere 29
<p>Lunchevici, Serghei, violonist, dirijor (1934-1995)</p>	85 de ani de la naștere 29
<p>Ziua Internațională a Dansului (Se sărbătorește din 1982 la inițiativa Consiliului Internațional al Dansului pe lângă UNESCO, în ziua nașterii lui J.G. Noverre (1727-1810), balerin și coregraf francez, creator al baletului clasic)</p>	29

MAI

Akimuškin, Igor' , scriitor rus pentru copii (1929-1993)	90 de ani de la naștere	1
Ceaicovschi-Mereșanu, Gleb , muzicolog, pedagog, folclorist și regizor (1919-1999)	100 de ani de la naștere	1
Astafiev, Viktor , scriitor rus (1924-2001)	95 de ani de la naștere	1
Ziua Internațională a Solidarității Oamenilor Muncii (Primul Congres al Internaționalei a II-a de la Paris (1889) a decis sărbătorirea acestei zile în memoria grevei muncitorilor din Chicago. Se celebrează în statele-membre ale Organizației Internaționale a Muncii și alte țări)		1
Ziua Mondială a Libertății Presei (Instituită de ONU în 1993, prin Rezoluția 48/432, pentru a promova ideea că o presă liberă, pluralistă și independentă este o componentă esențială a unei societăți democratice)		3
Ciobanu, Vitalie , prozator și eseist (1964)	55 de ani de la naștere	4
Hâjdeu, Tadeu , poet, prozator, istoric și traducător (1769-1835)	250 de ani de la naștere	6
Pârlea, Gheorghe , actor de teatru (1944-2017)	75 de ani de la naștere	6
*Petrache, Ștefan , interpret de muzică ușoară (1949)	70 de ani de la naștere	8
Ziua Europei (A fost declarată în 1985, marcând, ca prim pas în construcția Europei unite, Declarația din 9 mai 1950, prin care Robert Schuman, ministrul de externe al Franței, a propus Germaniei și altor state europene să pună bazele concrete ale unei federații europene indispensabile pentru menținerea păcii)		9
Ziua Victoriei și a Comemorării Eroilor căzuți pentru Independența Patriei		9
Glib, Nicolae , cântăreț de muzică populară (1949)	70 de ani de la naștere	10
Dali, Salvador (Salvador Domingo Felipe Jacinto Dali i Domènech) (1904-1989)	115 ani de la naștere	11
Ziua Internațională a Familiei (Instituită de ONU în 1993, prin Rezoluția 47/237, pentru o mai bună înțelegere a problemelor familiei și îmbunătățirea capacității țărilor de a rezolva aceste probleme prin politici corespunzătoare)		15

Ziua Latinității (Instituită prin decizia Congresului XIX al Uniunii Latine (Paris, 2000). Marchează semnarea la 15 mai 1954 a Convenției de constituire a Uniunii Latine, organizație care întrunește statele cu limba și cultura de origine latină)		15
Doni, Maria , actriță de teatru și film (1944)	75 de ani de la naștere	16
*Tarlapan, Efim , poet, satiric, memorialist și traducător (1944-2015)	75 de ani de la naștere	17
Ziua Mondială a Societății Informaționale (Instituită de ONU în 2006, prin Rezoluția 60/252, pentru a informa publicul larg despre beneficiile Internet-ului, tehnologiilor informaționale și de comunicare, pentru înlăturarea obstacolelor de ordin tehnologic)		17
Ziua Mondială a Sportului	A 3-a sâmbătă a lunii mai	
Ziua Internațională a Muzeelor (Instituită în 1977 de către Consiliul Internațional al Muzeelor (ICOM) pentru a promova muzeele, a face cunoscută publicului larg activitatea și rolul lor în viața societății)		18
Ziua Internațională a Lumânărilor Aprinse (Se marchează din 1983 la inițiativa Organizației Mondiale a Sănătății pentru a comemora victimele SIDA și a încuraja întreaga societate să se implice în lupta împotriva SIDA)	A 3-a duminică a lunii mai	
Galaicu, Vasile , poet și prozator (1939)	80 de ani de la naștere	19
Ziua Mondială a Diversității Culturale pentru Dialog și Dezvoltare (Instituită de ONU în 2002, prin Rezoluția 57/249, pentru a întări potențialul cultural ca metodă de a atinge prosperitatea, dezvoltarea și pacea globală)		21
Ziua Sfinților Kiril și Metodiu. Sărbătoarea alfabetului chirilic și a culturii slave		24
Smâșleav, Anatol , pictor și scenograf (1949)	70 de ani de la naștere	30
Ziua Mondială împotriva Fumatului (Instituită în 1987 de Organizația Mondială a Sănătății pentru a conștientiza pericolul pe care îl prezintă fumatul și necesitatea de a promova modul de viață fără fumat)		31

IUNIE

Iazan, Dumitru , pictor și grafician (1954)	65 de ani de la naștere	1
Ziua Internațională a Ocrotirii Copiilor (Instituită în 1949 de către Federația Democratică Internațională a Femeilor pentru a accentua necesitatea apărării drepturilor și intereselor celor mai tineri locuitori ai planetei)		1
Zegrea, Ilie Tudor , poet și publicist (1949)	70 de ani de la naștere	3
Ziua Mondială a Mediului (Instituită de ONU în 1972, prin Rezoluția 2994 (XXVII), pentru a spori gradul de conștientizare a necesității de păstrare și ameliorare a mediului)		5
Malarciuc, Gheorghe , prozator, dramaturg și scenarist (1934-1992)	85 de ani de la naștere	6
Pușkin, Aleksandr , scriitor rus (1799-1837)	220 de ani de la naștere	6
Burlacu, Alexandru , critic și istoric literar (1954)	65 de ani de la naștere	8
Ignat, Victor , actor de teatru și film (1949)	70 de ani de la naștere	8
Ziua Internațională Împotriva Exploatării prin Muncă a Copiilor (Se sărbătorește din 2002, la inițiativa Organizației Internaționale a Muncii, pentru a atrage atenția asupra necesității de a eradica exploatarea prin muncă a copiilor sub toate formele ei)		12
Călinescu, George , critic și istoric literar, eseist, poet, prozator și dramaturg (1899-1965)	120 de ani de la naștere	19
Ziua Mondială a Refugiaților (Instituită de ONU în 2000, prin Rezoluția 55/76. Prima dată s-a sărbătorit în 2001, când s-au împlinit 50 de ani de la adoptarea Convenției din 1951 despre Statutul Refugiaților)		20
* Cibotaru, Mihail Gheorghe , prozator și publicist (1934)	85 de ani de la naștere	21
* Galaicu-Păun, Emilian , poet, prozator și critic literar (1964)	55 de ani de la naștere	22
Ahmatova, Anna , poetă rusă (1889-1966)	130 de ani de la naștere	23
Odobescu, Alexandru , prozator și eseist (1834-1895)	185 de ani de la naștere	23
Ziua Suveranității Republicii Moldova (Declarația de Suveranitate a fost adoptată		

de Sovietul Suprem al RSSM de legislatura a XII-a nr. 148-XII din 23.06.1990)		23
Ziua Internațională Olimpică (Olympic Day) (Comitetul Olimpic Internațional a decis în ianuarie 1948 în timpul sesiunii a 42-a din St. Moritz, Elveția, de a sărbători Ziua Internațională Olimpică la 23 iunie în fiecare an. Această dată a fost aleasă pentru a perpetua data creării Comitetului Olimpic Internațional la 23 iunie 1894, după renașterea mișcării olimpice, inițiată de baronul Pierre de Coubertin din Paris, în cadrul raportului său istoric la Congresul internațional athletic)		23
Didăc, Vasile , pictor (1949)	70 de ani de la naștere	24
Ziua Internațională împotriva Consumului și a Traficului ilicit de Droguri (Instituită de ONU în 1987 pentru a spori eforturile și cooperarea în vederea creării unei societăți în care să nu existe consum de droguri)		26
Sîrbu, Ion Desideriu , eseist, dramaturg, filosof, publicist și romancier (1919-1989)	100 de ani de la naștere	28
Bălcescu, Nicolae , istoric și prozator (1819-1852)	200 de ani de la naștere	29

IULIE

Sand, George (Amantine Lucile Aurore Dupin), scriitoare franceză (1804-1876)	215 ani de la naștere	1
Mardare-Fusu, Maria , pictoriță (1954)	65 de ani de la naștere	2
Sărbătoarea Națională „Ziua Comemorării lui Ștefan cel Mare și Sfânt”		2
Zmeev, Vladimir , pictor și grafician (1949)	70 de ani de la naștere	8
Kapița, Piotr , fizician și academician rus, laureat al Premiului Nobel (1894-1984)	125 de ani de la naștere	9
Babel?, Isaak , prozator rus (1894-1940)	125 de ani de la naștere	13
Ermurachi, Nina , interpretă de muzică populară (1949)	70 de ani de la naștere	15
Crăciun, Victor , istoric literar (1934)	85 de ani de la naștere	16
*Codreanca, Lidia , prozatoare, poetă (1954)	65 de ani de la naștere)	18
Vasilache, Sandu , actor și regizor de teatru (1964)	55 de ani de la naștere	18
*Sainciuc, Glebus , artist plastic (1919-2012)	100 de ani de la naștere	19

Ziua Mondială a Șahului (Instituită în 1966 la inițiativa Federației Internaționale a Jocului de Șah (FIDE)		20
Ziua Constituției Republicii Moldova (Aprobată de Parlamentul RM la 29 iulie 1994)		29
Teodoreanu (Păstorel), Alexandru O. , poet și prozator (1894-1964)	125 de ani de la naștere	30
Ziua Scrisului și a Culturii Găgăuze		30
Ziua Internațională a Prieteniei (International Friendship Day) (Prima Zi de Prietenie Mondială a fost propusă la 30 iulie 1958, de „World Friendship Crusade” – organizație civilă internațională, care militează în favoarea prieteniei ca modalitate de promovare a unei culturi a păcii. Prin Rezoluția 65/275, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a declarat oficial 30 iulie Ziua Internațională a Prieteniei, în ideea de a transmite mesajul că prietenia între popoare, țări, culturi și indivizi poate inspira eforturile de pace și poate construi punți de legătură între comunități. Rezoluția subliniază, de asemenea, importanța implicării tinerilor, ca viitori lideri, în activități sociale, percepția diferitelor culturi și respectul pentru diversitate)		30

AUGUST

Melville, Herman , scriitor american (1819-1891)	200 de ani de la naștere	1
Repin, Il'â , pictor realist rus (1844-1930)	175 de ani de la naștere	5
Bucov, Emilian , poet, prozator, dramaturg (1909-1984)	110 ani de la naștere	8
Jansson, Tove Marika , scriitoare finlandeză și ilustratoare de carte, laureată a Premiului „Hans Christian Andersen”, 1966 (1914-2001)	105 ani de la naștere	9
Zoșenko, Mihail , scriitor rus (1894-1958)	125 de ani de la naștere	9
Istrate, Panait , prozator (1884-1935)	135 de ani de la naștere	10
Busuioc, Nicolae , bibliograf și istoric literar (1939)	80 de ani de la naștere	12
Ziua Internațională a Tineretului (Instituită de ONU în 1999 pentru a recunoaște eforturile tinerilor în îmbunătățirea societății și a activa implicarea lor în rezolvarea problemelor globale ale umanității)		12

Ziua Internațională a Stângacilor (International Lefthanders Day) (Este instituită la inițiativa „Clubului Stângacilor” britanici și a fost marcată pentru prima dată în 1992, în Marea Britanie. „Clubul Stângacilor” („Left-Handers Club”) s-a constituit în 1990 cu scopul de a menține o legătură între stângacii din întreaga lume și de a face cunoscute nevoile și cerințele acestora. În ziua de 13 august se organizează competiții sportive între dreptaci și stângaci, precum și evenimente în cursul cărora dreptacii sunt invitați să încerce să folosească unelte și echipamente proiectate pentru mâna stângă, pentru a înțelege, în acest fel, cât de greu este să trăiești într-o lume proiectată pentru cealaltă mână)	13
*Hadârcă, Ion , poet și publicist (1949) 70 de ani de la naștere	17
Negruzzi, Leon , poet, prozator și traducător (1899-1987) 120 de ani de la naștere	19
Bykov, Vasil’ , scriitor bielorus (1924-2003) 95 de ani de la naștere	19
Strâmbeanu, Andrei , poet (1934) 85 de ani de la naștere	25
Sărbătoarea Națională „Ziua Independenței”	27
Goethe, Johann Wolfgang von , poet, dramaturg și prozator german (1749-1832) 270 de ani de la naștere	28
Golâvkin, Viktor , scriitor rus pentru copii (1929-2001) 90 de ani de la naștere	31
Sărbătoarea Națională „Limba Noastră”	31

SEPTEMBRIE

Ziua Cunoștințelor	1
Ziua Armatei Naționale	3
Filimon, Nicolae , prozator și publicist (1819-1865) 200 de ani de la naștere	6
Salten, Felix , scriitor austriac (1869-1945) 150 de ani de la naștere	6
Ziua Internațională pentru Alfabetizare (Instituită de UNESCO în 1966 pentru activizarea eforturilor societății pentru lichidarea analfabetismului)	8
Suruceanu, Ion , interpret de muzică ușoară (1949) 70 de ani de la naștere	9

Ziua Mondială de Prevenire a Suicidului (Se marchează anual din 2002, la inițiativa Asociației Internaționale de Prevenire a Suicidului și Organizației Mondiale a Sănătății, sub egida ONU)		10
Tuwim, Julian , scriitor polonez (1894-1953)	125 de ani de la naștere	13
Humboldt, Alexander von , savant, enciclopedist, călător, geograf, scriitor, pictor german (1769-1859)	250 de ani de la naștere	14
Rachieru, Adrian Dinu , prozator, eseist și critic literar (1949)	70 de ani de la naștere	15
Ziua Internațională a Democrației (Instituită de ONU în 2007, prin Rezoluția 62/7, pentru a atrage atenția asupra stării democrației în lume)		15
Cuzuic, Ion , epigramist, publicist (1949)	70 de ani de la naștere	16
Ziua Internațională a Păcii (Instituită de ONU în 2001, prin Rezoluția 55/282, ca zi a non-violenței, fără focuri de armă, toate națiunile și popoarele fiind chemate să înceteze orice ostilități pe parcursul acestei zile)		21
Ziua Limbilor Europene (Se marchează din 2001, la decizia Consiliului Europei, pentru a serba diversitatea lingvistică în Europa și a încuraja populația să cunoască un număr mai mare de limbi străine)		26
Ziua Mondială a Turismului (Se sărbătorește din 1980, la decizia Organizației Mondiale a Turismului, pentru a determina comunitatea internațională să conștientizeze importanța turismului și valorile sale culturale, sociale, politice și economice)		27
Ziua Internațională a Dreptului de a Ști (Instituită în 2002 la inițiativa rețelei internaționale a activiștilor în domeniul accesului la informațiile politice, pentru a atrage atenția asupra importanței pe care dreptul la informare o are în orice sistem democratic)		28
Ziua Internațională a Traducătorilor (<i>International Translation Day</i>) (A fost inițiată de către Federația Internațională a Traducătorilor și lansată în 1953 pentru a sublinia importanța profesiei de traducător și a multilingvismului. În 1991, Federația		

Internațională a Traducătorilor (FIT), sub egida UNESCO, a decretat Ziua Internațională a Traducătorilor și a ales data de 30 septembrie pentru a fi marcată odată cu sărbătoarea din calendarul romano-catolic a Sfântului Ieronim care, în secolul al III-lea, a fost traducătorul „oficial” al Bibliei din limbile ebraică, aramaică și greacă în limba latină. Sfântul Ieronim este considerat protectorul traducătorilor) 30

OCTOMBRIE

Lunarul Bibliotecilor Școlare (Se organizează la inițiativa Asociației Internaționale a Bibliotecilor Școlare (IASL). Include activități desfășurate pe parcursul unei zile, săptămâni sau întregii luni, dedicate bibliotecilor școlare și rolului lor în instruirea și educația copiilor)

***Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” din Chișinău** (1944) 75 de ani de la înființare

Muzeul Național de Etnografie și Istorie Națională, primul muzeu public din Basarabia (1889) 130 de ani de la fondare

***Lungu, Eugen**, critic literar, eseist, editor (1949) 70 de ani de la naștere 1

***Silvestru, Aurelian**, prozator, poet, publicist, psiholog (1949) 70 de ani de la naștere 1

Ziua Internațională a Muzicii (Instituită de UNESCO în 1973 pentru a încuraja promovarea artei muzicale, schimburile culturale, întărirea păcii și înțelegerii între popoare prin intermediul muzicii) 1

Ziua Internațională a Oamenilor în Etate (Instituită de ONU în 1940, prin Rezoluția 45/106, ca dovadă a prețuirii și respectului pentru persoanele de vârstă a treia) 1

Literatura și Arta (Învățătorul Moldovei, Cultura Moldovei), săptămânal (1954) 65 de ani de la apariție 3

Ziua Internațională a Animalelor (Instituită în 1931 la inițiativa Organizației Internaționale pentru Protecția Animalelor. Se marchează în ziua Sf. Francisc de Assisi, protectorul animalelor, pentru a atrage atenția asupra speciilor pe cale de dispariție și a necesității protecției regnului animal) 3

Ziua Mondială a Zâmbetului (*World Smile Day*)

(În 1963, artistul american Harvey Ball a creat imaginea «față zâmbitoare» (smiley face), reprezentând un buton galben cu două puncte și o paranteză „închisă”, pe care, în prezent, oamenii de peste tot din lume o folosesc cu scopul de a-și exterioriza emoțiile pozitive. Ziua Mondială a Zâmbetului a fost marcată pentru prima dată în 1999, în orașul natal al lui Harvey Ball, Worcester. În același an, Harvey Ball a fondat și World Smile Corporation, care a devenit sponsorul oficial al Zilei Mondiale a Zâmbetului)

Prima zi de vineri din luna octombrie

Ziua Mondială a Pedagogului (Declarată de UNESCO în 1994 pentru a marca semnarea în 1966 a Recomandărilor UNESCO privind statutul pedagogului și pentru a conștientiza importanța educației și condițiile în care își desfășoară activitatea cadrele didactice)

5

Mazilu, Gheorghe, critic literar (1939-2004) 80 de ani de la naștere

7

Ciolacu, Olga, solistă vocală (1949) 70 de ani de la naștere

10

Ziua Mondială a spălatului pe mâini (*Global Handwashing Day*)

(Fondul Națiunilor Unite pentru copii (UNICEF) a declarat oficial 15 octombrie Ziua Mondială a spălatului mâinilor, care a avut loc pentru prima dată în 2008, în cadrul Adunării Generale ONU când a fost proclamat Anul de Salubritate. Scopul evenimentelor, la scară largă, organizate în această zi cu sprijinul ONU în întreaga lume – să atragă atenția publicului asupra necesității acestei simple, dar foarte importante proceduri de igienă ca o abordare cheie pentru prevenirea multor boli. Ziua Mondială a spălatului pe mâini este adresată în special copiilor, avându-se în vedere bolile de care suferă aceștia)

15

Crărescu, Victor, prozator (1849-1918) 170 de ani de la naștere

16

Ziua Internațională a Pâinii (La inițiativa Asociației pentru Alimentație și Agricultură a Națiunilor Unite (FAO – Food and Agriculture Organization of the United Nations), 16 octombrie a fost declarată Ziua Mondială a Pâinii. Această idee, care a venit de la reprezentanții Asociației Internaționale a patiseriei din anii '50 ai secolului XX, a fost adoptată la reuniunea ONU în 1979,

prin Rezoluția A/RES/35/70. Scopul – sensibilizarea opiniei publice cu privire la problema alimentară mondială și consolidarea solidarității în lupta împotriva foametei, malnutriției și sărăciei)	16
Roșca, Agnesa , poetă, eseistă, publicistă și traducătoare (1929-2009)	90 de ani de la naștere 17
Bulyčev, Kir (Igor’ Možeiko), scriitor rus pentru copii (1934-2003)	85 de ani de la naștere 18
Enache, Ion , compozitor (1949)	70 de ani de la naștere 19
Matcovschi, Dumitru , poet, dramaturg și publicist (1939-2013)	80 de ani de la naștere 20
Verejanu, Renata , poetă și publicistă (1949)	70 de ani de la naștere 22
Ziua Organizației Națiunilor Unite (Instituită de ONU în 1947, prin Rezoluția 168. Marchează data intrării în vigoare a Cartei Națiunilor Unite (1945) și urmărește promovarea în întreaga lume a scopurilor și realizărilor ONU)	24
* Lari, Leonida , poetă și eseistă (1949-2011)	70 de ani de la naștere 26
Ziua Națională „Un Arbore pentru Dăinuirea Noastră” (Instituită prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 27 din 13.02.1995. Începând cu anul 2011, se marchează în ultima sâmbătă a lunii octombrie. Decretul Președintelui RM nr. 644 din 24.11.2010)	Ultima sâmbătă din luna octombrie
Ziua Internațională a Animației (<i>International Animation Day</i>) (Asociația Internațională de Film animat (ASIFA), în special filiala sa din Paris, în 2002, a stabilit sărbătoarea în onoarea a 110 ani de la prima demonstrație publică a invenției artistului francez Emile Reynaud – imagini în mișcare reproduse pe ecran, cu alte cuvinte – desene animate)	28

NOIEMBRIE

* Hasdeu, Iulia , poetă și prozatoare (1869-1888)	150 de ani de la naștere 2
Cocca, Dina , actriță de teatru și film (1944)	75 de ani de la naștere 12
Ionesco, Eugene , dramaturg, eseist, prozator, poet (1909-1994)	110 ani de la naștere 13
Ziua Internațională a Educației Copiilor Nevăzători (Se marchează din 1946, în ziua	

de naștere a savantului și pedagogului francez Valentin Haüy, întemeietorul primei școli pentru nevăzători din lume (1784)	13
Mado, Michio , scriitor japonez, laureat al Premiului „Hans Christian Andersen”, 1944 (1909-2014)	110 ani de la naștere 16
Ziua Internațională pentru Toleranță (Instituită de ONU în 1996, prin Rezoluția 51/95. Marchează data adoptării la 16 noiembrie 1995 a Declarației Principiilor Toleranței)	16
Ziua Artizanatului (Ziua Patrimoniului Mondial) (La 16 noiembrie 1972, la Paris, în cadrul celei de-a 17-a sesiuni a Conferinței generale a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, a fost adoptată Convenția privind Protecția Patrimoniului Mondial Cultural și Natural. Fondul UNESCO a recunoscut artizanatul parte din patrimoniu cultural mondial. Această decizie a fost dictată de faptul că, în timp, dispar o varietate de meserii care au fost cunoscute de omenire. La cea de-a 34-a sesiune a Comisiei pentru Patrimoniul Mondial s-a hotărât ca data de 16 noiembrie să fie sărbătorită ca Ziua Patrimoniului Mondial)	16
Ziua Internațională a Studenților (Declarată în 1941 de către Consiliul Internațional al Studenților, ca urmare a evenimentelor din 1939 de la Praga, când nouă studenți și-au pierdut viața, iar alți peste 1200 au fost trimiși în lagăre de concentrare)	17
Ziua Internațională a Drepturilor Copiilor (Se sărbătorește din 1989 și marchează ziua în care ONU a adoptat Declarația Drepturilor Copiilor (1959) și Convenția cu privire la Drepturile Copiilor (1989))	20
Ziua Mondială a Salutului (<i>World Hello Day</i>) (Este o inițiativă lansată în 1973 de frații Brian și Michael McCormack din Omaha, statul Nebraska, SUA, din considerentul că salutul este o formă elementară de acțiune interumană și un pas important spre realizarea păcii și înțelegerii între oamenii de rase, naționalități, religii diferite)	21

Ziua Mondială de Comemorare a Victimelor Accidentelor Rutiere (Instituită de ONU în 2005, prin Rezoluția 60/5, pentru a conștientiza impactul accidentelor rutiere și necesitatea unor măsuri de prevenire a lor) A 3-a duminică a lunii noiembrie
Voiculescu, Vasile, poet, prozator, dramaturg (1884-1963) 135 de ani de la naștere 27

DECEMBRIE

Ziua Mondială de Combatere și Profilaxie a Maladiei HIV/SIDA (Instituită de ONU în 1988, prin Rezoluția 43/15, pentru a sensibiliza opinia publică și a exprima solidaritatea cu persoanele afectate de această maladie) 1

Ziua Internațională a Persoanelor cu Dizabilități (Instituită de ONU în 1992, prin Rezoluția 47/3, pentru conștientizarea și îmbunătățirea situației persoanelor cu handicap, pentru a le oferi acestora șanse egale și posibilități de integrare în societate) 3

Ziua Internațională a Voluntarilor în Slujba Dezvoltării Economice și Sociale (Instituită de ONU în 1985, prin Rezoluția 40/212, pentru a mediatiza contribuția muncii voluntare și a stimula tot mai multe persoane să muncească ca voluntari atât în propria țară, cât și în străinătate) 5

Ziua Internațională a Copiilor în mass-media (În legătură cu impactul pe care îl are mass-media în educația generațiilor de astăzi, pe 9 decembrie este declarată Ziua Internațională a Copiilor în mass-media, pentru a demonstra influența surselor informaționale pentru copii și, totodată, rolul copiilor în mass-media) 9

Ziua Drepturilor Omului (Instituită de ONU în 1950, prin Rezoluția 423(V). Marchează aniversarea adoptării în 1948 a Declarației Universale a Drepturilor Omului) 10

Briedis, Leons, poet, eseist, filosof, traducător (1949) 70 de ani de la naștere 16

Voltaire (François-Marie Arrouet) , poet, dramaturg, eseist, romancier, istoric, filosof (1694-1778)	325 de ani de la naștere	21
Andronic, Ștefan , maestru de cor, profesor (1939)	80 de ani de la naștere	22
Vodă, Gheorghe , poet, prozator, cineast (1934-2007)	85 de ani de la naștere	24
Chambers, Aidan , scriitor englez pentru copii, laureat al Premiului „Hans Christian Andersen”, 2002 (1934)	85 de ani de la naștere	27
Ziua Actorului		27
Matisse, Henri , pictor, grafician, decorator, sculptor francez (1869-1954)	150 de ani de la naștere	31

Alte date

ARC, editură, 1994	25 de ani de la fondare
„Făclia”, săptămânal de educație și învățământ, 1954	65 de ani de la fondare
„Fluieraș”, orchestră de muzică populară, 1949	70 de ani de la înființare
„Joc”, Ansamblul Național Academic de Dansuri Populare, 1939	80 de ani de la înființare
„Litera”, editură, 1989	30 de ani de la fondare
„Lyceum”, editură, 1994	25 de ani de la fondare
Muzeul Național de Arte Plastice, 1939	80 de ani de la înființare
„Știința”, editură, 1959	60 de ani de la fondare

Cărți (opere) jubiliare

„20 000 de leghe sub mări” (Vingt mille lieues sous les mers) de Jules Verne, 1869	150 de ani de la publicare
„Amintiri din copilărie” de Ion Creangă, 1879	140 de ani de la publicare
„Aventurile lui Huckleberry Finn” (The Adventures of Huckleberry Finn) de Mark Twain, 1884	135 de ani de la publicare
„Băiețelul din coliba albastră” de Spiridon Vangheli, 1964	55 de ani de la publicare

„ Belyj pudel’ ” (Белый пудель) de Aleksandr Kuprin, 1904	115 ani de la publicare
„ Cartea Junglei ” (The Jungle Book) de Joseph Rudyard Kipling, 1894	125 de ani de la publicare
„ Casa Mare ” de Ion Druță, 1959	60 de ani de la publicare
„ Cei trei mușchetari ” (Les Trois Mousquetaires) de Alexandre Dumas, 1844	175 de ani de la publicare
„ Crăiasa zăpezii ” (Sneedronningen) de Hans Christian Andersen, 1844	175 de ani de la publicare
„ David Copperfield ” de Charles Dickens, 1849	170 de ani de la publicare
„ Despot Vodă ” de Vasile Alecsandri, 1879	140 de ani de la publicare
„ Doc ” de Nicolae Esinencu, 1989	30 de ani de la publicare
„ Dan, căpitan de plai ” și „ Dumbrava Roșie ” de Vasile Alecsandri, 1874	145 de ani de la publicare
„ Fântâna Blanduziei ” de Vasile Alecsandri, 1884	135 de ani de la publicare
„ Istoria unui galbân ” de Vasile Alecsandri, 1844	175 de ani de la publicare
„ Taica Goriot ” (Le père Goriot) de Honore de Balzac, 1834	185 de ani de la publicare
„ Legământ ” de Grigore Vieru, 1964	55 de ani de la publicare
„ Livada cu vișini ” (Вишневый сад) de Anton Čehov, 1904	115 ani de la publicare
„ Mara ” de Ioan Slavici, 1894	125 de ani de la publicare
„ Morcoveață ” (Poil de Carotte) de Jules Renard, 1894	125 de ani de la publicare
„ Nunta Zamferei ” de George Coșbuc, 1889	130 de ani de la publicare
„ O călătorie spre centrul Pământului ” (Voyage au centre de la Terre) de Jules Verne, 1864	155 de ani de la publicare
„ O noapte furtunoasă ” de Ion Luca Caragiale, 1879	140 de ani de la publicare
„ Oxford English Dictionary ”, 1884	135 de ani de la publicare
„ Povești pentru Alionușca ” (Аленушкины сказки) de Dmitrij Mamin-Sibirâk, 1894	125 de ani de la publicare
„ Război și pace ” (Война и мир) de Lev Tolstoj, 1869	150 de ani de la publicare
„ Robinson Crusoe ” de Daniel Defoe, 1719	300 de ani de la publicare
„ Sipețelul de malahită ” (Малахитовая шкатулка) de Pavel Bažov, 1939	80 de ani de la publicare

„Spartacus” de Raffaello Giovagnoli, 1874	145 de ani de la publicare
„Stăpânul inelelor” (The Lord of the Rings) de John Ronald Ravel Tolkien, 1954	65 de ani de la publicare
„Steaua fără nume” de Mihail Sebastian, 1944	75 de ani de la publicare
„Trei într-o barcă fără a mai socoti și câinele” (Three men in a boat) de Jerome K. Jerome, 1889	130 de ani de la publicare
„Un yankeu din Connecticut la curtea regelui Arthur” (A Connecticut Yankee in King Arthur’s Court) de Mark Twain, 1889	130 de ani de la publicare
„Viața lui Ștefan cel Mare” de Mihail Sadoveanu, 1934	85 de ani de la publicare
„Minunatul vrăjitor din Oz” (The Wonderful Wizard of Oz) de Lyman Frank Baum, 1899	120 de ani de la publicare

LISTE DE RECOMANDARE A LITERATURII

**5 ianuarie – 70 de ani
de la nașterea poetului,
prozatorului, traducătorului,
eseistului
Leo Butnaru
1949**

Poetul remarcabil, prozatorul și eseistul, ce face parte din generația anilor '70-'80, care aduce un suflu nou literaturii noastre basarabene, Leo Butnaru s-a născut la 5 ianuarie 1949 în comuna Negureni, Telenești, în familia lui Teodor și Anastasia Butnaru. Școala de opt ani o face în Negureni (1955-1963), după care învață un an în Școala medie din comuna Chițcani. Între 1964 și 1965 este elev al Școlii medii nr. 11 „Ion Creangă” din Chișinău.

Cu o lună înainte de încheierea anului de studii, abandonează școala din cauza unor probleme familiale și muncește electrician, constructor și pontator (1965-1966). Studiile medii le încheie în școala din comuna Ciocâlteni, județul Orhei (1966-1967), fiind distins cu medalia de merit. „*La 15 ani m-am desprins de pragul casei părintești și am plecat să-mi urmez studiile în lumea mare. Pot spune că pe atunci pictam, încercam să sculptez, confecționez măști „papier mâché”, dansam, cântam la un instrument muzical, jucam teatru (școlar), eram moderator la concertele elevilor*”.

Își continuă studiile la Facultatea de Filologie, Secția Jurnalistică a Universității de Stat din Moldova (1967-1972), obținând licența în jurnalistică și filologie. „*Am fost un adolescent, un tânăr atras irezistibil de studiu, de cercetare, experiment, toate intersectate și de preocupările pentru filosofie, pe care, în măsura în care mă pricepeam și aveam vocație, m-am strădui să le infiltriez, să le dozez în ceea ce scriam – poezie, eseu, proză, opinii literaturologice. În măsura în care nu riscam să iau o notă care să-mi amenințe bursa studentească, mă eschivam de la „plenitudinea” unor anoste cursuri universitare, superficiale, tendențioase, stupid ideologizate, și rătăceam prin libertatea de expresie a lumii ca literatură, istorie, filosofie, angrenaje ideatice captivante, respirații la zi cu scrisul românesc, care, la începutul anilor șaiszeci, își recăpăta stilistica și dezinvoltura din interbelic.*”

Încă din anii de studenție își începe activitatea profesională ca redactor la Secția artă-literatură a ziarului „Tinerimea Moldovei”, unde va activa, cu întreruperi, până „în 1976, toamna, am fost dat afară din redacția ziarului „Tinerimea Moldovei” pentru promovarea spre publicare a unui articol despre Mihail Kogălniceanu, unde era pomenit și munteanul Grigore Alexandrescu, ambii – promotori ai unirii principatelor. Un timp, mi s-a ridicat dreptul la semnătură, pâinea câștigându-mi-o, pe cât se putea, prin (pe sub)... pseudonime.”

Ulterior, va deține mai multe funcții: redactor, apoi șef secție la săptămânalul „Literatura și arta”; între 1980 și 1983 este custode la Muzeul de Istorie și Studiere a Ținutului, apoi redactor la revista „Noutăți editoriale” și redactor-șef al revistei „Moldova” (1996). În perioada care a urmat a fost consultant principal la Colegiul pentru Traduceri și Relații Literare (1989-1990), vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1990-1993), director artistic la Editura Uniunii Scriitorilor (1993-1996), secretar al Filialei Chișinău a Uniunii Scriitorilor din România (1997-2005), membru al Consiliului Uniunii Scriitorilor din România (din 2005), membru fondator al PEN-Club-ului, Filiala din Moldova, membru al World Academy of Arts and Culture și World Congress of Poets (1994).

Primele poezii le scrie fiind încă elev: „Pe la 13-14 ani, am început să scriu la ziarul raional din Sângerei (pe atunci, „rebotzat” Lazo) despre unele întâmplări – negative! – din comuna mea natală Negureni. Era ca și cum un iedut naiv năvălea să împungă cu cornițele sale ditamai... puterea sovietică!... Iar poezia avea să vină cu vreo doi ani mai târziu și, din câte îmi aduc aminte, primele versuri le-am scris undeva pe strada Abrupta, mai sus de actualul circ din Chișinău, unde stăteam în gazdă la familia Duca – de la 80 de kilometri depărtare, venisem să-mi urmez clasele superioare la Școala medie „Ion Creangă” din Chișinău.”

În 1966, își publică primele versuri în ziarul „Tinerimea Moldovei”. În anii studenției participă activ la ședințele cenaclurilor literare „Lucașăru” („Tinerimea Moldovei”), „Miorița” (Biblioteca Națională), „Eminescu” (Universitatea de Stat din Moldova). Continuă să publice versuri și articole în ziarele „Moldova socialistă”, revistele „Cultura” și „Moldova”. „Debutul propriu-zis mi s-a întâmplat încă pe când eram elev în anul terminal al școlii medii și când colegul și prietenul meu Costică Munteanu, prin clasa noastră, dar și prin celelalte două cla-

se de-a zecea paralele flutura (*Vedeți ce avem noi? Un poet!*), ca pe un drapel, ziarul republican „Tinerimea Moldovei”, în care, pe 5 mai 1967, îmi fuseseră publicate primele versuri... Astfel, aş putea spune că am trăit stări fermentative... general-artistice de diverse durate, care aveau să se sintetizeze în poezie.”

Debutul editorial se produce în 1976 cu placheta de versuri *Aripă în lumină*, ce relevă un poet eminent modern, de structură intelectuală. Poemele sale de început impresionează prin lipsa discursivității, prin raționalismul lor și prin prozaismul lexicului. Apoi au urmat alte volume de poezie publicate la diverse edituri din Republica Moldova și România: *Sâmbătă spre duminică* (1983), *Formula de politețe* (1985), *Duminici lucrătoare* (1988), *Iluzia necesară* (1993), *Gladiatorul de destine* (1998), *Lamentația Semiramidei* (2000), *Pe lângă ștreang, steag și înger* (2003), *Sfinxul itinerant* (2004), *Ordine de zi, ordine de noapte* (2009), *101 poeme* (2010), *Istoriograf mie însumi* (poeme, 2010), *Poeme din secolele XX-XXI* (2011), *Vioara și ceva nervi* (poeme, 2011), *Singură în noapte* (poeme, 2011), *Jefuindu-l pe Picasso* (2011), *În ambuteiaj & Partițiuni Nabokov* (2012), *Cu genunchii pe zaruri* (2014) ș. a., prin care a continuat să impună „o poezie emancipată, fantezist livrescă, ce substituie emoția lirică cu meditația filosofică” (Arcadie Suceveanu).

Vocația de prozator, publicist, eseist și, mai ales, de un iscusit interlocutor în dialoguri cu diverse personalități și-a realizat-o în volumele de nuvele, eseuri, antologii, dialoguri, memorialistică: *Răspuns și răspundere* (1989), *De ce tocmai mâine-poimâine?* (1990), *Umbra ca martor* (1991), *Spunerea de sine* (1994), *Prezența celuiilalt* (1997), *Îngerul și croitoreasa* (1998), *Student pe timpul rinocerilor* (2000), *Lampa și oglinda* (2001), *Cetatea nu e gata de război* (2003), *Micșorarea distanței* (2004), *Șlefuitorul de lentile* (2005), *Perimetrul cuștii* (2005), *Ultima călătorie a lui Ulysses* (2006), *Liberi în orașul interzis* (2007), *A opta zi* (2008), *Copil la ruși* (2008), *Din sens opus* (2008), *Ruleta românească* (2010), *Îngerii și râsu-plânsu* (2011), *Proze din secolele XX-XXI* (2013), *Eseuri din secolele XX-XXI* (2013), *Interviuri din secolele XX-XXI* (2013), *Lista basarabeană. Copil la ruși* (2013), *Instructajul santinei de sine* (2015), *Protestatarul și orga* (2016), *Manifestele avangardei ruse* (2016), *Surfing în Galileea* (2017) ș.a.

Pentru copii a scris poezii, nuvele, scenete adunate în volumele *Papucei cu felinare* (1989), *La desfrunzirea brădușilor* (1991), *Arlechinul și delfinul* (2001), *Ceasornicul din măr* (2002), *Cu ce se aseamănă*

norii? (2003), *O umbrelă cu dantelă* (2003), *Balul racului* (2003), *Căruțul cu îngeri* (2004), *Punguța cu patru bani* (proză, 2006), *Călător în Țara piticilor* (2017).

A tradus din creația mai multor autori străini.

Grupaje de versuri și proză ale scriitorului au fost publicate în limbile albaneză, armeană, engleză, franceză, germană, gruzină, letonă, rusă, ucraineană, macedoneană, slovacă, spaniolă, sârbă, suedeză, bulgară ș. a.

Actualmente, scriitorul este prezent, număr de număr, în diverse reviste literare și culturale din țară, fie cu poezii proprii, fie cu traduceri, fie cu eseuri pe teme de actualitate sau cu o memorialistică elevată.

Leo Butnaru este deținător al mai multor premii literare, printre care: Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1994, 1997, 1998, 2003), Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1998), premiile Saloanelor de Carte de la Chișinău (1995, 1998), Cluj-Napoca (1995), Iași (2000), premiile revistelor literare „Ateneu” (Bacău, 1990), „Luceafărul” (București, 1991), „Convorbiri literare” (Iași, 2002), „Oglinda literară” (Focșani, 2003), premiile Festivalurilor Internaționale de Poezie de la Sighetu Marmăției (1991, 1998), Cluj-Napoca (1998), Oradea (2001), Deva (2001), Focșani (2004) ș. a. În 2002 i s-a acordat Premiul Național al Republicii Moldova pentru volumul de poezie *Lamentația Semiramidei*, urmând mai apoi Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova la ediția a VIII-a a Salonului Internațional de Carte (2004, pentru *Căruțul cu îngeri*); Premiul Filialei Chișinău a Uniunii Scriitorilor din România (2006); Premiul Comitetului Director și al Consiliului Uniunii Scriitorilor din România (2008); Premiul Asociației Publicațiilor Literare și Editurilor din România – „Scriitorul anului 2009”; Premiul „Constantin Stere” al Ministerului Culturii al Modovei (2013); Premiul „Balcanica Opera Omnia” (2012), Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru Traducere pentru *Panorama poeziei avangardei ruse* (2015); Marele Premiu și Cununa de Lauri la Turnirul de Poezie de la Neptun – Mangalia, organizat de Uniunea Scriitorilor din România (2016), Premiul pentru traduceri, pentru lucrarea lui Daniil Harms „*Când plânge sacadat mașina de tocat*” (vol. I) și „*Un tigru în stradă*” (vol. II) (2016).

Este deținătorul distincțiilor de stat ale Republicii Moldova și României: Ordinul „Gloria Muncii” al Republicii Moldova (2010), Ordinul „Meritul Cultural” în Grad de Cavaler al României (2010).

Și cărțile pentru copii i-au adus recunoașterea binemeritată din partea publicului cititor și a criticii de specialitate: Premiul Uniunii Scriitorilor

din Moldova pentru cartea *Arlechinul și Delfinul* la ediția a V-a a Salonului Internațional de Carte pentru Copii (Chișinău, 2001), Premiul Secției Naționale IBBY pentru *Ceasornicul din măr* la ediția a VI-a a aceluiași Salon (2002), Premiul „Simpatia copiilor” acordat de Juriul Copiilor la ediția a VII-a a Salonului (2003, pentru cartea *Cu ce se aseamănă norii?*).

Referințe

Cred că poezia mea nu a început cu scrisul, ci cu... înscrisul meu pe orbita ei – dacă e să ne amintim de unele vagi noțiuni din geometria școlară despre poliedre cu vârful situat pe suprafața unei sfere. Vorba e că poezia îmi secunda preocupările de copil, acaparat de mai multe genuri de artă, pe care, autodidact, încercam să le practic.

Prima carte pe care am publicat-o acum patruzeci de ani a fost dedicată memoriei mamei. Tatăl, bunicul, bunica se regăsesc în prozele mele sau în poeme, precum cel intitulat Hypatia... Portretele lor reapar mereu vii în romanul memorialistic Copil la ruși, înscris în fapte de înfinită recunoștință pe care o datorează fiecărei copil părinților săi.

În ce mă privește, am avut și am senzația că sunt maturul care se caută pe el, cel din junețe, parcă vrând a relua, în sens just, firesc, un traseu ce nu ar fi trecut prin aberanta epocă – cacofonică – a comunismului vulgarizant, derutant, umilitor întru devenirea omului ce ține la demnitate și faptă de care este în stare.

În fața filei albe vin deja oarecum pregătit, „instigat”, provocat de o metaforă, de o idee. Când nu am ceva din cele amintite, trăiesc deplina fericire a libertății, bucuria de a citi și reciti, de a umple, în timpul lecturii, zeci de fișe cu note. Încă din studenție, de prin 1968, sunt un împătimit al fișierului. Pentru că scrisul are și partea lui regizorală, să zic, tehnică – nu? Scrisul e inspirație, dar și combinație. Pentru că nu (doar) inspirația provoacă proverbialele 99% de transpirație. Iar după terminarea textului trăiesc o stare de continuitate spre alt text.

Leo Butnaru

Leo Butnaru este un diavol cu barbă care scapără din copite de sifed la mijloc de rău și de bine, adică într-o lume din scoarță de măr domnesc plutind pe creasta valurilor ce le înalță Prutul. Se vrea gladiator de destine, dar nu știe să și-l păzească pe al său, ceea ce înseamnă că este un poet adevărat. Leo, ridică vâslele și lasă vântul să te poarte spre limanul Nistrului românesc, spre Delta uimirilor ce le adună Europa lângă Ceatalul Ismail, spre misterele Carpaților.

Fănuș Neagu

Delicat / cu degetele-i fine / Cenușăreasa luă / puțină sare. / În solniță rămăseseră / câteva dune albe / mărunte, mărunte...

Leo Butnaru nu este doar un caligraf al „clipei” (volumul anterior de poeme, *Vieți neparalele*, conține în special texte complexe, „în straturi”), dar anume agerimea reacției momentane mi se pare calitatea sa esențială. Leo Butnaru are câte un blitz în fiecare ochi: cum clipește, te și înregistrează!

Em. Galaicu-Păun

Alchimist solitar, raționalist și ingenuu, cu o viziune filosofică asupra existenței, hrănindu-se cu „iluzia necesară” a scrisului, extrăgându-și poezia din minereuri lingvistice topite în creuzete livrești, alternând cu aceeași potențare între poet, prozator și eseist, între publicist și traducător (tălmăcirile din Velimir Hlebnikov, René Char, Ghennadi Ayghi sunt mostre de mare virtuozitate ale genului). Leo Butnaru reprezintă spiritul de emancipare categorică și definitivă a literaturii din Basarabia de sub dominanta clișeeleor tradiționaliste, noua ei imagine ce se vrea integrată fără rezerve în circuitul de valori general-românești. Leo Butnaru face parte din categoria scriitorilor stăpâniți de ispita totalității.

Arcadie Suceveanu

Leo Butnaru se numără printre autorii ce au izbândit atât în țara de peste Prut, cât și în patria mamă, fiind printre cei acceptați, cultivați și răsplățiți pentru activitatea lor dinamică, insistentă și înglobată atitudinii optzeciste (...) Un european în toată puterea cuvântului, luând cu asalt meridiane tot mai neașteptate, un artist căutând continuu să lupte cu sine, cu alții, cu relele de tot felul, așa cum mărturisea într-un recent interviu publicat în revista „Luceafărul”. *Gladiatorul de destine* mi se pare o carte construită atent, încadrată între o prefață (Cu mâna pe umărul

colegului) și o postfață ce fac din nou trimitere la leit-motivul liricii sale, iluzia necesară... Este sintagma definitorie a maturității sale artistice.

Liviu Grăsoiu

Leo Butnaru face parte din elita intelectualilor basarabeni care nu au cedat în fața violenței istoriei, meditănd, prin poezie, în capcanele soartei vitrege. El practică un lirism nespectaculos, dar cu o convulsie abil dirijată. Versul lui Leo Butnaru are o bătaie precisă, matură și densă, cu temperaturi filtrate într-o țesătură de idei descărcate până la rafinament...

Gheorghe Istrate

Poezia e, pentru Leo Butnaru, ieșirea în caz de pericol sau, cum va spune peste ani, ieșirea din ambuteiajul „global”.

Ioan Holban

Titluri pentru expoziții

Leo Butnaru – „un poet care și-a înțeles destinul”
Un răsfățat de zei – Leo Butnaru
Leo Butnaru – poet al „textistenței”

(T. C.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

A OPTA zi: cosmograme / Leo Butnaru. – București: Inst-tul Cultural Român, 2008. – 296 p.

ALTUL, același / Leo Butnaru; conc. graf. și cop.: Vladimir Zmeev. – Ed. a 2-a. – Ch.; București: Litera Internațional, 2004. – 332 p. – (Biblioteca școlarului; nr. 509).

ARLECHINUL și delfinul / Leo Butnaru; il.: Victoria Harabagiu. – Ch.: Prut Internațional, 2001. – 10 p.

BALUL racului / Leo Butnaru; il.: Victoria Rață. – Ch.: Prut Internațional, 2003. – 16 p.: il. – (Poezii de seama voastră) (Poezii mici pentru pici-pitici).

- CĂRUȚUL cu îngeri: poezii / Leo Butnaru; il.: Violeta Dabija. – Ch.: Prut Internațional, 2004. – 32 p.: il.
- CEASORNICUL din măr: povestiri pentru copii / Leo Butnaru; il.: Radu Roșian. – Deva: Emia, 2002. – 24 p.: il. – (Poveștile copilăriei).
- COPIL la ruși / Leo Butnaru. – București: Fundația Culturală „Idea Europeană”, 2008. – 240 p.
- COTA de atenție / Leo Butnaru; postf.: Ioan Holban; cop.: Ion Dogaru. – Ch.: Princeps, 2016. – 340 p. – (Antologia unui autor).
- CU CE seamănă norii? : nuvele și scenete / Leo Butnaru; il.: Irina Oleinic. – Ch.: Prut Internațional, 2003. – 32 p.: il.
- DIN SENS opus: poeme / Leo Butnaru; postf.: Arcadie Suceveanu; cop.: Iaroslav Oliinik. – Ch.: Cartea Moldovei, 2008. – 272 p.
- DINCOLO de suprafață: Eseuri. Corespondență / Leo Butnaru; cop.: Vitalie Ichim. – Ch.: Știința, 2013. – 256 p.
- ESEURI din secolele XX-XXI / Leo Butnaru. – Iași: Tipo Moldova, 2013. – 450 p. – (OPERA OMNIA: Publicistică și eseu contemporan).
- IDENTIFICARE de adresă: [poeme] / Leo Butnaru. – Timișoara: Augusta, 1999. – 66 p.
- INSTRUCTAJUL santinei de sine: poeme / Leo Butnaru; cuv. însoțitor: Ioan Holban. – Iași: Junimea, 2015. – 233+[6] p.
- INTERVIURI din secolele XX-XXI / Leo Butnaru. – Iași: Tipo Moldova, 2013. – 495 p. – (OPERA OMNIA: Publicistică și eseu contemporan).
- ÎN AMBUTEIAJ & Partițiuni Nabokov: poeme / Leo Butnaru; cop.: Vitalie Pogolșa. – Ch.: Lumina, 2012. – 128 p.
- ÎN CAZ de pericol / Leo Butnaru; pref.: Cezar Ivănescu. – Iași: Junimea, 2004. – 320 p.
- MICȘORAREA distanței / Leo Butnaru. – Timișoara: Augusta; Artpress, 2004. – 256 p.
- O UMBRELĂ cu dantelă=A laced umbrella / Leo Butnaru; il.: Radu Roșian. – Deva: Emia, 2004. – 12 p.: il. – (Poveștile copilăriei). – Text paral. în lb. rom. și it.
- PE LÂNGĂ ștreang, steag și înger / Leo Butnaru. – Cluj-Napoca: Dacia, 2003. – 108 p. – (Poeții Urbei) (Poeții Chișinăului).
- PERIMETRUL cuștii. 1972-1978 / Leo Butnaru. – București: Cartea Românească, 2005. – 284 p.
- POEME din secolele XX-XXI / Leo Butnaru. – Iași: Tipo Moldova, 2011. – (OPERA OMNIA: Poezie contemporană).
- PROZE din secolele XX-XXI / Leo Butnaru. – Iași: Tipo Moldova, 2013. – 660 p. – (OPERA OMNIA: Proză scurtă contemporană).
- PUNGUȚA cu patru bani: (nuvele, povești) / Leo Butnaru. – Iași: Princeps Edit, 2006. – 30 p. – (Copilăria tuturor).

STRICTUL necesar / Leo Butnaru. – Ch.: Prut Internațional, 2002. – 128 p.

STUDENT pe timpul rinocerilor: jurnal: 1968-1972 / Leo Butnaru. – Ch.: Tipografia Centrală, 2000. – 160 p.

ȘLEFUITORUL de lentile: eseuri / Leo Butnaru; cop.: Sergiu Stanciu. – Ch.: Prut Internațional, 2005. – 252 p. – (Scriitori contemporani).

Referințe critice

LEO BUTNARU: biobibliogr. / Bibl. Mun. „B. P. Hasdeu”; Bibl. Publ. „Transilvania”; ed. îngrijită: Lidia Kulikovski. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch.: Museum, 2005. – 148 p.: fotogr.

FONARI, Victoria. Proiecții ale mitului în creația lui Victor Teleucă, Leo Butnaru și Arcadie Suceveanu / Victoria Fonari; pref.: Gheorghe I. Mihalache. – Ch.: Foxtrot, 2013. – 208 p.

LEO BUTNARU // Aniversări culturale 2014 / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”. – Ch., 2014. – P. 26-32.

LEO BUTNARU // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova / select.: M. Cimpoi, A. Vidrașcu, V. Zbârciog. – București; Ch., 2005. – P. 57-74. – (Biblioteca școlară, serie nouă; nr. 480).

LEO BUTNARU // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dicț. biobibliogr. / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; alcăt. Maria Harea, Elena Cugut. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2004. – P. 55-60.

CIMPOI, Mihai. Butnaru Leo / Mihai Cimpoi // Dicționarul general al literaturii române. [vol.1]: A/B. – București: Univers Enciclopedic, 2004. – P. 718.

CIMPOI, Mihai. Generația „ochiului al treilea” (reabilitarea esteticii) : [Leo Butnaru] // Cimpoi, Mihai. Istoria literaturii române din Basarabia: compendiu / Mihai Cimpoi. – Ch., 2003. – P. 342-344.

CIOCANU, Anatol. Butnaru Leo / Anatol Ciocanu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2010. – Ch., 2010. – P. 88-89.

CODREANU, Theodor. Despre destinul cultural: 12. Leo Butnaru – reabilitarea „iluziei” // Codreanu, Theodor: Basarabia sau drama sfâșierii / Theodor Codreanu. – Ch., 2003. – P. 246-250.

GRIGURCU, Gheorghe. Ironie și patetism: (Leo Butnaru) // Grigurcu, Gheorghe. Poezia română contemporană. Vol.1. / Gheorghe Grigurcu. – Iași, 2000. – P. 155-159.

LITERATURA presupune înălțimi și orizonturi mereu deschise: de vorbă cu scriitorul Leo Butnaru / Leo Butnaru; consemn.: Gheorghe Budeanu // Noi. – 2018. – Nr. 2. – P. 14-15.

MÂNĂSCURTĂ, Ioan. Leo Butnaru, răscrucea cu sine însuși / Ioan Mânăscurtă // Revista literară. – 2016. – Nr. 12. – P. 17.

RELICVA te face mai familiar muzicii, iar muzica te face să trăiești mai plin / Leo Butnaru; consemn.: Nina Jovmir // Jovmir, Nina. Verificat: au sufletele inundate de muzică / Nina Jovmir. – Ch., 2012. – P. 132-141.

SUCEVEANU, Arcadie. Leo Butnaru, poet al „texistenței” // Suceveanu, Arcadie. Cariatide și coloane: eseuri, portrete, cronici și articole literare / Arcadie Suceveanu. – Iași: Tipo Moldova, 2013. – P. 350-359. – (OPERA OMNIA: Publicistică și eseu contemporan).

Dedicații lirice

BELICOV, Serafim. Speranță: pentru Leo Butnaru: [poem] // Belicov, Serafim. Elegii contra frigului / Serafim Belicov. – Ch., 2002. – P. 25.

PUSLOJIČ, Adam. Bufnița mă privește: lui Leo Butnaru / Adam Puslojič // Leo Butnaru: biobibliogr. – Ch., 1998. – P. 14.

ROMANCIUC, Vasile. Bibliotecile: lui Leo Butnaru // Romanciuc, Vasile. Purtătorul de cuvânt al tăcerii / Vasile Romanciuc. – Ch.: Arc, 2011. – P. 18; Romanciuc, Vasile. Lumina glasului lăuntric / Vasile Romanciuc. – Ch.: Prut Internațional, 2016. – P. 16.

15 ianuarie – 100 de ani de la nașterea actriței de teatru și cinema Domnica Darienco (1919 - 2010)

Cunoscuta actriță de teatru și cinema Domnica Darienco s-a născut la 15 ianuarie 1919, în s. Dolinsc (Valea Hoțului) din r-nul Ananiev, regiunea Odesa într-o familie de țărani, fiind cel de-al nouălea copil al lui Timofei și Agafia Darienco. „*M-am născut de ziua Sfintei Domnica. Printre neamurile noastre erau două surori, Domnica și Ana – soliste în corul bisericii. Ele erau frumoase, se îmbrăcau cu gust. Părinții m-au numit astfel în cinstea acelei Domnica.*”

La 1 septembrie 1926 e înscrisă în clasa întâi a școlii de șapte ani din satul natal, pe care o termină cu succes în 1933. Urmează mai apoi să-și facă studii în actorie la Școala Teatrală din Odesa (1933-1937).

După absolvirea școlii teatrale, în anul 1937, a fost angajată ca ac-triță la Teatrul Dramatic „A. S. Pușkin” (astăzi Teatrul Național „Mihai Eminescu”), aflat inițial la Tiraspol și din 1944 la Chișinău. În perioada 1992-2004 a fost președinte al Ligii Veteranilor Scenei din Republica Moldova, delegat la congresele internaționale ale teatrului: Bulgaria (1971), Spania (Madrid, 1981).

„...Primii pași... Ei rămân în memorie pentru toată viața. N-am să uit niciodată cum în 1934 în școala noastră din sat a venit o comisie – un grup de pedagogi și regizori. Misteriosul și totodată înspăimântătorul cuvânt „teatru”, suna pentru mine, o fetiță de paisprezece ani, care niciodată nu văzuse teatrul, foarte ispititor și atrăgător...”

A debutat la doar 18 ani în 1937 (la câteva luni după absolvirea școlii teatrale din Odesa) pe scena Teatrului Moldovenesc din Tiraspol, cu rolul Krucinina din spectacolul „Vinovați fără vină” de A. Ostrovski.

A interpretat peste 100 de roluri, în special de eroine puternice din dramaturgia națională și universală: Aftenia din *Soacra cu trei nurori* de Ion Creangă, Corina din *Ovidiu* de Vasile Alecsandri, Vasiluța în *Casa Mare* și Ruța în *Păsările tinereței noastre* de Ion Druță, Nata Stefanovici în *Doamna ministru* de B. Nușič, Mama în *Nunta însângerață* de F. Garcia Lorca, Nătăluța în *Pomul vieții* de D. Matcovschi, Zoia în spectacolul *Dunărea zbuciumată* de Emilian Bucov ș.a.

Debutul în cinematografie s-a produs în anul 1955 în filmul *Andrieș*, turnat la Studioul „A. Dovjenko” din Kiev, urmează mai apoi filmele: *Vă scriu* (1959) – Maria Fiodorovna, *Dincolo de marginea orașului* (1960) – Maria Cibotaru, *Gustul pâinii* (episod, 1966), *Povârnișul* (1970) – soția lui Negară, *Ultimul haiduc* (1972) – mătușa Domnica, *Crestături spre amintire* (1972) – Daria, *Bărbații încărunțesc de tineri* (1973) – Daria, *Furtuni de toamnă* (1974) – Panaghia, *Durata zilei* (1974) – mama Sandei, *Între cer și pământ* (1975) – Sanda Cucu, *Șoseaua* (episod, 1981), *Trecea o lebădă pe ape* (episod, 1982), *Codrii* (episod, 1991) ș.a. Rolul său cel mai cunoscut a fost Domnica din filmul *Armagedon* (1962).

Marea majoritate a admiratorilor o cunoșteau prin spectacolele radiofonice de la Teatru la microfon.

Opera ei a fost reflectată în monografiile semnate de L. Doroș, *Domnica Darienco* (1978), Gh, Cincilei – *Artista poporului din Uniu-*

nea RSS Domnica Darienco 1982), *Pasărea dragostei* de V. Ladaniuc (1990). În anul 2009 „Poșta Moldovei” a pus în circulație plicul poștal cu marcă fixă, consacrat aniversării a 90-a din ziua nașterii Artistei Poporului Domnica Darienco. Plicul are inscripția „Domnica Darienco. Actriță de teatru și cinema. 90 de ani de la naștere”.

Pentru harul manifestat în teatru și cinema, pentru contribuția adusă la dezvoltarea artei și culturii naționale, Domnica Darienco a fost distinsă cu înalte titluri artistice, precum: Artistă a Poporului din RSSM (1957), Artistă a Poporului din URSS (1974). I-au fost conferite, de asemenea: Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” și Ordinul „Revoluția din Octombrie”, Ordinul Republicii (1994).

Domnica Darienco a avut o carieră de artistă de peste 50 de ani. S-a retras din scenă la 70 de ani, în 1989, dar niciodată nu a părăsit lumea teatrului. Chipurile create de Domnica Darienco vor rămâne în istoria teatrului și filmului moldovenesc prin rolurile interpretate.

S-a stins din viață la 6 noiembrie 2010, fiind înmormântată la Cimitirul Central din Chișinău, alături de soțul său.

Referințe

Probabil, sensibilibi pedagogi au sesizat această voce secretă izvorâtă din sufletul meu și au convins-o pe mama, țărancă moldoveancă, care pierduse deja șase copii, care au murit din cauza bolilor și de aceea dorea foarte mult să-și vadă fiica medic, să-mi permită să merg la Odesa să învăț de „artistă”. Petrecându-mă, mama mi-a zis: „Vezi, fato, numai să nu râdă oamenii...”

Am jucat foarte multe roluri bune și mai puțin bune, femei cu diferite caractere și chipuri, însă cel mai aproape de suflet mi-a fost rolul Mamei. Soțul meu a murit pe front când fiul nostru avea un an și jumătate. A fost foarte greu, dar nu m-am lăsat bătută de soartă, am luptat cu toate greutățile și am mers înainte.

Un actor este cu adevărat fericit atunci când este solicitat, atunci când este căutat de regizori și așteptat de spectatori. De la bun început

am avut doar roluri bune. Toți regizorii lucrau cu mine cu mare plăcere și mă onorau doar cu roluri principale. Unui actor poți să nu-i dai de mâncare, dar sa-l „alimentezi” cu roluri bune. Eu am fost fericită.

Domnica Darienco

Domnica Darienco nu juca rolul, ea pătrundea în natura chipului personajului redat. Domnica caută „rădăcinile”, pentru ca mai târziu să înflorească, iar rodul acestei căutări erau chipurile perfecte, care cuceau inimile spectatorilor. Spectatorii nu analizau, nu discutau, ci, vrăjiți de măiestria artistei, veneau iarăși și iarăși doar pentru a o vedea pe scenă. Domnica este o artista din naștere, care nu și-a pus drept scop distrarea spectatorilor, cum o fac actorii de astăzi, ci stăpânirea emoțiilor, redarea unor chipuri care să zguduie sufletele oamenilor.

Victor Gherlac

Doamnă Domnica, Domnia Voastră ar trebui să jucați doar regine.

Emil Loteanu

Domnica Darienco dăruiește cu fiecare rol o frântură de viață, o sclipire nouă, inedită și surprinzătoare, desprinsă din bogăția nesecată a talentului muncii neostenite în slujba frumosului și adevărului în artă, cu care ea cinstește neprețuitul titlu de ACTRIȚĂ...

Gheorghe Dimitriu

Viața actriței Domnica Darienco a luminat și luminează ca o făclie nestinsă scena teatrului moldovenesc. Apariția ei în scenă este o bucurie, o mândrie, revelație! Și, atunci când spectatorul are sentimentul revelației, atunci arta își atinge scopul primordial – acela de a înnobilă la fapte frumoase în numele marilor idealuri!...

Anatol Ciocanu

Titluri pentru expoziții

O făclie nestinsă a teatrului – Domnica Darienco

Domnica Darienco – figura emblematică a scenei culturale naționale

Domnica Darienco – o epocă a teatrului național

Regina teatrului moldovenesc – Domnica Darienco

(T. C.)

BIBLIOGRAFIE

Referințe critice

LADANIUC, Victor. Pasărea dragostei: [Domnica Darienco] / Victor Ladaniuc. – Ch.: Hyperion, 1990. – 146 p.

CE FEL de „Soacră cu trei nurori” fără Domnica Darienco?.. / Domnica Darienco; consemn.: Lora Rucan // Rucan, Lora. Voci umane, destine neordinare / Lora Rucan. – Ch., 2006. – P. 83-85.

DARIENCO Domnica // Cartier Dicționar Enciclopedic. – Ch., 2001. – P. 1205.

DOMNICA Darienco // Calendar Național, 2004 / BNRM. – Ch., 2004. – P. 27-28.

DOMNICA Darienco: „Omul oricât ar fi de bătrân, tot vrea să mai trăiască...” / Domnica Darienco; consemn.: Nicolae Roibu // Roibu, Nicolae. Spovedanii de Vineri / Nicolae Roibu. – Ch., 2002. – P. 227.

DRON, Ion. Darienco Domnica / Ion Dron // Femei din Moldova: encicl. – Ch., 2000. – P. 93-94.

30 ianuarie (11 februarie) – 125 de ani de la nașterea scriitorului rus Vitali Bianki (1894-1959)

Vitali Bianki s-a născut în data de 30 ianuarie (11 februarie) 1894 în orașul Sankt-Petersburg, Rusia. Numele de familie Bianki l-a moștenit de la străbunicul, cântăreț de operă, care a trăit în Italia. Tatăl său Valentin Bianki (1857-1920) a fost om de știință în domeniul ornitologiei, a lucrat la Muzeul Zoologic al Academiei de Științe, fiind și primul dascăl care i-a insuflat scriitorului dragostea pentru „tot ce respiră, înflorește și crește” – natura. „*Tatăl meu m-a învățat să recunosc păsările după fizic, după voce, după zbor, să găsesc cuiburile cele mai ascunse. Am avut mult timp convingerea că el era un fel de spirit al pădurii, mic, dar puternic. El știa toate poteciile secrete, toate izvoarele și pâraiașele, cunoștea toate păsările și animalele din pădure, înțelegea limba lor și le putea chiar controla.*”

În copilărie i-a plăcut să scrie poezie, să cânte și să asculte muzică și, de asemenea, a jucat foarte bine fotbal. Chiar a câștigat și Cupa de primăvară din Sankt-Petersburg, în 1913. Potrivit contemporanilor săi „*bătea mingea cu ambele picioare, a fost faimos pentru istețimea lui și precizia paselor și loviturilor pe care le executa*”.

După absolvirea gimnaziului (1915), viitorul scriitor se înscrie la Facultatea de Fizică-Matematică a Universității din Sankt-Petersburg pe care o abandonează, deoarece este chemat să facă serviciul militar (1916).

Mai târziu studiază la Institutul de Istorie a Artei, dar interesele sale rămân cele legate de lumea animalelor și a pădurilor.

În vara anului 1918 lucrează la ziarul „Народ” din orașul Samara. Anii douăzeci este o perioadă când e nevoit să se deplaseze dintr-un oraș în altul: Ufa, Ekaterinburg, Tomsk, regiunea Altai, activând în posturi diferite. A lucrat în calitate de profesor de biologie la școlile din Biisk.

Înainte de război, Vitali Bianki a organizat o „școală literară” la domiciliul său din orașul Leningrad (Sankt-Petersburg), elevii săi fiind scriitori renumiți precum: Nikolai Sladkov, Zoia Pirogova, Sveatoslav Saharov, Boris Jitkov etc.

Prima sa publicație *Путешествие красноголового воробья* (Călătoria vrăbiei cu capul roșu) apare în jurnalul „Воробей”, în anul 1923, urmată mai apoi de lansarea primei cărți *Чей нос лучше?* (Care este cel mai bun nas?) (1923).

Cea mai populară lucrare a scriitorului rămâne a fi *Лесная газета на каждый год* – povestiri, întâmplări hazlii și distractive ale viețuitoarelor din pădure – o adevărată enciclopedie. De la apariția ei și până la sfârșitul vieții scriitorul o va completa în permanență cu povestiri noi.

A scris peste 300 de povestiri, povești și articole care sunt incluse în 120 de cărți: *Первая охота* (1923), *Кто чем поет* (1923), *Как Муравьишка домой спешил* (1935), *Сказки зверолова* (1937) etc. Ele au fost editate cu un tiraj de 40 de milioane de exemplare. Cele mai îndrăgite lucrări pentru cei mici au rămas a fi: *Анюткина утка*, *Водяной конь*, *Где раки зимуют*, *Глаза и уши*, *Зеленый пруд*, *Как я хотел зайцу соли на хвост насыпать*, *Красная горка*, *Кузьяр-бурундук* и *Инойка-медведь*, *Кукушонок*, *Лесные домишки*, *Лесные разведчики*, *Мышонок Пик*, *Небесный слон*, *Оранжевое горлышко*, *Первая охота*, *Снежная книга*, *Сова*, *Теремок*, *Терентий-тетерев*, *Хвосты*, *Чьи это ноги?*

Vitali Bianki s-a implicat activ și la scrierea de scenarii pentru filme de lung metraj, desene animate despre natură și animale. Emisiunea „Вести леса” la radio i-a adus faima scriitorului printre tinerii ascultători ai anilor '50. Programul cognitiv a fost conceput, după cum mărturisise scriitorul, ca un dar pentru copiii de după război – „ca băieții să nu se plictisească, ci să fie fericiți”.

Cu puțin timp înainte de moartea sa, Vitali Bianki a scris în prefața uneia din lucrările sale: „*Întotdeauna am încercat să scriu povești frumoase, astfel încât acestea să fie și pentru cei adulți. Și acum mi-am dat seama că toată viața mea am scris și pentru adulți, păstrându-mi sufletul de copil*”.

În data de 10 iunie 1959 se stinge din viață. În cinstea lui sunt numite străzi din mai multe orașe. Numele său îl poartă Muzeul local Biisk și bibliotecii pentru copii din Rusia.

Referințe

Scriitorul este un copil al poporului, el crește din adâncurile acestuia.

Am trăit o viață suficient de fericită. În general, sunt mulțumit de ceea ce am reușit să fac. Oare nu aceasta este fericirea? Fac ceea ce îmi place cu adevărat, lucrez cu oamenii cu care îmi place să lucrez, ce altceva ar putea fi mai bine?

Nicio jucărie nu poate cuceri inima unui copil așa cum o pot face animalele. În orice pasăre sau plantă copilul își găsește un bun prieten.

Во мне живет некая жизнерадостная сила. Вижу: все, что у меня было и есть хорошего, светлого в жизни... – от этой силы. Благословенна она и во мне и в других — в людях, птицах, цветах и деревьях, в земле и в воде.

Виталий Бианки

Vitaliy Valentinovich nu любил слово „природа”. „Затаскали это слово, говорил он, только и слышишь: лоно природы, природные

явления, поехали на природу, ах, природа, ох, природа – уши вянут! И, главное, говорят одно, а видят другое. Говорят „лоно”, а видят затоптанный пляж, говорят „красота”, а вспоминают подстриженный газончик. И не скажут просто, без затей „дождь” или „снег”, а непременно „осадки”. Вот что они оставили от природы!

Николай Сладков

Orele lui erau predate cu entuziasm și inspirație. Ne-a insuflat o dragoste enormă pentru viață, pentru natură. Noi ne lipeam de el ca albițele de flori.

Citesc cu lăcomie și recitesc cărțile lui Bianki. Sunt clipele cele mai fericite pentru mine.

Din scrisorile discipolilor săi

Titluri pentru expoziții

Оmul care a deschis porțile naturii – Vitali Bianki

Vitali Bianki – un detectiv al naturii

Виталий Бианки – самоучитель любви к природе

Путешествие в мир природы Виталия Бианки

(Т. С.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

CEJ nos lučše: rasskazy i skazki / Vitalij Bianki; hudož.: V. Bastrykin. – M.: Det. lit., 2013. – 219, [2] p. il. – (Škol'naâ biblioteka).

KTO čem poet? : skazka / Vitalij Bianki. – M.: Det. lit., 1991.

LESNYE byli i nebylicy / Vitalij Bianki; hudož.: V. Kurdov, I. Riznik, E. Čarušin. – Ch.: Hyperion, 1991. – 447 p.: il.

LIS i myšonok: skazka / Vitalij Bianki; ris.: Ū. Vasnecova. – M.: Det. lit., 1992. – 13 p.: il. color. – (Dlâ malen'kih).

PRIMA vânătoare / Vitalij Bianki. – București: Ed. Ion Creangă, 1990.

RASSKAZY / Vitalij Bianki; hudož.: E. Podkolzin. – M.: Strekoza-Press, 2002. – 160 p.: il.

RASSKAZY i skazki / Vitalij Bianki; hudož.: Eduard Nazarov. – M.: Samovar, 2013. – 110, [2] p. il.

SINIČKIN kalendar` / Vitalij Bianki; hudož.: E. Podkolzin. – M.: Strekoza, 2008. – 95 p.: il. – (Biblioteca mladșego șkol'nika) (Biblioteca șkol'nika).

Referințe critice

ANIKIN, V.P. Bianki Vitalij / V.P. Anikin // Russkie pisateli 20-go veka: Biografičeskij slovar` / sost.: P.A. Nikolaev. – M.: Nauč. Izd-stvo BSE; „Rande-vu”, 2000. – P. 91-92.

BIANKI Vitalij // Â poznaû mir: Russkaâ literatura / sost.: M. Lahtina. – M.: AST; Astrel`, 2006. – P. 157—162.

BIANKI Vitalij: [biogr. spravka] // Čto takoe. Kto takoj: V 3-h t.: T.1. – M., 1990. – P.153-154.

BIANKI Vitalij // Pisateli našego detstva. 100 imen: biogr. slovar`: Č. 1. – M., 1998. – P. 64-67.

BIANKI Vitalij // Vse obo vseh. T. 4-j. – M.: Filolog. Ob-stvo „Slovo”; Kompaniâ „Klûč- S”; AST, 1997. – P. 40.

FEDOROV, Viktor. Kolumb svoej zemli: [Vitalij Bianki] / Viktor Fedorov // Čitajka. – 2014. – Nr. 2. – P. 2-7.

MINERALOV, Ū.I. Bianki Vitalij / Ū.I. Mineralov // Russkie pisateli XX-go veka: Biobibliogr. slovar`. – 2-e izd. – M.: Flinta; Nauka, 1998. – P. 68-70.

PAVLOVSKIJ, A.A. Bianki Vitalij / A.A. Pavlovskij // Russkie pisateli XX-go veka: Biobibliogr. slovar`. V 2-h č.: Č. 1-â. – M.: Prosvetešenie, 1998. – P. 177-178.

**5 februarie – 80 de ani
de la nașterea criticului literar
Mihail Dolgan
(1939 – 2013)**

Critic și istoric literar, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, academician, nume consacrat și cunoscut în filologie, teoria și estetica literară din Republica Moldova, Mihail Dolgan s-a născut la 5 februarie 1939, în s. Rediul Mare, Dondușeni.

A absolvit Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Chișinău (1963), urmând apoi doctoratul la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei (1965-1968).

A activat în calitate de laborant (1963-1964), laborant superior (1964-1965), cercetător științific inferior (1968-1974), cercetător științific superior (1974-1983), șef de secție (din 1983), cercetător științific principal (din 1991) la Institutul de Limbă și Literatură (azi Institutul de Filologie) al Academiei de Științe a Moldovei, șef la Catedra de Literatură română și teorie literară a Universității de Stat din Moldova (prin cumul, din 1995). Desfășoară o vastă activitate pedagogică, predând cursuri normative (*Istoria criticii literare românești de la începuturi până în prezent, Literatura postbelică din Republica Moldova și România, Literatura națională în etapa contemporană*) și speciale (*Dimensiunile omenescului și esteticului în creația lui Grigore Vieru și Metafora, simbol și mit în opera literară*) (pentru masteranzi), la Universitatea de Stat din Moldova și la Universitatea Pedagogică „Ion Creangă” din Chișinău.

Editorial debutează în anul 1971 cu monografia *Idee și imagine poetică*, care denotă interesul autorului pentru analize și interpretări estico-stilistice concrete ale poeziei contemporane.

Este autorul a peste 60 de cărți (monografii, micromonografii, culegeri de articole, exegeze colective, manuale, antologii, dicționare) și a peste 1000 de studii și articole în reviste de profil, enciclopedii, dicționare, ziare, tratând cele mai diverse și mai actuale probleme ce țin de literatură și știință literară.

Printre lucrările științifice de referință ale exegetului sunt: *Metafora poetică și semnificațiile ei în poezia sovietică moldovenească* (1974), *Conștiința civică a poeziei contemporane* (1976), *Poezia: adevăr artistic și angajare socială* (1987), *Poezia moldovenească de azi și problemele vieții* (1987), *Grigore Vieru, adevăratul* (2003), tratatele colective (concepție și întocmire, coordonator și coautor de bază, redactor științific responsabil): *Istoria literaturii moldovenești* (vol. 3, 1988), *Literatura română postbelică. Integrări, valorificări, reconsiderări* (1998), *Orientări artistice și stilistice în literatura contemporană* (2 vol., 2003), *Opera lui Ion Druță: univers artistic, spiritual, filosofic* (2 vol., 2004), culegerile de articole: *Crez și măiestrie artistică* (1982), *Responsabilitatea cuvântului critic* (1987), *Polemici literare sau pledoarii întru apărarea poeziei autentice* (2005), manuale și materiale

didactice: *Literatura moldovenească, clasa X* (coautor, toate edițiile de la 1966 până la 1988), *Literatura moldovenească pentru copii* (1983, coautor de bază, coordonator, alcătuitor, redactor responsabil).

În colecția *Scriitorii moldoveni în școală* a editat micromonografii despre Nicolae Costenco, Emilian Bucov, Liviu Deleanu, Petru Zadniru, Aureliu Busuioc, Grigore Vieru, Liviu Damian etc.

A întocmit antologiile *Poezia Moldovei sovietice* (în colaborare cu Gheorghe Vodă, 1984), *Iubire și metaforă* (2 vol., 2001), *Nu e om să nu fi scris o poezie* (6 vol., 2000-2006), ș.a. În baza epistolarului scrie lucrarea *Eminescu. Arta și filosofia iubirii* (2012).

A contribuit la pregătirea cadrelor didactice de înaltă calificare, îndrumând elaborarea și susținerea mai multor teze de doctor habilitat și teze de doctor în științe filologice.

A fost un participant activ și un inițiator permanent al unui număr impunător de conferințe și simpozioane republicane și internaționale, la care a prezentat circa 400 de referate.

Este membru al Academiei de Științe a Moldovei (2000), membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova din 1972, șef secție Critică literară și secție Poezie din cadrul Uniunii Scriitorilor din Moldova, șef secție Literatură pe lângă Consiliul instructiv-metodic al Ministerului Învățământului din fosta RSSM, președinte al Comisiei de Experti „Filologie și Arte” în cadrul Comisiei Superioare de Atestare a Republicii Moldova. Membru de onoare al Centrului de Studii „Ștefan cel Mare și Sfânt” din Botoșani.

S-a învrednicit de Medalia „Mihai Eminescu” (1996), Diploma de Merit a Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru volumul colectiv *Literatura română postbelică. Integrări, valorificări, reconsiderări* (1998), Medalia Academiei de Științe din Moldova „Dimitrie Cantemir” (2004), Premiul „Academica” pentru volumul *Polemici literare sau pledoarii întru apărarea poeziei autentice* la Salonul Internațional de Carte Românească, Iași, ediția a XV-a (2006), Diploma „Meritul Academic” al AȘM (2009).

Institutul American de Biografie North Carolina, USA, i-a conferit academicianului Mihail Dolgan „Medalia Internațională de Aur” pentru contribuții remarcabile aduse în domeniul științei, criticii și istoriei literare (2010).

Este laureat al Premiului „Grigore Vieru” (2011).

S-a stins din viață la 2 mai 2013.

Referințe

Am căutat să fiu cu fața spre toți slujitorii Muzei.

M-am realizat prin sfânta muncă zi de zi asupra paginii albe, având pe masa de scris dictonul: „Nulla dies sine linea” (Nici o zi fără a scrie un rând/o pagină).

Viața este o luptă, mai ales lupta zilelor care au venit după anul 1989 și de aceea în opera literară, care rămâne a fi oglinda prezentului actual al acestei vieți, în ea, nu mai avem spațiu doar pentru contemplație....

Mihail Dolgan

Profesorul Mihail Dolgan a fost unul dintre puținii critici literari din Moldova, care a manifestat fidelitate și o consecvență demnă de invidiat în ceea ce privește devotamentul slujirii genului.

Profesorul Mihail Dolgan a fost un activ și nezgomotos participant la procesul de renaștere națională din Moldova, la viața științifică, literar-artistică și culturală a republicii. A știut să îmbine, în mod fericit, munca științifică cu cea obștească, munca de organizare a științei academice cu cea a procesului de învățământ superior.

Constantin Popovici

Mihail Dolgan întotdeauna a purtat drept consemn și flamură de credință simțul frumosului și angajarea civic-socială, dominante constante în tot ce cugetă și realizează savantul.

Grigore Vieru

Eu aș spune că Mihail Dolgan a scris manuale de dragoste...Nu a predat literatura, el a promovat literatura, deoarece literatura a fost o religie de care ne-a contaminat și pe noi...

Nicolae Dabija

Prin carte el n-a făcut o simplă critică, el a făcut o artă! Or, se știe, că arta este cu mult mai sus decât știința...

Nicolae Bilețchi

Cuvântul său critic e ghidat mai mult de o inteligență lucidă, cu priză la aspectul concret al poeziei. E un împătimit al promovării temeiului și al corectitudinii în critică, al demonstrării metodice.

Timofei Roșca

Titluri pentru expoziții

Profesorul Mihail Dolgan – un mit al metaforei
Mihail Dolgan – critic de valoare și personalitate distinctă
Mihail Dolgan – savantul exeget al valorilor artistice
Mihail Dolgan – critic și investigator în știința literaturii

(T.P.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

EMINESCIENE. Druțiene. Vierene: (o hermeneutică a imaginarului celor mai mari scriitori naționali) / Mihail Dolgan. – Ch.: CEP USM, 2008. – 416 p.

EMINESCU. Arta și filosofia iubirii: (în baza epistolarului inedit): eseu / Mihail Dolgan. – Ch.: Profesional Service, 2012. – 124, [12] p.

FEȚELE nevăzute ale manuscriselor de poezie / Mihail Dolgan; AȘM, Inst-tul de Filologie; Catedra Literatură Română și Teorie Literară a USM. – Ch.: Tipografia Centrală, 2008. – 544 p.

FLOAREA gândurilor: (Aforisme. Miniaturi. Cugetări) / Mihail Dolgan; cop.: Viorel Popa. – Ch.: [s.n.], 2014. – 132 p.

GRIGORE Vieru, adevăratul: eseu / Mihail Dolgan. – Ch.: Ed. pentru Literatură și Artă, 2003. – 64 p.

METAFORA este poezia însăși: (investigații ale imaginarului și poeticii figurative) / Mihail Dolgan; AȘM; pref.: Constantin Popovici. – Ch.: Tipografia Centrală, 2009. – 689 p.; 8 p. fotogr.

POEZIA contemporană, mod de existență în Metaforă și Idee: (studiu monografic) / Mihail Dolgan; pref.: Anatol Codru. – Ch.: Elan Poligrafic, 2007. – 658 p.

POEZIA de opoziție din Republica Moldova în perioada stăgării / Mihail Dolgan. – Ch.: CEP USM, 2008. – 362 p.

POLEMICI literare sau pledoarii întru apărarea poeziei autentice / Mihail Dolgan. – Ch.: CEP USM, 2005. – 413 p.

Referințe critice

„BARD și critic, brad pe plai”: Academicianul Mihail Dolgan: savantul, profesorul universitar, scriitorul: (biobibliografie cu florilegiu de texte) / USM, Facultatea de Litere, Catedra Literatură Română și Teorie Literară. – Ch.: CEP USM, 2010. – 488 p.

MIHAIL Dolgan: biobibliogr. / alcăt.: Ion Șpac; USM, Bibl. Centrală Universitară. – Ch.: CEP USM, 1999. – 158 p.

MIHAIL Dolgan: Polifonismul creativității: (Conștiința civică și estetică a poeziei) / AȘM, Inst-tul de Filologie. – Ch., [2010]. – 624 p. – (Savanți și critici eminenti).

BAHNARU, Vasile. Mihail Dolgan la 75 de ani / Vasile Bahnaru // Lit. și arta. – 2014. – 6 febr. – P. 4.

DOLGAN Mihail // Membrii Academiei de Științe a Moldovei: (1961-2006). Vol. 1: dicț. / AȘM. – Ch., 2006. – P. 189-191.

DOLGAN Mihail // Rusnac, Gheorghe. Profesorii Universității de Stat din Moldova: 1946-2001: dicț. / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Ch., 2001. – P. 262-263.

FONARI, Victoria. Activitatea criticului literar Mihail Dolgan – metodologia cercetării sub semnul metaforei / Victoria Fonari // Lit. și arta. – 2014. – 6 febr. – P. 4.

GROȘU, Lidia. Poetul Mihail Dolgan: un arhitect al adevărului / Lidia Grosu // Lit. și arta. – 2015. – 14 mai. – P. 7.

GROȘU, Lidia. Mihail Dolgan: FLOAREA GÂNDURILOR sau sentința zigzagului unui destin / Lidia Grosu // Lit. și arta. – 2014. – 6 febr. – P. 4.

MORĂRAȘ, Mihai. Călăuzit de propria-i lumină / Mihai Morăraș // Lit. și arta. – 2014. – 6 febr. – P. 4.

PÂNZARU, Sava. Dolgan Mihail / Sava Pânzaru // Dicționarul general al literaturii române: C/D. – București: Univers Enciclopedic, 2004. – P. 710-711.

ZBÂRCIOG, Vlad. Dolgan Mihail / Vlad Zbârciog // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2010. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2010. – P. 216-218.

Dedicații lirice

VIERU, Grigore. ***Lui Mihail Dolgan // Vieru, Grigore. Acum și în veac / Grigore Vieru. – București; Ch.: Litera Internațional, 2004. – P. 343. – (Biblioteca școlară, serie nouă; 505).

VIERU, Grigore. ***Lui Mihail Dolgan / Grigore Vieru // Mihail Dolgan: Polifonismul creativității: (Conștiința civică și estetică a poeziei) / AȘM, Inst-tul de Filologie. – Ch., [2010]. – P. 111. – (Savanți și critici eminenți).

13 februarie – 250 de ani de la nașterea fabulistului, dramaturgului, prozatorului Ivan Andreevici Krîlov (1769-1844)

Una din figurile cele mai proeminente ale literaturii ruse de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea Ivan Andreevici Krîlov s-a născut în data de 13 februarie 1769 în orașul Moscova. Cei care l-au cunoscut mai îndeaproape au lăsat numeroase mărturii despre talentul lui multilateral, despre cunoașterea aprofundată a mai multor limbi, precum și despre excepționalele sale aptitudini pedagogice.

A crescut mai mult sub supravegherea mamei sale, o femeie simplă, așa cum a descris-o mai târziu însuși fabulistul – „fără niciun fel de studii, dar înzestrată de la natură cu o vie inteligență”. La numai 10 ani a fost nevoit să muncească la tribunalul din Tver, unde lucra și tatăl său, militar în rezervă. În aceste împrejurări viitorul fabulist n-a avut posibilitatea de a-și definitiva studiile școlare, dar aceasta nu l-a încurcat să dea dovadă de o erudiție filosofică și literară atât în opera sa publicistică, cât și în alte domenii.

În 1782, după moartea tatălui, Krîlov, fiind singurul susținător al mamei sale și al fratelui mai mic, este nevoit să întrețină familia. Unica pasiune a lui și, totodată, singura rază de lumină în anii adolescenței erau cărțile și, desigur, lectura asiduă care îi formează gustul și înclinațiile sale literare.

În speranța de a găsi o slujbă mai bună se mută la Petersburg cu mama și cu fratele său, unde obține un post modest de slujbaş în admi-

nistrația financiară, loc ce-i va permite studierea legilor țariste arbitrare de spoliere a celor mulți. Aici este puternic atras de teatru. Teatrul îl scoate din cercul restrâns al micilor funcționari, apropiindu-l de lumea actorilor și literaților. El frecventează toate premierele și, în scurt timp, devine cunoscut în cercul oamenilor de teatru.

În ultima perioadă a vieții, izolat de frământările politice și sociale ale epocii, lucrează, începând din 1812 și aproape până la moarte – 9 noiembrie 1844 – arhivar la Biblioteca Publică din Petersburg.

Talentul de scriitor al lui Krîlov se remarcă încă de la primele sale încercări literare. La vârsta de 15 ani (1784) scrie prima operă comică *Кофейница*. Se povestește că la prezentarea primelor sale fabule unui editor ceruse în loc de modestul onorariu câteva cărți din literatura universală.

Începuturile sale literare corespund unui interes viu și consecvent pentru arta teatrală. Debutează în literatură ca autor de comedii satirice în proză (*Ghicitoarea în cafea*, *O familie turbată*, *Scriitorul în anticameră*, *Poznașii*) și altele – lucrări care se caracterizează, pe de o parte, prin atitudinea critică față de clasele dominante și, pe de altă parte, prin simpatia față de țărănimea iobagă.

În perioada 1787-1789 începe colaborarea la revista „Утренние часы” (Orele dimineții), în care publică, fără semnătură, primele sale fabule. În fabulele sale întâlnim originalitate în recrearea artistică a realității, ca și în simțul moralizator, ascuns cu măiestrie prin gama variată a ironiei și satirei, uneori bonome, într-o limbă vioaie și pitorească.

Începând din 1789, se consacră activității publicistice. Editează, cu mijloace proprii destul de modeste, propria sa foaie satirică intitulată „Почта духов” (Poșta duhurilor). În această publicație satirică, ca și în altele – „Зритель” (Spectatorul, 1792), „Меркурий” (1793) scriitorul merge pe linia unei critici vehemente a clasei dominante, critică despotismul și tirania.

În 1792, din ordinul împărătesei Ecaterina, tipografia, unde Krîlov își imprima revistele, a fost sechestrată, iar el este obligat să renunțe la slujbă și să părăsească capitala. Începe o perioadă de peregrinări în care scriitorul și-a îmbogățit experiența de viață. Krîlov a cunoscut mai profund traiul și psihologia poporului, relațiile dintre clasele sociale, precum și toate subtilitățile graiului popular.

După urcarea pe tron a lui Alexandru I, fabulistului i se acordă dreptul de a reveni în capitală. În 1805 se întoarce la Moscova, iar un an mai

târziu se stabilește definitiv la Petersburg, unde începe perioada gloriei sale literare.

S-a format ca scriitor în ultimele patru decenii ale secolului al XVIII-lea. Din 1806 se consacră cu asiduitate fabulei care devine îndeletnicirea sa literară.

Publică trei piese, dintre care două comedii satirice *Модная лавка* (*O prăvălie la modă*) (1806) și *Урок дочкам* (*Lecție dată tinerelor fete*) (1807), comedii în care critică cosmopolitismul clasei nobiliare, viciile societății parazitare. De atunci datează și cea mai mare parte a fabulelor sale.

Apariția primului volum de fabule apare la începutul anilor 1809 și este încununată de un succes răsunător. În decurs de 24 de ani, scriitorul a scris peste 200 de fabule (dintre care câteva constituie adaptări sau traduceri după fabulistul francez La Fontaine sau grecul Esop), reunite în 9 cărți, ce s-au reeditat de câteva ori încă în timpul vieții scriitorului. Popularitatea de care se bucurau fabulele era enormă și numele scriitorului devenise cunoscut în întreaga Rusie. „Impresia puternică produsă de aceste scrieri întrecea orice imaginație” – povestește un contemporan. Încă din timpul vieții, Krîlov a fost recunoscut ca maestru consacrat al acestui gen literar atât pe plan național, cât și mondial. Krîlov este, poate, singurul scriitor clasic rus care și-a văzut operele tipărite în numeroase ediții cu tiraje de zeci de mii de exemplare. Astăzi fabulele lui sunt citite în întreaga lume, fiind traduse în peste 50 de limbi străine. Ultima ediție, pe care a compilat-o puțin înainte de moartea sa și care a fost tipărită în decembrie 1834, conținea 197 de fabule. Numele multor personaje din fabule au devenit substantive comune și au rămas în patrimoniul limbii ruse.

În 1823, Academia Rusă îi conferă „Medalia de Aur” pentru întreaga sa activitate literară.

S-a stins din viață în data de 21 noiembrie 1844, la Sankt Petersburg.

Referințe

Eu stimez în oameni numai înțelepciunea și virtutea și, sub orice formă mi s-ar înfățișa, întotdeauna am față de ele același respect. Târgovețul plin de virtuți și țăranul cinstit, bun la suflet, valorează pentru mine de o sută de ori mai mult decât aristocratul care numără în gene-

alogia sa până la 30 de generații nobile, dar care nu are niciun fel de merite...

Ivan Andreevici Krîlov

Realismul devine trăsătura deosebită a poeziei sale. El a fost primul mare realist în poezia noastră... Măreția lui constă în aceea că e un poet popular... iată pentru ce edițiile fabulelor sale au depășit încă în timpul vieții lui 30 000 de exemplare...

V. G. Belinski

Păstrând într-o măsură caracterul raționalist și didacticist al fabulei, afirmat de poetica clasicismului, Krîlov a lărgit mult posibilitățile și orizonturile ei ca specie a poeziei, a introdus în ea suflul vieții și a legat-o de realitate.

Krîlov este un adevărat meșter în fixarea în puținele cuvinte a peisajului, portretului, a gestului, dar totdeauna cu o plasticitate și un colorit care-l prevestește pe Gogol. El a recurs la tezaurul poetic popular împrumutând imagini, proverbe, zicători pe care fie le-a inclus fără modificare în fabulele sale, fie le-a adaptat și prelucrat, fie după tiparul și pilda lor, a compus el însuși aforisme, zicători, proverbe.

Tatiana Nicolescu

Titluri pentru expoziții

„Cartea înțelepciunii poporului” (N. V. Gogol)
Părintele fabulei naționale ruse

(T. C.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

BASNI / I. A. Krylov; hudož.: A. Laptev. – M.: Det. lit., 2015. – 222 p.: il. – (Škol’naâ biblioteka). – Lb. rusă.

BASNI / I. A. Krylov. – M.: Strekoza-Press, 2002. – 159 p. : il. – (Klassika – detâm). – Lb. rusă.

FABULE / I. A. Krylov; trad.: Petru Cărare; graf., cop.: V. Zmeev. – Ch., București: Litera Internațional, 2003. – 204 p. – (O carte pentru o seară).

Referințe critice

BASNI; Comedii; Povest': kritika i kommentarij, temy i razvernutyje plany socinenij, materialy dlâ podgotovki k uroku: [I. Krylov] / sost., predisl., comment., sprav. i metod. materialy: A. N. Arhangel'skij. – M: AST; Olimp; 2002. – 516 p. – (Škola klassiki: kn. dlâ učenika i učitelâ).

BRILIANT, S. Ivan Krylov / S. Brilliant // Fonvizin. Krylov. Kol'cov. Ševčenko. Nikitin: Biografičeskie povestvovaniâ. – Čelâbinsk: „Ural LTD”, 1998. – P. 101-180. – (Žizn' zamečatel'nyh lûdej. Biografičeskaâ biblioteka F. Pavlenkova; T. 28).

GALKIN, Aleksandr. Krylov I.A.: [biogr. spravka]; Strast' Krylova // Galkin, Aleksandr. Russkie pisateli / Aleksandr Galkin. – M. Belyj gorod, 2005. – P. 10-11. – (Istoria Rossii).

GORDIN, Mihail. Ivan Andreevič Krylov / Mihail Gordin // Ènciklopediâ dlâ detej. T. 9: Russkaâ literatura. Č. 1: Ot bylin i letopisej do klassiki XIX-go veka. – M.: Avanta+, 1999. – P. 334-343.

KOROSTELEVA, Valentina. „Zveri moi za menâ govoraât...” / Valentina Korosteleva // Detskaâ roman-gazeta. – 2014. – Nr. 4. – P. 32-34.

IVAN Andreevič Krylov (1769-1844) // Â poznaû mir: Det. èncikl.: Literatura / avt.-sost.: N. Čudakova. – M.: AST, 1999. – P. 227-230.

IVAN Andreevič Krylov (1769-1844) // Literatura: spravoičnik škol'nika / nauč. razrabotka i sost.: N. Bykova. – M.: Filolog. Ob-stvo „Slovo”; Kompaniâ „Klûč-S”; AST, 1997. – P. 230-232.

IVAN Andreevič Krylov // 100 velikih imen v literature. – M.: Filolog. Ob-stvo „Slovo”, 1998. – P. 254-257.

IVAN Andreevič Krylov (1769-1844) // Vse obo vseh. T. 3. – M.: Filolog. Ob-stvo „Slovo”; Kompaniâ „Klûč-S”; AST, 1997. – P. 228-236.

IVAN Andreevič Krylov (1769-1844) // Šukin, A. Same znamenitye lûdi Rossii. T. 1 / A. Šukin. – 2-e izd. – M.: Veče, 2001. – P. 450-451.

PROKOF'EVA, N. Basni Ivana Andreeviča Krylova / N. Prokof'eva // Ænciklopediâ mirovoj literatury. – SPb: Nevskaâ kniga, 2000. – P. 31.

**17 februarie – 100 de ani
de la nașterea compozitorului
Alexei Stârcea
(1919-1974)**

Alexei Stârcea este o figură marcantă a culturii muzicale din Republica Moldova, fiind unul dintre compozitorii care au pus bazele operei naționale și care a contribuit la dezvoltarea muzicii camerale.

Compozitorul, solistul vocal (bariton) și profesorul Alexei Stârcea s-a născut în Chișinău la data de 17 februarie 1919. Tatăl său, Gheorghe Stârcea, a fost colaborator activ al unor publicații românești, precum „Basarabia” (1906-1907), „Cuvânt Moldovenesc” (1913-1918), „Sfatul Țării” (1918-1919), fiind prigonit de regimul țarist pentru patriotismul său.

În anii 1937-1942 urmează Facultatea de Drept la Universitatea din București, iar în perioada anilor 1942-1945 studiază „marea școală a muzicii” la Academia Regală de Muzică și Artă Dramatică de la București cu profesorii: C. Stroescu (canto), M. Jora (armonie), D. Chiriac (teorie-solfegio), D. Cuclin (forme muzicale), C. Brăiloiu (istoria muzicii). După absolvirea studiilor revine la Chișinău (1945-1949) și face canto și compoziție la Conservator (actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice).

Între 1945-1947 activează ca solist al Studioului de Operă din Chișinău. În perioada 1947-1948 este înscris în trupa Teatrului Muzical-Dramatic „A. Pușkin” (în prezent Teatrul Național „M. Eminescu”, Chișinău). A ocupat mai multe funcții: profesor de canto la Școala Medie de Muzică din Chișinău (Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga”) 1947-1949; conducător artistic al unor formații (1949-1954) și solist la Filarmonica din Kemerovo, Rusia (1954-1955); secretar responsabil al Uniunii Compozitorilor (1957-1962, Chișinău); solist la Radioteleviziunea din Chișinău (1959, 1965-1970); profesor de canto la Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău (1971-1974), membru al Uniunii Com-

pozitorilor din Republica Moldova (1956).

Compozitorul Alexei Stârcea a fost și rămâne a fi o personalitate de o vastă cultură generală, de o rară inteligență, un muzician rafinat, care ne-a lăsat un șir de creații vocale, vocal-simfonice, instrumentale de cameră, corale etc.

În calitatea sa de compozitor a creat mai multe piese vocal-simfonice, instrumentale, compoziții pentru voce, dar și corale, precum și prelucrări folclorice ale cântecelor populare. Operele principale: *Domnica* – operă în 3 acte, în 3 redacții: *Inima Dominicăi*, „*Balada eroică*”, *Domnica*; creații vocal-simfonice: *Balada viorii*, *Cantata păcii*, cantata *Spre culmi*; compoziții corale: *Moldova mea*, *Bate vântul în câmpie*; lucrări coral-instrumentale: *Sonata-poem*, *Suită romantică*, *Contraste*; romanețe: *Toamna*, *Ferestre*, *Pagini lirice*, *Baladă omului*, *O iubesc pe alta*; ciclu de romanețe pe versuri de autor: *Liniștea*, *Inima mea*, *Cocorii*, *Viața nu se oprește*, *Tinerețe și Bătrânețe*, *Mesteacăn fraged*, *Ia-ți inima*; cântece: *Ținut natal*, *Odă păcii*, *Ochii tăi*, *Moldova-i o grădină*, *Anii vin și se duc...*, *Mormântul eroului*. Prelucează piesele folclorice: *De ce?*, *Cucușor cu pană sură*, *Dragostea nu-i râu de foc*, *Satul meu din depărtare*, *Mândruliță din cel sat*, *Să nu pleci mai mult la joc* ș.a. Scrie muzică pentru filme și spectacole de teatru: *Dunărea învolburată*, *Ultima noapte în rai* ș.a.

Alexei Stârcea este autorul primei opere moldovenești *Balada eroică*. În calitatea sa de cântăreț bariton, Alexei Stârcea a interpretat cântece nu numai în limba maternă, ci și în rusă, ucraineană, germană, engleză, italiană și franceză. Datorită talentului său și timbrului vocal deosebit, prestațiile lui Alexei Stârcea impresionau întotdeauna prin melodicitate și tehnică impecabilă. Timbrul plăcut al vocii sale i-a permis să creeze în scenă partituri de neuitat, cum ar fi rolul central în opera lui P. Ceaikovski *Evgheni Oneghin*. A interpretat cu succes romanețe și muzica compozitorilor clasici și contemporani.

În anul 1964 lui Alexei Stârcea i-a fost conferit Titlul Onorific Artist Emerit al Republicii Moldova. A fost decorat cu Ordinul „Insigna de onoare”.

S-a stins din viață la 24 august 1974 la Chișinău.

În semn de apreciere înaltă a contribuției sale în dezvoltarea culturii muzicale, numele său îl poartă astăzi Școala de Arte din Chișinău și Concursul Internațional de Canto Academic „Alexei Stârcea”.

Referințe

Pe parcursul anilor am înțeles că tăticul își făcea griji pentru mine și fratele meu. Dorea să ne vadă muzicieni profesioniști, iar din acest motiv era destul de dur cu noi atunci când venea vorba de educația muzicală și comportamentul în societate. În același timp, avea o inimă foarte mare și bună. El a pus bază profesionalismului meu și al fratelui. Noi, fiind pianiști, studiam acest instrument la nivel profesionist.

Marian Stârcea (fiul)

Cântăreț talentat, posesor al unei voci plăcute de bariton liric, el s-a impus definitiv prin muzicalitate și înaltă ținută artistică în interpretarea multiplelor lucrări de muzică vocală – de la cântecul simplu, la genul suprem al partiturii din operă.

N. Chiosa

Compozitor, cântăreț, pedagog. Un om de o cultură deosebită. Muzica lui s-a întrerupt atunci când era în plină putere de creație. Ar fi putut atinge încă multe culmi, dar n-a dovedit. Chiar și represiunile staliniste tragice l-au atins prin suflul lor funest. Însă atunci și-a revenit, a ținut piept, a devenit creator, maestru... Anume așa îl ținem minte – muzicant talentat, o personalitate vie neordinară.

Z. Stolear

A scris o muzica bună..., o muzică cu un colorit național destul de reliefat...

D. Gherșfeld

Titluri pentru expoziții

Personalitate vie a muzicii – Alexei Stârcea
Compozitorul care a pus bazele operei naționale
Omul care a dat viață muzicii – Alexei Stârcea

(T. C.)

BIBLIOGRAFIE

Referințe critice

BACIU, Gheorghe. Alexei Stârcea (17.II.1919–24.VIII.1974) // Baci, Gheorghe. Personalități de viță moldavă: 125 destine / Gheorghe Baci. – Ch., 2017. – P. 189-191.

BUZILĂ, Serafim. Stârcea Alexei // Buzilă, Serafim. Interpreți din Moldova (1460-1960): lexicon enciclopedic / Serafim Buzilă. – Ch., 1996. – P. 396-397.

MANOILĂ, Iana. Balada vieții lui Alexei Stârcea / Iana Manoilă // Lit. și arta. – 2014. – 6 mart. – P. 2.

NECHIT, Irina. Concert vocal-sinfonic consacrat lui Alexei Stârcea / Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2014. – 14 febr. – P. 11.

STÂRCEA Alexei // Cartier. Dicționar enciclopedic. – Ch., 2001. – P. 1594.

STÂRCEA Alexei // Chișinău: encicl. – Ch., 1997. – P. 431.

9 martie – 85 de ani de la nașterea actorului Mihai Volontir (1934-2015)

Viitorul actor, regizor și interpret, s-a născut pe data de 9 martie 1934 în s. Glinjeni, Șoldănești. Cu toate că a văzut războiul sângeros, a simțit foamea nemiloasă, actorul zicea că a avut o copilărie frumoasă, deoarece „*era liber, liber să se joace, să meargă prin pădure, să iasă în câmp, să urmărească îndelung mișcarea norilor pe cer, zborul deșăntat al unui fluture, munca sârguincioasă a unei albine etc*”. Era micuț când fratele Nicu l-a învățat călăria, de atunci a avut o predilecție deosebită pentru cai. Adolescent fiind, a lucrat la cariera din Râbnița, ziua scotea piatră, seara încărcă var în vagoane. Între 1952-1955 și-a făcut studiile la Școala Pedagogică din Orhei. După absolvire, a activat în calitate de învățător la școala din Păpăuți, Rezina. Ulterior, a fost director al Căminului Cultural din Lipcenii, Rezina.

În urma unui concurs republican al artiștilor amatori, este invitat în clasa de actorie a Teatrului Moldovenesc Muzical-Dramatic „Vasile

Alecsandri” din Bălți. Abandonează pedagogia, fiind atras de arta scenică. În 1957 este inclus în trupa teatrului bălțean de curând fondat. În același an evoluează în rolul surugiului din spectacolul *Chirița din Iași* de Vasile Alecsandri. Din start este apreciat pentru jocul firesc, emoționant, autentic. În scurt timp devine interpretul unor roluri de prim-plan. În palmaresul actorului astăzi se înscriu peste 120 de roluri din dramaturgia națională și universală. Amintim doar unele dintre ele: Anucikin din *Căsătoria* de N. Gogol (1958), Chiriac din *O noapte furtunoasă* de I. L. Caragiale (1960), Ion din *Năpasta* de I. L. Caragiale (1964), Poponeț din *Oprîți planeta* de A. Marinat (1966), Neacșu din *Și sub cerul acela* de A. Busuioc (1970), Miron Cuțulea din *Cel mai bun om* de Gh. Malarciuc (1974), Aristarh din *Oameni energici* de V. Șukșin (1975). Urmează *Bani pentru Maria* de V. Rasputin, *Doctor fără voie* de Moliere, *Sfânt și păcătos* de M. Varfolomeev, *Despot Vodă* de V. Alecsandri.

Ca actor de cinema s-a lansat în rolul lui Ivan Turbincă în 1967 la Studioul „Moldova-Film” în pelicula cinematografică *Se caută un paznic* de Gheorghe Vodă și Vlad Ioviță. A avut mai bine de 40 de roluri de film. Cele mai cunoscute filme în care s-a produs sunt *Această clipă* (1968), *Singur în fața dragostei* (1969), *Povârnișul* (1970), *Zece ierni pentru o vară* (1970), *Al patrulea* (1972), *Acest dulce cuvânt – libertate* (1972), *Dimitrie Cantemir* (1973), *Podurile* (1973), *Bărbații încărunțesc devreme* (1974), seriarele *Țiganul* (1979) și *Întoarcerea lui Budulai* (1985) etc.

Din 1985 se impune și ca interpret de muzică ușoară, domeniu în care se lansează la îndemnul fraților Petre Teodorovici și Ion Aldea-Teodorovici. De la prima apariție cucerește simpatia publicului prin vocea caldă și inconfundabilă. Printre piesele sale bine cunoscute se numără: *Viața, Cântecul prietenilor, Moldovenii, Știu și văd, Fericire, Iubirea noastră, florile, Rugă, Iubito, plângi?, Toamna noastră, Înveșnicire, Apără-mă, frunză de tei* ș.a.

În perioada 1991-1994 a fost deputat în primul Parlament al Republicii Moldova.

În semn de înaltă apreciere a contribuției sale imense la dezvoltarea artei teatrale și cinematografice, i-au fost conferite diverse distincții și titluri: medaliile „Meritul Civic” (1974) și „Gheorghe Jukov” (1976), Premiul de Stat al RSS Moldovenești (1976), Premiul de Stat al Federației Ruse (1980), Artist al Poporului din Republica Moldova (1984), Artist al Poporului din URSS (1988), Ordinul Republicii (2000), Medalia „Dimitrie Cantemir” (2009), Cetățean de Onoare al municipiului Bălți (2000),

Doctor Honoris Causa al AȘM (2009), Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate” (2012), Cetățean de Onoare al municipiului Chișinău (2014).

În anul 2000 a fost desemnat Cel mai bun actor al secolului XX din cinematografia moldovenească.

De-a lungul anilor, i-au fost consacrate numeroase cronici, articole, eseuri, studii. Sub egida AȘM și a Institutului Patrimoniului Cultural, în anul 2012 la Editura Știința, în colecția *Personalități notorii*, apare volumul *Mihai Volontir sau despre vocația omenescului*.

Mihai Volontir s-a stins din viață pe data de 15 septembrie 2015, la vârsta de 81 de ani. A fost înmormântat la Cimitirul Central de pe strada Armenească din Chișinău.

Post-mortem, în anul 2015, în semn de recunoștință și comemorare a actorului Mihai Volontir, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor a decis emiterea unei mărci și a unei cărți poștale în memoria maestrului. Pe marca poștală este reprezentat portretul actorului pe fundalul unei secvențe din filmul *Dimitrie Cantemir*.

Referințe

Menirea artei, deci și a teatrului, e anume să-i ajute omului să se regăsească pe el, cel adevărat, demn, cinstit, să-i întreprindă puterile, ca să poată rezista furtunilor vieții...

Mihai Volontir

Personajul jucat de el va fi întotdeauna un erou, fiindcă actorul are știința rară de a-i imprima ceva monumental, care sfidează obișnuitul, cotidianul.

Mihai Cimpoi

Mihai Volontir e omul căruia Dumnezeu i-a dat atâtea și atâtea virtuți, iar el a răspuns din plin.

Victor Ciutac

În tagma noastră, a actorilor, cel mai dificil lucru e să fii recunoscut, să fii aprobat de ai tăi. Țin minte, în filmul *Se caută un paznic* îl juca pe Ivan Turbincă atât de convingător, că noi, partenerii lui, ne simțeam foarte confortabil. Eu, unul, parcă eram mai Sfântul Petru, iar Șcurea – mai Dumnezeu în scenele cu el...

Ion Ungureanu

Pentru bădița Mihai cuvântul e mai mult decât culoare, mai mult idee decât ornament, mai mult adâncime decât explicare. E un netăgăduit teatralist cu lungă carieră. Tot ceea ce a jucat (în teatru și cinematografie), tot ceea ce a montat, tot ceea ce a cântat poartă marca sa proprie: marca VOLONTIR. Emblemă ce a înfruntat timpul necruțător și gustul publicului care-și schimbă întruna moda.

Pavel Proca

Mihai Volontir nu agreează discuțiile despre teatru, el trăiește teatrul. Îl face cu discreție și măsură.

Larisa Turea

Mihai Volontir copleșește prin simplitate, prin caracterul organic al jocului, printr-o capacitate aparte, greu definibilă de transpunere în rol. Un perfect echilibru interior îi dozează gesturile și reacțiile.

Valentina Tăzlăuanu

În majoritatea chipurilor realizate atât celor teatrale, cât și a celor filmice, artistul Volontir este inegalabil prin naturalețea sa, autenticitatea nedesimulată, manifestarea neforțată a integrității sale umane.

Dina Ghimpu

Mihai Volontir, actorul de teatru, ca și cel de cinema, a cunoscut o neobișnuită traiectorie profesională, mereu în ascensiune și mereu pe verticală; s-a făcut tot mai stăpân pe arta sa de transpunere în rol, de transfigurare scenică, de identificare totală cu eroii săi...

Nicolae Bătrânu

În vocea lui Mihai Volontir sunt prezente intonațiile de jale, de bocet, care se evidențiază doar în momente de durere sufletească, în culmea tragică a textului cântat, redând naturalețea, sinceritatea și realismul psihologic al discursului muzical-poetic.

Victoria Tcacenco

Volontir a fost și a rămas un profesionist al curajului în artă.

Pavel Pelin

Titluri pentru expoziții

Un voievod al scenei naționale
Leonardo da Vinci al artei moldovenești

Mihai Volontir – etern căutător al adevărului
Maestru al tăcerilor cugetătoare
Un mărinimos risipitor de bucurii
Mihai Volontir – un talent excepțional

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE

Referințe critice

MIHAI Volontir sau despre vocația omenescului / AȘM, Inst-tul Patrimoniului Cultural; resp. de ed.: Mihai Papuc; cop.: Romeo Șveț. – Ch.: Știința, 2011. – 268 p. – (Personalități notorii).

VOLONTIR, Valerie. Dialog cu actorul, regizorul și interpretul Mihai Volontir / Valerie Volontir; cop., conc. graf.: Mihai Bacinschi. – Ch.: Arc, 2016. – 128 p.: fotogr.

GHIMPU, Dina. Valențele autenticului / Dina Ghimpu // Lit. și arta. – 2015. – 24 sept. – P. 8.

PELIN, Pavel. Mihai Volontir // Pelin, Pavel. Ce dragoste veche – actorii / Pavel Pelin. – Ch., 1998. – P. 72-77.

POTÂRNICHE, Mihai. Chipuri în lumină: [Mihai Volontir] / Mihai Potârniche // Moldova. – 2016. – Nr. 5-6. – P. 44-46.

VALERIE Volontir despre Mihai Volontir // Făclia. – 2016. – 30 sept. – P. 7.

MIHAI Volontir // Laureați ai Medaliei de Aur a Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale / AGEPI. – Ch., 2017. – P. 114-117.

MIHAI Volontir: „Dă Doamne, mintea moldoveanului cea de pe urmă” / Mihai Volontir; consemn.: Nicolae Roibu // Roibu, Nicolae. Artiști și țărani / Nicolae Roibu. – Ch., 2010. – P. 204-208.

MIHAI Volontir: „E o mândrie să porți numele eroului pe care l-ai creat” / Mihai Volontir; consemn.: Nicolae Roibu // Roibu, Nicolae. Spovedanii de Vineri / Nicolae Roibu. – Ch., 2002. – P. 197.

VOLONTIR, Valerie. Ce mai faci, bade... / Valerie Volontir // Noi. – 2015. – Nr. 11. – P. 31.

Dedicații lirice

FILIP, Iulian. Ieșirea din scenă / Iulian Filip // Lit. și arta. – 2016. – 21 ian. – P. 5.

GUȚULEAC, Vasile. Visul unei nopți de mai: pentru Mihai Volontir // Guțuleac, Vasile. Rugă pentru frate / Vasile Guțuleac. – Glodeni, 2010. – P. 18.

MATEI, Valeriu. Actorii: lui Mihai Volontir la 80 de ani / Valeriu Matei // Lit. și arta. – 2015. – 22 oct. – P. 5.

VEREJANU, Renata. Actorul: lui Mihai Volontir // Verejanu, Renata. A munci, a iubi, a trăi: poeme: Vol. 1 / Renata Verejanu. – Ch.: Universul, 2006. – P. 83.

**17 martie – 200 de ani
de la nașterea scriitorului
Alec Russo
(1819-1859)**

Alec Russo „a fost spiritul cel mai distins, mai larg, mai comprehensiv de pe la jumătatea secolului al XIX-lea” (Garabet Ibrăileanu). S-a născut în Basarabia, într-un „sat frumos, rășchirat între grădini și copaci pe o vale a codrilor Bâcului” (*Amintiri*). Nu se cunoaște cu exactitate numele acestei localități, presupunându-se că ar fi Prodănești, Strășeni sau chiar Chișinău. Era fiul lui Iancu Rusu, proprietar de moșii, arendaș și neguțător de cereale. Mama sa făcea parte din neamul Donici.

La vârsta de zece ani, după primele studii pe care le face acasă cu un dascăl grec, Alec Russo este trimis de tatăl său la studii în Elveția, însușind temeinic limba franceză și, în parte, limba germană. A făcut și studii practice la o casă de comerț turcească din Viena. Receptiv la ideile democratice și liberale care frământau Europa apuseană, tânărul Russo compune în limba franceză câteva poezii în care condamnă tirania și oprimarea popoarelor. Ca urmare, este expulzat din Austria. Întors în țară în 1836, stă câțva timp la Iași, vechea capitală a Moldovei. Vara ia drumul munților, împreună cu Vasile Alecsandri și alții, atras de frumusețile sălbatice ale naturii, de Piatra teiului, de Stâncă corbului, de oameni și de cântecele bătrânești. Ca rezultat al șederii în Iași și al excursiilor în munți, scrie, în limba română, articolul *Studii naționale*, cuprinzând povestiri despre haiduci, „apărători meniți a restabili cumpăna dreptății”. În 1841 este numit asesor judecătoresc la Piatra Neamț, dar această activitate nu-i aduce nicio satisfacție. În 1844, după numeroase absențe nemotivate, este concediat. Pentru aluziile îndrăznețe la adresa suspuși-

lor (în piesa *Jignicerul Vadră*), în perioada februarie-aprilie 1846, este surghiunit la schitul de la Soveja, unde va avea șansa să descopere „cea mai frumoasă epopee păstorească din lume” – balada *Miorița*.

În 1848 se implică în mișcarea revoluționară din Moldova, după înfrângerea căreia pleacă în exil, în Bucovina. De aici ia drumul Vienei, spre a face propagandă în favoarea Principatelor. În mai 1848 participă la Marea adunare de pe Câmpia Libertății de lângă Blaj. Suspectat de autoritățile maghiare, la Dej, e arestat și trimis în prevențiune la Cluj, fiind eliberat în urma intervenției unor prieteni. După câteva escale, în 1849, la Viena și Paris, se întoarce la începutul lui 1851 la Iași, unde i se oferă un loc în Divanul apelativ. O vreme profesează avocatura, dar e concediat pentru că s-ar fi „sumețit” contra stăpânirii. Iertat de domnitorul Grigore Alexandru Ghica, își reia slujba în august 1853. În iulie 1856 este numit director al Departamentului Lucrărilor Publice, în septembrie – membru al Sfatului Administrativ, iar în aprilie 1857 devine procurist al Băncii Moldovei.

Între timp starea sănătății sale se înrăutățește din ce în ce mai mult. Moare de tuberculoză, la 5 februarie 1859, la doar câteva zile după înfăptuirea idealului său de-o viață – unirea Principatelor Moldova și Muntenia. A fost înmormântat la Biserica Bărboi din Iași.

Primele încercări literare datează din timpul studiilor în străinătate – poemele *La mort d'Alibaud* și *Epitaphe d'Alibaud* (educația și vasta sa cultură de sorginte franceză l-au determinat să-și compună principalele scrieri în limba franceză). În 1840, în urma călătoriei prin Munții Neamțului, face însemnări publicate abia după moartea autorului (*Piatra Teiului și Stânca Corbului*), iar aflarea sa la Iași îl inspiră pentru a scrie *Iașii și locuitorii lui în 1840* (1840) – un tablou de epocă al societății moldovenești. Continuă cu două comedii jucate pe scena Teatrului Național din Iași în 1846 – *Băcălia ambițioasă* și *Jignicerul Vadră sau Provincialul la Teatrul Național* (manuscrisele ambelor piese nu s-au păstrat). Ca răspuns la o cronică teatrală semnată de D. Gusti în „*Albina Românească*”, Alecu Russo publică în aceeași revistă articolul *Critica criticii* (1846) – prima sa lucrare tipărită în timpul vieții, în care abordează probleme de teorie și critică literară, pledează pentru un repertoriu dramatic național, pentru o literatură inspirată din istoria și viața poporului. În timpul aflării la Soveja, scrie jurnalul *Soveja. Ziarul unui exilat politic în 1846*. În aceeași perioadă, sau poate ceva mai târziu, scrie studiul *Poezia populară*, în care pomeneste pentru prima oară de *Miorița*.

Anii '50 ai sec. XIX sunt cei mai rodnici din activitatea scriitorului. În această perioadă scrie *Studie moldovană* (1851), *Holera* (1853), *Cugetări* (1855, 1863), *Amintiri* (1855) și alte scrieri, în care ia în dezbatere originea, istoria țării, limba, credința, tradițiile populare. În noiembrie 1850 în revista „România viitoare”, care se edita la Paris, este publicată prima versiune a lucrării lui Alecu Russo *Cântarea României*, cu o precuvântare de Nicolae Bălcescu (o altă versiune, tradusă și semnată de Alecu Russo, va fi publicată în 1855 în revista „România literară”). Acest imn de slavă dedicat țării și istoriei acesteia este considerat unul dintre cele mai frumoase poeme în proză ale literaturii române, operă de vârf a autorului, care „ar ajunge pentru a face din Russo unul din numele mari ale literaturii noastre” (Nicolae Iorga).

Modest și de o discreție rară, Russo nu a avut ambiții de notorietate, ca om de condei. O bună parte a scrisului său s-a editat postum. Cât despre antume, în afara unui articol de polemică literară *Critica criticii*, iscălit A. Rusu, celelalte au fost semnate, de obicei, cu inițiale sau, o singură dată, cu pseudonimul Terentie Hora. Scriitorul a adoptat și varianta Russo, cu o grafie sugerând pronunția franțuzească a numelui său. În opera lui, redactată preponderent în franceză, limba în care se exprima cu ușurință, lirismul amintirii se întrepătrunde cu proza de idei, febrilă și tensionată. Elegiac sau reflexiv, scriitorul este, în primul rând, un memorialist.

Alecu Russo se stinge din viață la 5 februarie 1859 la Iași, lăsând o urmă adâncă în literatuara și dramaturgia națională.

Referințe

Alecu Russo a adus o contribuție valoroasă, insistând asupra cunoașterii literaturii populare și utilizării ei ca îndreptar pentru literatura cultă.

Garabet Ibrăileanu

Vocația lui Russo este în proza memorialistică. El și-a însușit până la virtuozitate maniera clasicilor târzii, a lui Xavier de Maistre, a lui Paul-Louis Courier, umorul acela fin estetic, scutit de dezordinea fantastică, nu însă scos cu totul din sensibilitatea romantică ce se strecoară în ușoara melancolie, în sentimentul grandoarei geologice.

George Călinescu

Alături de Kogălniceanu și în linia acestuia – de arhitect al culturii române moderne – Russo este unul din spiritele cele mai efervescent constructive în epocă.

G. Ivașcu

Prin ceea ce a scris și a apărut, el merită gloriosul titlu de îndrumător al literaturii progresiste, de luptător împotriva concepțiilor reacționare lingvistice, de un mare și nobil prețuitor și valorificator al folclorului. Prin ideile sale progresiste Russo este socotit ca un înaintaș destoinic al culturii noastre.

Gheorghe Bogaci

În patrimoniul obștesc al culturii și literaturii noastre, contribuțiile lui Russo, semănate doar în parte și sfios în periodicele timpului, dar nerodite atunci, renasc și fructifică astăzi, într-o atmosferă prielnică, densă de acel spirit istoric și popular, pe care opera scriitorului nostru l-a prevestit cu vigoare.

Alexandru Dima

Ceea ce ar ajunge pentru a face din Russo unul din numele mari ale literaturii noastre e tânguirea intitulată *Cântarea României...*

Nicolae Iorga

Titluri pentru expoziții

Alecu Russo – ostașul propășirii
Întemeietorul prozei memorialistice
Un înaintaș valoros al culturii noastre
Alecu Russo – teoreticianul curentului pașoptist
Îndrumător al creației literare progresiste
Un ideolog liric: Alecu Russo

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

CÂNTAREA României / Alecu Russo; cop.: Gabriel Ionescu. – Cluj-Napoca: Dacia, 2007. – 433 p. – (Didactica: Biblioteca elevului).

CÂNTAREA României / Alecu Russo; cop.: Vladimir Zmeev. – Ed. a 2-a. – București; Ch.: Litera Internațional, 2003. – 312 p. – (Biblioteca școlarăului, serie nouă; nr. 417).

CÂNTAREA României; Piatra Teiului; Poezia Poporală; Cugetări / Alecu Russo; cop.: Constantin Pohrib. – București: Garamond, [s.a.]. – 135 p. – (Biblioteca elevului; cl. IX-XII).

PIATRA Teiului: scrieri alese / Alecu Russo; ed. îngrijită și pref.: G. Șerban; prez. graf.: I. Severin. – Ch.: Hyperion, 1991. – 285 p. – (Aleea clasicilor).

SCRIERI literare / Alecu Russo; ed. îngrijită, postf., tab. cron. și ref. critice: T. Vârgolici; cop.: V. Munteanu. – București: 100+1 Gramar, 1996. – 140 p. – (Pagini alese: Literatura română).

Referințe critice

ALECU Russo: biobibliogr. / Min. Educației al RM; Univ. de Stat „Alecu Russo”, Bălți, Biblioteca științifică / alcăt.: E. Scurtu. – Bălți: [s.n.], 2004. – 68 p.

ALECU Russo „acel ostaș al propășirii...” / Bibl. Mun. „B.P. Hasdeu”; ed. îngrijită de Lidia Kulikovski; alcăt.: Sofia Mușat. – Ch.: Mușat, 2006. – 84 p.

ALECSANDRI, Vasile. Alecu Russo / Vasile Alecsandri // Istoria literaturii române în evocări. – București, 2001. – P. 75-79.

ALECU Russo „Cântarea României” // Alexandrescu, Emil. Literatura română în analize și sinteze / Emil Alexandrescu, Dana Gavrilă. – Ed. a 3-a rev. și compl. – Ch., 2001. – P. 121-122.

BACIU, Gheorghe. Alecu Russo (1819-1859) // Baciu, Gheorghe. Personalități de viță moldavă: 125 destine / Gheorghe Baciu. – Ch., 2017. – P. 64-65.

BOȚU, Pavel. Al propășirii vrednic ostaș // Boțu, Pavel. Corăbier în furtună / Pavel Boțu. – Ch., 2006. – P. 159-163.

CIOCULESCU, Șerban. Alecu Russo // Cioculescu, Șerban. Variații critice / Șerban Cioculescu. – Ch., 1997. – P. 86-92.

DUMITRESCU-BUȘULENGA, Zoe. Alecu Russo: „Muzica și poezia sunt arhivele popoarelor” / Zoe Dumitrescu-Bușulenga // Muzica și literatura: scriitori români. Vol. 3. – 1994. – P. 79-88.

MANOLESCU, Nicolae. Alecu Russo // Manolescu, Nicolae. Istoria critică a literaturii române. Vol. 1. / Nicolae Manolescu. – Ed. rev. – București, 1997. – P. 204-209.

MICU, Dumitru. Alecu Russo // Micu, Dumitru. Istoria literaturii române. De la creația populară la post modernism / Dumitru Micu. – București, 2000. – P. 91-92.

PASTUH-CUBOLTEANU, Vitalie. Testamentul politic al lui Alecu Russo / Vitalie Pastuh-Cubolteanu // Făclia. – 2017. – 14 apr. – P. 6.

PĂSAT, Dumitru. Unele reflecții ale lui Alecu Russo despre creația folclorică // Păsat, Dumitru. Profunzimi de spirit: interpretări și deschideri filosofice / Dumitru Păsat. – Ch., 2003. – P. 122-129.

ALECU Russo // Cimpoi, Mihai. Providcy duha: klassiki rumynskoj literatury: štrih k portretu / Mihai Cimpoi. – Ch., 1997. – P. 98-101. – Lb. rusă.

RUSSO Alecu (1819-1859) // Grekov, Iuri. Rumyniâ v lichah: [èncikl.] / Iuri Grekov. – Ch., 1996. – P. 137. – Lb. rusă.

RUSSO Alecu // Dicționarul General al Literaturii Române. – București, 2006. – P. 714-715.

RUSSO Alecu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2006. – Ch., 2007. – P. 387-389.

TABEL cronologic // Russo Alecu. Cântarea României / Alecu Russo. – Ch., 2003. – P. 7-10.

TECUCI, Alexandru. Patriotismul lui Alecu Russo // Tecuci, Alexandru. Zbucium de creație și cercetare / Alexandru Tecuci. – Ch., 2011. – P. 123-129.

Dedicații lirice

BOȚU, Pavel. Ctitorie: pentru Alecu Russo // Boțu, Pavel. Lemn ceresc: versuri / Pavel Boțu. – Ch., 2002. – P. 71.

21 martie – 70 de ani de la nașterea compozitorului Tudor Chiriac 1949

Compozitorul și pedagogul Tudor Chiriac s-a născut în s. Ciuciuleni, Nisporeni într-o familie de țărani. Tatăl lui era lemnar, știa bine să facă „lemnul să cânte”, mama era croitoreasă, știa să toarcă, să nvidească, să țese, să vopsească lâna. Pasiunea pentru muzică a moștenit-o de la tatăl său, care cânta la muzicuță și din frunză. A învățat la Școala de Muzică din Soroca, iar după absolvire urmează studiile la Școala de Muzică „Ștefan

Neaga”, în clasa de teorie a muzicii (1970). A studiat în perioada 1970-1975 la Institutul de Stat al Artelor „Gavriil Musicescu”, actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, în clasa de compoziție și forme muzicale a profesorului Solomon Lobel (1970-1975). I-a avut ca profesori și pe Leonid Gurov (armonie și orchestrație), Margarita Belih (polifonie, contrapunct). A făcut stagii în materie de compoziție și orchestrație sub îndrumarea profesorului Iuri Fortunatov de la Conservatorul „P.I. Ceai-kovski” din Moscova. A urmat studii de doctorat în domeniul compoziției la Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj, între anii 2000-2005.

Activitatea profesională și-a început-o fiind încă student. Se angajează ca maestru de concert la Capela Corală „Doina”. După absolvirea Institutului de Arte, a predat teoria muzicii, solfegiu, armonie, analiza creațiilor muzicale la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” (1975-1979). A fost membru al Colegiului Ministerului Culturii pentru selectarea repertoriului național (1979-1981), vicepreședinte al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Republica Moldova (1993), director artistic al Filarmonicii Naționale din Chișinău (1993-1994). Începând cu anul 1987 a activat în calitate de conferențiar la Conservatorul de Stat din Chișinău.

Din 1995 se stabilește la Iași, România. Este conferențiar universitar la Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași, titular al cursurilor teoria instrumentelor, orchestrație și aranjamente.

Încă în anii studenției, scrie cântece pentru copii și miniaturi pentru pian. A continuat cu piesa pentru țambal *Brâul lăutăresc*. A compus muzică de diferite genuri: vocal-simfonică (*Luci, soare, luci* – pentru cor și orchestră), muzică corală (*Litanie de priveghi*), muzică de cameră vocală (*Doinatoriu*), poem pentru voce cu orgă, clopote și bandă (*Miorița*) ș.a. S-a remarcat printr-o colaborare fructuoasă cu teatrele, debutând cu *Cântec de leagăn pentru bunici* după piesa lui Dumitru Matcovschi. A creat coloana sonoră pentru spectacole de teatru și filme: *Păsările tinereții noastre*, *Horia* de Ion Druță, *Clopotele amurgului* de Dumitru Matcovschi, *Harap Alb* de Ion Creangă (Teatrul „Mihai Eminescu”), *Gelsomino în Țara mincinoșilor* de Gianni Rodari (Teatrul „Licurici”), *Despot Vodă* (Teatrul „Vasile Alecsandri”), *Arvinte și Pepelea* (Teatrul „Lucaefărul”), *Prologul* (Teatrul „Mihai Eminescu”). Prodigioasă a fost și colaborarea cu Studioul „Moldova-Film”, în special cu muzica scrisă pentru desene animate. A scris muzică pe versurile lui Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Leonida Lari, Petru Cărare ș.a.

Poemul *Miorița* i-a adus celebritatea, fiind selectat de către Consiliul Muzical Internațional din cadrul UNESCO printre cele mai bune 10 lu-

crări din lume în anul 1986 și recomandat pentru interpretare, editare și difuzare mondială. În următorul an a fost difuzat în: Australia, Brazilia, Bulgaria, Islanda, Japonia, Olanda, Germania, Spania, Franța și la Bienniala muzicală de la Zagreb ș.a. Această lucrare a compozitorului Tudor Chiriac a fost apreciată cu Premiul de Stat al Moldovei.

A creat lucrarea muzicală *La porțile Sarmisegetuzei* (2005), înregistrată de Orchestra de muzică simfonică a Companiei publice Teleradio-Moldova, dirijată de Gheorghe Mustea, și cu Orchestra de muzică populară „Lăutarii”, dirijată de Nicolae Botgros. Astfel s-a realizat o premieră când o lucrare de anvergură este interpretată de o orchestră simfonică și o orchestră națională de muzică populară.

În anul 2008 scrie partitura lucrării corale *De la Tiras pân la Tissa* (cu subtitlul *Cântecele Daciei*), iar în anul următor a fost dată la tipar la Iași. În România lucrarea a fost interpretată de câteva ori, dar compozitorul visa să o prezinte în țara natală. Premiera la Chișinău are loc la 10 noiembrie, 2011 în Sala cu Orgă cu participarea Corului de Cameră condus de Ilona Stepan. A fost efectuată și înregistrarea audio a acestei creații în Studioul Companiei publice Teleradio-Moldova.

La 26 mai, 2015 în cadrul Radio-abonamentului „Prietenii Muzicii” a avut loc la Sala cu Orgă un concert, unde s-a interpretat în premieră *Carmina Daciae*, basm muzical pentru narator (Nicoleta Arhiliuc), cor de copii („Vocile Primăverii”, condus de Mădălina Ganea) și orchestra simfonică, grup instrumental (condus de Radu Tălămbuță), solo voce (Daniela Paterău, Diana Pădureț). Partea a doua a inclus lucrarea *De la Tiras pân la Tissa*, cantată-concert. Interpreți: „Vocile Primăverii”, Orchestra Simfonică a Companiei Teleradio-Moldova, soliști vocali și instrumentiști (dirijor Ilona Stepan).

Pentru activitatea prodigioasă, compozitorul Tudor Chiriac a fost apreciat cu premii și distincții: Premiul Ministerului Învățământului pentru *Concertul de coarde Nr.1* (1996), Premiul „Boris Glavan” al Tineretului din Republica Moldova, pentru poemul *Pe un picior de plai* (1979), Premiul de Stat al Republicii Moldova pentru poemul *Miorița* (1988).

În 1994 i s-a conferit Titlul Onorific de Maestru al Artelor din Republica Moldova pentru contribuție deosebită în promovarea muzicii naționale.

Referințe

Tudor Chiriac reprezintă o figură marcantă a artei și culturii muzicale contemporane din întreg spațiul românesc. Activitatea sa este pluri-

valentă, atingând culmi atât în domeniul componisticii, cât și pe tărâmul pedagogiei muzicale. Dat fiind faptul că compozitorul s-a format în condițiile „acelor mutații din climatul componistic basarabean, care l-au făcut sensibil la iradierile etnice ale cântecului popular și la ideea muzicală folclorică”, creația sa poartă spiritul tezaurului național. Astfel, el se avântă într-un larg spectru genuistic, îmbinând în muzica sa tradițiile naționale cu cele universale.

Fedora Burlac

Folclorul este „vectorul ideatic al lui Tudor Chiriac, fiindu-i un suport moral, o călăuză spirituală”.

Elena Mironenco

Tudor Chiriac este copilul căruia Dumnezeu i-a pus mâna pe întreaga făptură. L-a adus mama pe lume frumos la chip, nemăsurat de talentat și de înțelept... Dar nu se putea ca în familia noastră să nu se nască un așa talent! Fratele meu, Tudor... Compozitorul Tudor Chiriac. Între el și Dumnezeu există doar muzica.

Ioana Chiriac-Frecăuțeanu

Titluri pentru expoziții

O muzică de nobilă obârșie

Tudor Chiriac – profund cunoscător al tradițiilor naționale și universale

Tudor Chiriac – profesionist cu renume

(T.P.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

FANTAZIA alla rustica: Reducție pentru vioară și pian / Tudor Chiriac. – Ch.: Hyperion, 1991. – 20 p.

MIORIȚA: [înregistrări audio] / Tudor Chiriac. – Ch.: RTV, 1992. – 1 Casetă stereo: 90 min.

PE UN PICIOR de plai: poem simfonic: partitură / Tudor Chiriac. – Ch.: Hyperion, 1990. – 46 p.

Referințe critice

CEAICOVSCHI-MEREȘANU, Gleb. Chiriac Tudor // Ceaicovschi-Mereșanu, Gleb. Compozitori și muzicologi din Moldova: Lexicon biobibliogr. / Gleb Ceaicovschi-Mereșanu – Ch.: Universitas, 1992. – P. 18-20.

CIOBANU-SUHOMLIN, Irina. Chiriac Tudor // Ciobanu-Suhomlin, Irina. Repertoriul general al creației muzicale din republică / Irina Ciobanu-Suhomlin. – Ch.: Cartea Moldovei, 2006. – P. 61-77.

GALAICU, Violina. Dimensiunea etnică la creatorul de muzică contemporan: trei partituri de Tudor Chiriac. Compozitorul // Galaicu, Violina. Dimensiunea etnică a creației muzicale: (în lumina tradiției românești)... / Violina Galaicu. – Ch., 1998. – P. 60-79.

O OPERĂ de artă dăinuiește în timp prin cizelarea la detaliu / Tudor Chiriac; consemn.: Nina Jovmir // Jovmir, Nina. Verificat: au sufeletele inundate de muzică / Nina Jovmir. – Ch., 2012. – P. 154-160.

TAMAZLÂCARU, Elena. Tudor Chiriac, omagiat în Primăveri cu Orgă / Elena Tamazlâcaru // Lit. și arta. – 2015. – 9 iul. – P. 6.

Dedicații lirice

VIERU, Grigore. Crucea: lui Tudor Chiriac // Vieru, Grigore. Taina care mă apără / Grigore Vieru; itinerar biogr. și bibliogr.: Daniel Corbu; pref.: Mihai Cimpoi; postf.: Theodor Codreanu. – Iași: Princeps Edit, 2008. – P. 215.

**31 martie – 60 de ani
de la nașterea scriitorului
Valeriu Matei
1959**

Scriitorul, istoricul, academicianul și omul politic, Valeriu Matei s-a născut la 31 martie, 1959 în com. Cazangic, Leova în familia lui Nicolae (1922-1981) și a Sevastiței (n. Cătana, 1924-2009). A învățat la Școala medie incompletă din satul natal (1966-1974), astăzi Gmnaziul „Mihai Viteazul” și la Școala medie nr. 2 din or. Leova, pe care o absolveste cu medalie de aur. În 1973 debutează cu versuri în presa pentru copii. Se remarcă în

cadrul olimpiadelor din Republica Moldova la limba și literatura română și istorie. Absoluește cu excelență Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova, Facultatea Istorie, specialitatea Etnologie, susținând o teză despre valoarea istorico-etnologică a operei lui Nicolae Milescu Spătaru. În anii de studii cunoaște elitele culturale și literare nonconformiste din Moscova și Sankt-Petersburg, printre care își face mulți prieteni. Exclus de la doctorantura aceleiași facultăți din cauza convingerilor sale, ca antisovietic și naționalist (1983), reușește să se angajeze în calitate de colaborator științific la Muzeul de Etnografie din orașul Istra (1984-1985), din mai 1985 a fost ales șef al sectorului de istorie veche, arheologie și etnografie la același muzeu. Este printre protagoniștii evenimentelor de la Uniunea Scriitorilor din Moldova din martie-mai 1987, care pun începutul *Mișcării Democratice în Republica Moldova*. În perioada mai 1987 – martie 1990 a reprezentat Uniunea Scriitorilor din Moldova la secretariatul Uniunii Scriitorilor din Moscova. În 1989 a participat la crearea *Frontului Popular din Moldova*, a fost membru al Biroului Executiv și purtător de cuvânt al formațiunii. În 1990 a fost ales deputat în Parlamentul Republicii Moldova în circumscripția Leova. A fost președinte al Comisiei Parlamentare pentru mass-media (1990-1993), directorul Editurii „Hyperion”, redactor-șef al ziarului „Mesagerul”, președintele Comitetului de cooperare Republica Moldova-Uniunea Europeană (1998-2001), reprezentând *Partidul Forțelor Democratice*. Director de proiecte la Uniunea Scriitorilor (din 2006). În 2011 este ales membru de onoare al Academiei Române. Este numit director al Institutului Cultural Român *Mihai Eminescu* din Chișinău (2013).

A debutat în presa pentru copii în 1973. În revista „Tinerimea Moldovei” debutează în 1980, după care a avut interdicția de a fi publicat în Basarabia până în anul 1985. Publică din 1981 versuri în presa literară din România, fiind prezentat de Grigore Vieru, Ioan Alexandru, Ștefan Augustin Doinaș, Lucian Avramescu s.a. Devine autor al volumelor de versuri apărute la Iași, București, Chișinău: *Stâlpul de foc* (1980), *Somn de lup* (1990), *Moartea lui Zenon* (1994), *Orfeu și singurătatea* (2003), *Grecia imaginară* (2003), *Ziliada*, (Iași, 2008), *101 poeme* (2009), *Elegiile fului risipitor* (2010, desemnată drept „Cartea anului” în cadrul Salonului Internațional de Carte de la Chișinău, 2010), *Cafeaua din paharul iubirii* (2011), *Cruciada balcanică* și CD-ul *Vecernie regală* (2013), *Ecuatiile disperării* (2015) ș.a.

A publicat cărți și de altă factură: *Peregrinările și suferințele spătarului Neculai din Mîleşti* (nuvelă istorică, 1988), *Pactul Ribben-*

trop-Molotov și consecințele sale pentru Basarabia (în colaborare cu V. Văratîc și I. Șișcanu, culegere de documente, publicate în lb. română, rusă, engleză, franceză, 1991), *Itinerar. O figură emblematică a culturii românești – Mihai Cimpoi* (eseu, 2012).

A tradus din poezia franceză (Arthur Rimbaud ș.a.), rusă (O. Mandelștam, A. Ahmatova ș.a.), spaniolă (Federico Garcia Lorca ș.a).

Versurile sale au fost traduse în engleză, franceză, germană, spaniolă, rusă, greacă, suedeză, letonă, slovacă, maghiară, macedoniană, turcă ș.a.

Crearea sa literară și activitatea culturală au fost apreciate cu numeroase premii și distincții. A fost distins cu Marele Premiu „Nichita Stănescu” pentru poezie contemporană românească (1995), Premiul „Mihai Eminescu” al Academiei Române (1996), Medalia „Mihai Eminescu” (România, 2000), Marele Premiu „Nichita Stănescu” pentru *Opera Omnia* (2002), Premiul pentru literatură al diasporei românești din Germania (2004), Ordinul Național „Steaua României” în grad de Comandor (2004), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (2008, 2010), Premiul Ministerului Culturii al RM la Salonul Internațional de Carte de la Chișinău (2012), Medalia „Dimitrie Cantemir” (2013), Medalia „Mihai Eminescu” (RM, 2014), Premiul Național „George Bacovia” (România, 2015).

În 2010 i se conferă Ordinul Republicii.

Numele lui Valeriu Matei îl poartă instituții din România, precum și biblioteca raională din Leova. Din octombrie 2016 Gimnaziul din satul Dumbrăvița, Sângerei îi poartă numele. Orașul Iași l-a ales Ambasador cultural în lume.

Referințe

La Valeriu Matei săgeata este unită cu ținta, lumea-i amestec de apă, aer, foc, ca la Empedocle, sufletul se arcuiește rebel, iubita e templul înălțat pe ruine, poezia sa fiind a fervorii adolescente, a ruperii timpului în două printr-un uriaș stâlp de foc, al unui dans pasional al ființei în care se proiectează umbrele vieții și ale neamului, umbra lui Cristos însuși purtându-și crucea spre locul răstignirii, a unui mare duh ce bate-n porți de taină.

Mihai Cimpoi

Valeriu Matei este una dintre figurile emblematice ale mișcării de renaștere națională din Basarabia. Poetul este dublat de omul politic în

mai mare măsură decât alți corifei ai direcției naționale. Valeriu Matei este ceea ce poate fi numit un luptător viguros, cu verbul tăios, de o incandescență pragmatică.

Theodor Codreanu

Poet complex, modern, dl Valeriu Matei este interpretul original al unor simboluri naționale și exponentul unei atitudini civice exemplare.

Constantin Călin

Temele ce-l răscolesc pe Valeriu Matei sunt cele dintotdeauna: iubirea, neliniștea întâmplărilor existenței noastre pământești. Valeriu Matei surprinde printr-o versificație modernă, încărcată de metafore pregnante...

Petre Manolache

Valeriu Matei caută în toate câte sunt *adâncurile genezei*, sensurile prime ale creației. Poezia sa e o reprezentare teatralizată a modalității „neasfixiate”, imperturbabile, de a-și scâldea privirile în frumusețile cerului... Opera lui Valeriu Matei este una asumată, predestinată, reflectă omniscient condiția sacerdotată a poeziei, când versurile își scriu poetul și nu invers, cum se întâmplă în cazuri ordinare.

Dragoș Vicol

Având o memorie de-a dreptul fenomenală, a devenit el însuși un fenomen intelectual, un luptător, un om politic puternic. Așa a cunoscut gloria și în cultură, și în politică, și în diplomație.

Tudor Rusu

Titluri pentru expoziții

Am vârsta, când încep să văd lumina...

Poetul de o inteligență artistică remarcabilă

Poet substanțial, cultivat și modern – Valeriu Matei

O figură emblematică a culturii românești

Valeriu Matei – apărător fervent al originalității limbi

și spiritului românesc

(T.P.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

CAFEAUA din paharul iubirii / Valeriu Matei. – Râmnicu Sărat: Rafet, 2011.

CRUCIADA balcanică: Opera poetică / Valeriu Matei; pref.: Alex Ștefănescu; itinerar biobibliogr.: Claudia Matei; cop.: Vitalie Leca după dipticul lui Iurie Matei. – Ch.: Mesagerul, 2013. – 720 p.

DIMINEAȚA marelui oraș / Valeriu Matei; pict.: Iurie Matei; fotogr.: Iurie Foca. – Ch.: Pontos, 2003. – 48 p.

ECUAȚIILE disperării: poeme / Valeriu Matei. – București: Tracus Arte, 2015. – 345 p.

ELEGIILE fiului risipitor / Valeriu Matei; pref.: Theodor Codreanu; postf.: Mihai Cimpoi; itinerar biogr. și bibliogr.: Claudia Matei; cop. și conc. graf.: Călin Cocora. – Iași: Princeps Edit, 2010. – 714 p., [10] p. fotogr. – (Opera poetică).

GRECIA imaginară / Valeriu Matei. – Ch.: Mesagerul, 2003. – 64 p.

MOARTEA lui Zenon / Valeriu Matei. – Iași: Junimea, 1994. – 61 p.

ORFEU și singurătatea / Valeriu Matei; pict.: Iurie Matei; fotogr.: Vasile Blendea. – Ch.: Mesagerul, 2003. – 95 p.

SOMN de lup și alte poeme / Valeriu Matei; pict.: Iurie Matei; cop.: Silvia Păduraru. – Ed. a 3-a. – Iași: Feed Back, 2010. – 118 p.: il.

Referințe critice

AGACHI, Catinca. Valeriu Matei – exponent al modernizării limbajului poetic din lirica basarabeană // Agachi, Catinca. Literatura română în țările vecine. (1945-2000) / Catinca Agachi. – Iași: Princeps Edit, 2005. – P. 364-368.

AM SCRIS doar ceea ce mi-a dictat inima și conștiința / Valeriu Matei; consemn.: Valerie Volontir // Noi. – 2015. – Nr. 7. – P. 14-15.

BACIU, Gheorghe. Valeriu Matei // Baci, Gheorghe. Personalități de viță moldavă: 125 destine / Gheorghe Baci. – Ch., 2017. – P. 326-328.

CIMPOI, Mihai. Valeriu Matei // Cimpoi, Mihai. Istoria literaturii române din Basarabia: compendiu / Mihai Cimpoi. – Ch.; București, 2003. – P. 375-376.

CIMPOI, Mihai. Valeriu Matei și relecturile basarabene // Cimpoi, Mihai. Critice. Vol. 4: Demonul recitării / Mihai Cimpoi. – Craiova: Fundația Scrisul Românesc, 2004. – P. 234-237.

GRATI, Aliona. Primul val de poeți optzeciști în Republica Moldova // Grati, Aliona. Fenomenul literar postmodernist: (Note de curs) / Aliona Grati. – Ch.: UPS Univ. Ped. de Stat „Ion Creangă”, 2013. – P. 129-130.

MATEI Valeriu // Dicționarul general al literaturii române. L/O. – București, 2005. – P. 271-272.

VALERIU Matei // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova / selecț.: Mihai Cimpoi [et al.]. – București; Ch., 2005. – P. 465-474.

VALERIU Matei // Calendar Național. 2009 / BNRM. – Ch., 2008. – P. 90-92.

OMAGIU patronului nostru spiritual Valeriu Matei // Făclia. – 2017. – 7 apr. – P. 1.

RACHIERU, Adrian Dinu. Valeriu Matei: Poezia ca „pradă sacră” // Rachieru, Adrian Dinu. Poeți din Basarabia: (Un veac de poezie românească) / Adrian Dinu Rachieru. – București: Ed. Academiei Române; Ch.: Știința, 2010. – P. 455-461.

RUSU, Tudor. Valeriu Matei – o viață plină de glorie, dar și de dramatism / Tudor Rusu // Făclia. – 2016. – 21 oct. – P. 1, 5.

ULICI, Laurențiu. Valeriu Matei // Ulici, Laurențiu. Scriitori români din afara granițelor țării / Laurențiu Ulici. – București: Luceafărul, 1996. – P. 58.

ZBÂRCIOG, Vlad. Matei Valeriu / Vlad Zbârciog // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2010. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2010. – P. 355-357

Dedicații lirice

VIERU, Grigore. Biserica Albă: lui Valeriu Matei // Vieru, Grigore. Taina care mă apără / Grigore Vieru; itinerar biogr. și bibliogr.: Daniel Corbu; pref.: Mihai Cimpoi; postf.: Theodor Codreanu. – Ch.: Princeps Edit, 2008. – P. 352.

**7 aprilie – 60 de ani
de la nașterea compozitorului
Marian Stârcea
1959**

Marian Stârcea s-a născut la 7 aprilie 1959, la Chișinău, în familia cunoscutului compozitor Alexei Stârcea. Face studii la Școala medie

specială de muzică „Eugen Coca” din Chișinău (1966-1977), Institutul de Arte din Chișinău, specialitatea – pian (1977-1982), Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu” din Chișinău, specialitatea – compoziție (1984-1988), Conservatorul de Stat „P. I. Ceaicovski” din Moscova, Rusia (1989-1991), studii postuniversitare la compoziție, stagiu în domeniul muzicii moderne la Academia de Muzică „Rubin” din Ierusalim, Israel (1992-1993). În anii 1990-1994 a fost secretar al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova. Începând cu anul 1995, este membru al Consiliului Artistic la Radioul Național. Pe parcursul anilor 1995-1998 a ocupat funcția de director muzical al Teatrului municipal „Satiricus”, iar din 1999 este director muzical al Teatrului „Eugene Ionesco”, începând cu anul 2001 este director artistic al Filarmonicii Naționale din Republica Moldova. Paralel predă la Academia de Muzică.

Marian Stârcea compune muzică de cameră, simfonică, vocală și este unul dintre cei mai solicitați compozitori teatrali: muzica sa răsună în teatrele: „M. Eminescu”, „A.P. Cehov”, „E. Ionesco”. Lui îi aparține muzica la 30 de spectacole montate de teatrele din Moldova, România și Japonia.

Marian Stârcea a compus peste 200 de cântece de estradă, prelucrări și orchestrații muzicale. Este autorul a 7 CD-uri. Colaborează atât cu artiști formați, cât și cu tineri interpreți.

A participat la diverse festivaluri și concursuri muzicale din Rusia, Ucraina, România, Bulgaria, Franța, Israel ș.a. Este adesea invitat în calitate de membru al juriului la diverse concursuri și festivaluri atât din țară, cât și de peste hotare: România, Bulgaria etc.

Este deținătorul unor premii și mențiuni de valoare, cum ar fi: Laureat al Premiului Republican pentru Tineret (1993), Premiul UNESCO în colaborare cu Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor pentru ciclul de cântece pentru copii (1995), Premiul Uniunii Teatrale din Moldova pentru cea mai bună muzică pentru spectacol (*Visul unei nopți de vară*, teatrul „Eugene Ionesco”, 1999), Titlul Onorific Maestru în Artă (1999), Compozitorul anului (desemnat de presă, 2002), Premiul pentru cea mai bună orchestrație (Festivalul Internațional „Golden Star”, București, România 2003), Premiul pentru cea mai bună piesă (Festivalul Internațional *The Million Miracles*, Bulgaria, 2003, 2004). Artist al Poporului (2011).

Muzica compozitorului este interpretată în România, Rusia, Ucraina, Bulgaria, Ungaria, Suedia, Franța, Mongolia, Turcia, Israel, Japonia, Malta.

Referințe

Munca îmi aduce satisfacție, plăcere, sunt înconjurat de oameni frumoși și am nu prea mulți, dar extraordinari prieteni.

Îmi plac copiii, ei sunt deschiși, entuziasmați și sinceri. E o satisfacție să-i vezi cum cresc, învață, evoluează. Lucrez cu plăcere cu oricine, nu contează pe cât e de consacrat. Dar în mod deosebit, mă impresionează vocile interesante, unice în felul lor.

Marian Stârcea

Remarc ceva copilăresc în privirea sa – sinceritate, curiozitate și încredere, îmbinate armonios cu fermitate și seriozitate.

Radmila Popovici

Titluri pentru expoziții

Marian Stârcea – omul care dă viață muzicii
Marian Stârcea – un carismatic gânditor
Un compozitor pentru toate vocile

BIBLIOGRAFIE

Opera

CONFESSION of soul: Constantin Moskvich: Pan Flute / muz.: Marian Stârcea. – [s.l.]: ADM Studio, [s.a.]. – Casetă audio.

DE DORUL tău / muz.: Marian Stârcea. – Ch.: PoliDiscRecord, 2001. – Casetă audio.

MUSIC for performances / muz.: Marian Stârcea. – Ch.: Uniart, 2002. – Casetă audio.

PORTATIVUL cu pistrui: cântece pentru copii / vers.: Radmila Popovici-Paraschiv; muz.: Marian Stârcea; il.: Marina Andruhina. – Ch.: ARC, 2013. – 48 p.: il.

Referințe critice

CIOBANU-SUHOMLIN, Irina. Stârcea Marian // Ciobanu-Suhomlin, Irina. Repertoriul general al creației muzicale din Republica Moldova: (ultimele două decenii ale sec. XX)=The General Repertory of Musical Works of Moldavian Composers: (Last Two Decades of the 20th Century) / Irina Ciobanu-Suhomlin. – Ch.: Cartea Moldovei, 2006. – P. 272-275.

ROIBU Nicolae. Marian Stârcea: „Copiii așteaptă mereu cântece de la mine” // Roibu, Nicolae. Nevoia de oameni / Nicolae Roibu. – Ch., 2012. – P. 83-84.

CUZUIOC, Ion. Marian Stârcea: un compozitor pentru toate vocile / Ion Cuzuioc // Lit. și arta. – 2014. – 24 iul. – P. 6.

7 aprilie – 65 de ani de la nașterea compozitorului și interpretului Ion Aldea-Teodorovici (1954-1992)

Ion Aldea-Teodorovici s-a născut la 7 aprilie 1954, în orașul Leova. Dragostea pentru muzică, manifestată timpuriu, i-a fost cultivată de părinți. Tatăl său, Cristofor Teodorovici, a fost preot. De la el a moștenit dragostea față de muzica sacră, care l-a inspirat în piesele pe care avea să le scrie mai târziu. Și tot la îndemnul tatălui, la vârsta de cinci ani, a început să studieze vioara și pianul. La numai zece ani a rămas fără tată. Mama sa îl aduce la Chișinău, la Școala de Muzică „Eugeniu Coca” (astăzi Liceul de Muzică „Ciprian Porumbescu”), unde studiază clarinetul. În perioada 1969-1973, își face studiile la Școala medie de muzică din Tiraspol, clasa instrumentală de suflat: clarinet-saxofon, după care este înrolat în armata sovietică în orașul Zaporojie, Ucraina.

În 1973 piesa *Crede-mă, iubire, crede-mă*, interpretată de Sofia Rotaru, îi aduce un succes vădit tânărului compozitor.

Din 1975 și până în 1981, când devine student la Facultatea Compoziție și Pedagogie a Conservatorului „Gavriil Musicescu” din Chișinău, activează în cadrul formației de muzică ușoară „Contemporanul”, condusă de compozitorul Mihai Dolgan, în calitate de saxofonist, compo-

zitor și solist. În această perioadă scrie cântecele *Inima mea e Moldova*, *Iubiți învățători*, *Seară albastră* ș.a. care devin adevărate șlagăre. Întreține o frumoasă colaborare cu poetul și dramaturgul Dumitru Matcovschi. Semnează muzica la spectacolele „Tata”, „Pomul vieții”, „Abecedarul”. Iar cântecele *Focul din vatră*, *Cu numele tău*, *Bucurați-vă* și altele au devenit o expresie vie a aspirațiilor poporului nostru spre libertate.

În anul 1981 se căsătorește cu Doina Marin, o persoană de o cultură deosebită, care l-a sprijinit în tot ce a făcut. Tot în acest an, duetul Doina și Ion Aldea-Teodorovici se lansează la o seară de creație a poetului Grigore Vieru, colaborare ce se transformă într-o mare prietenie, devenind cel mai de succes tandem de creație din Moldova.

În 1986 compozitorul creează formația *DiATE*, iar spectacolul de debut al acesteia se va întipări pentru mult timp în memoria melomanilor prin prospețimea sa și îndrăzneala de a aduce în scenă teatrul muzical: melodii ritmice, de dragoste *Un nume pe zăpadă*, *O serenadă*, *Floare dulce de tei*, *Comment ça va*, *Ala – bala*, *Fuga – fuga* ș.a., ținute scenice stilate, ce depășeau cadrul sovietic al estradei.

Împreună cu soția sa, a militat pentru reunirea Republicii Moldova cu România. Prin cântec și-au adus incontestabila contribuție la promovarea valorilor naționale, de revenire la alfabetul latin, tricolor și limba română. În anii 1989-1991, Ion Aldea-Teodorovici scrie piesele sale de rezistență: *Reaprindeți candela*, *Mănăstirea Căpriana*, *Răsai!*, *Maluri de Prut*, *Suveranitatea*, *Eminescu*, *Trei culori*, *Pentru ea*, *Clopotul învierii* ș.a.

În 1989 cuplul Aldea-Teodorovici pleacă pentru prima dată în România. Cântă la Podul de flori. Fac cunoștință cu poetul Adrian Păunescu, care rămâne fascinat de ei. Împreună cu Grigore Vieru și Adrian Păunescu, artiștii susțin o serie de concerte în România, unde adună săli arhipline. Publicul îi primește cu brațele deschise. De multe ori concertele au loc în aer liber și lumea umple până la refuz piețele și stadioanele.

La 27 august 1991 Ion și Doina Aldea-Teodorovici au cântat pentru Suveranitate și Independență la Marea Adunare Națională, apoi au plecat, imediat, la Festivalul de la Mamaia, unde Doina avea să spună: „*Vin aici direct din Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău să vă aduc salutul libertății noastre*”.

Anul 1991 este un an plin și fructuos. La Electrecord din București apare discul *Răsai* al compozitorului Ion Aldea-Teodorovici și al poetului Grigore Vieru, cu opt piese.

În următorul an, 1992, Ion Aldea-Teodorovici participă la Festivalul Internațional de Muzică de la Brașov „Cerbul de Aur” la secțiunea „Debut discografic” cu piesa *Eminescu*.

Ion Aldea-Teodorovici a scris peste 300 de cântece pentru copii, cântece patriotice, lirice și muzică pentru filmele *Disidentul*, *Iona*, *Ce te legeni*, *codrule*.

Compozitorul și interpretul Ion Aldea-Teodorovici a fost laureat al mai multor concursuri și festivaluri naționale și internaționale. Pentru merite deosebite la dezvoltarea muzicii i s-a acordat în 1989 titlul de Artist Emerit al Republicii Moldova, iar în 1992 i s-a decernat, post-mortem, Ordinul Republicii.

Ion Aldea-Teodorovici a decedat, împreună cu soția sa, în noaptea de 29 spre 30 octombrie 1992, în urma unui tragic accident rutier, în apropierea localității Coșereni, la 49 de kilometri de București, România. Au fost înmormântați la Cimitirul Central de pe strada Armenească din Chișinău.

Numele soților Aldea-Teodorovici îl poartă o stradă din sectorul Buiucani al capitalei, un liceu cu profil de arte situat pe această stradă și Festivalul-concurs de muzică ușoară „Maluri de Prut” (1995-2002), numit din 2003 „Două inimi gemene”. În memoria lor au fost înălțate monumente: la Pitești, Soroca, Chișinău.

Referințe

Ion Aldea-Teodorovici și-a dedicat viața și activitatea unui ideal înălțător: păstrarea spiritualității românești...

Alexandra Popescu

Cântecele sale constituie o libertate de improvizație, conferă muzicii un caracter de narațiune, de conversație neconstrânsă cu auditoriul.

Sergiu Pojar

Ion Aldea-Teodorovici este dăruit cu har dumnezeiesc și cu o mare inimă de român. Cântecele sale izvorăsc din cea mai tulburătoare baladă românească: din „Balada lui Ciprian Porumbescu”.

Grigore Vieru

Înzestrat cu marele fior al melodiei, Ion a știut să pună în cântecul său accentul suferinței și al durerii, dar și cel al curajului bărbătesc.

Olga Ciolacu

Etic vorbind, muzica lui Ion Aldea-Teodorovici este de neconceput în afara poeziei timpului său și în afara acestui timp. Ea s-a născut sub bolțile încărcate cu har divin ale poeziei lui Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Ion Hadârcă, Adrian Păunescu. Această mare poezie i-a conferit muzicii lui dimensiune și, în același timp, i-a oferit posibilitatea la rândul-i să redimensioneze genurile muzicii.

A fost un compozitor înzestrat cu mult har nativ. Prezența lui a umplut un mare gol în spiritualitatea noastră.

Tudor Chiriac

Ion Aldea-Teodorovici nu a mimat, nu a mințit și nu a speculat în muzica sa nimic. Sinceră, limpede, de o înaltă calitate profesională, muzica pe care a semnat-o ne-a cucerit pe toți, fără deosebire – muzicieni și spectatori. Mă bucur că am reușit să i-o spun și atunci când era încă în viață, ori de câte ori ascultam împreună vreun cântec de-al său la Consiliul Artistic al Radioteleviziunii. Și de data asta îi ziceam, ai născut un șlagăr...

Valentin Dânga

Titluri pentru expoziții

A iubit libertatea mai mult decât viața
Ion Aldea-Teodorovici – ostaș al aspirațiilor sfinte
Ion Aldea-Teodorovici – un desăvârșit talent

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE

Referințe critice

DOUĂ vieți în unison: în memoriam Ion și Doina Aldea-Teodorovici: biobibliogr. / BNRM, Proiectul editorial „Moldavica”; alcăt.: Cezara Neagu, Lilia Balan. – Ch: BNRM, 2012. – 124 p. – (Compozitorii Moldovei).

ACUM 25 de ani, cele două Inimi Gemene s-au stins din viață // Gazeta de Sud. – 2017. – 30 oct.

ANDRONIC, Iurie. Două inimi gemene și o singură problemă – cea a prozodiei / Iurie Andronic // Două vieți și o dragoste. Vol. 2 / alcăt.: Cristofor Aldea-Teodorovici. – Ch., 2007. – P. 15-16.

ANDRONIC, Iurie. Vreme de prozodie / Iurie Andronic // Două vieți și o dragoste. Vol. 1. – Ch., 2004. – P. 16-17.

BUZILĂ, Serafim. Ion Aldea-Teodorovici // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Ch., 1999. – P. 14-15.

CACIUC, Anatol. Amintiri... Amintiri... Amintiri... / Anatol Caciuc // Două vieți și o dragoste. Vol. 1. – Ch., 2004. – P. 18.

CACIUC, Anatol. Ion Aldea-Teodorovici // Caciuc, Anatol. Dimensiunea clipei: interviuri cu interpreți de muzică populară și ușoară din Republica Moldova și România / Anatol Caciuc. – Ch.: Pontos, 2006. – P. 11-12.

CHIRIAC, Tudor. Cu numele tău: [despre creația lui Ion Aldea-Teodorovici] / Tudor Chiriac // Două vieți și o dragoste. Vol. 1. – Ch., 2004. – P. 7-9

CUZUIOC, Ion. Triste amintiri / Ion Cuzuioc // Lit. și arta. – 2016. – 24 noiembr. – P. 8.

DOINA și Ion Aldea-Teodorovici – de 25 de ani în amintiri // Ziarul de Gardă. – 2017. – 30 oct.

FLOREA, Eleonora. „Pentru mine nu există nimic sau aproape nimic în afara cântecului...” / Eleonora Florea // Două vieți și o dragoste. Vol. 1. – Ch., 2004. – P. 13-15.

RAUȚĂ, Eugeniu. Ion Aldea-Teodorovici, compozitor și interpret / Eugeniu Rauță // Dunărea. – 2014. – Nr. 19. – P. 1.

RUSNAC, Constantin. Două vieți într-un cântec / Constantin Rusnac // Două vieți și o dragoste. Vol. 2 / alcăt.: Cristofor Aldea-Teodorovici. – Ch., 2007. – P. 8-12.

ION Aldea-Teodorovici: N. biogr.; Referințe // Rusnac, Constantin. Portrete în timp: Acrostihuri / Constantin Rusnac. – Ch.: Magna Princeps, 2013. – P. 162.

ION Aldea-Teodorovici // Realități culturale. – 2014. – Nr. 4. – P. 5.

VIERU, Grigore. Doina și Ion Aldea-Teodorovici ca oaste / Grigore Vieru // Două vieți și o dragoste. Vol. 1. – Ch., 2004. – P. 5-6.

Dedicații lirice

CARPOVICI, Didi. Ofrandă pentru Doina și Ion Aldea-Teodorovici / Didi Carpovici, Larisa Corobceanu // Două vieți și o dragoste. Vol. 2 / alcăt.: Cristofor Aldea-Teodorovici. – Ch., 2007. – P. 7.

CODRUȚĂ, Iraida. Celebrului și multregretatului cuplu Doina și Ion Aldea-Teodorovici / Iraida Codruță, Valeriu Darie // Două vieți și o dragoste. Vol. 2 / alcăt.: Cristofor Aldea-Teodorovici. – Ch., 2007. – P. 6.

RUSNAC, Constantin. Ion Aldea-Teodorovici // Rusnac, Constantin. Portrete în timp: Acrostihuri / Constantin Rusnac. – Ch.: Magna Princeps, 2013. – P. 163.

RUSNAC, Constantin. Ion și Doina Aldea-Teodorovici // Rusnac, Constantin. 101 poeme / Constantin Rusnac. – București: Biodova, 2013. – P. 112. – (Ideal).

URSCHI, Gheorghe. Scrisoare către celălalt tărâm / Gheorghe Urschi // Două vieți și o dragoste. Vol. 1. – Ch., 2004. – P. 10-12.

VIERU, Grigore. De dor: Doinei și lui Ion Aldea-Teodorovici // Vieru, Grigore. Strigat-am către tine: volum antologic de autor / Grigore Vieru. – București; Ch.: Litera Internațional, 2002. – P. 191. – (Biblioteca de Aur; nr. 200).

VIERU, Grigore. De dor: Doinei și lui Ion Aldea-Teodorovici // Vieru, Grigore. Cele mai frumoase poezii / Grigore Vieru; pref.: Adrian Păunescu. – București: Jurnalul, 2009. – P. 217.

VIERU, Grigore. Pe sângele nostru: în memoria Doinei și Ion Aldea-Teodorovici // Vieru, Grigore. Taina care mă apără / Grigore Vieru; itinerar biogr. și bibliogr.: Daniel Corbu; pref.: Mihai Cimpoi; postf.: Theodor Chiriac. – Iași: Princeps Edit, 2008. – P. 165.

**8 mai – 70 de ani
de la nașterea interpretului de
muzică ușoară
Ștefan Petrache
1949**

O personalitate complexă, culturală, interpretul Ștefan Petrache s-a născut la 8 mai 1949, în s. Vinători, Nisporeni. Lipsit din fragedă copilărie de mângâierea părinților, trecuse prin greutăți și neînțelegeri la casa de copii, unde s-a aflat de la vârsta de 7 ani, apoi la Școala muzicală. A ajuns în capitală în anul 1956, grație unui profesor. Liceul de muzică „Eugen Coca” era în căutarea unor copii talentați. A fost remarcat de profesori buni, de la care a prins multe învățăminte. Iar când studia la Colegiul electromecanic din Chișinău, a fost solicitat ca „meșter faur”

pentru aparatura formației „Noroc”. În timp ce repara defecțiunile, a prins să fredoneze o melodie și l-a impresionat pe însuși Mihai Dolgan. Astfel, „Norocul” i-a surâs lui Ștefan Petrache. Avea 17 ani când a pășit prima oară pe scena mare. Piesa cu care s-a lansat a fost *Castelul de nisip* urmată de: *Am 20 de ani, Prieten drag, Nu mai plânge, baby*, precum și unele șlagăre internaționale. După ce a absolvit Institutul de Arte „Gavril Musicescu”, este angajat solist în Orchestra simfonică de estradă a Radioteleviziunii Moldovenești (1974-1975). Apoi este solist în formațiile vocal-instrumentale „Orizont” (1977) și „Contemporanul” (1978-1981), după care conduce formația „Plai” (1982-1987). A activat în calitate de solist în formația de propagare a muzicii Filarmonicii de Stat din Chișinău (1988-1990). Din repertoriul lui Ștefan Petrache fac parte melodiile: *Ce te legeni, codrule, Și dacă ramuri bat în geam, De-aș avea, Crede-mă, În august, Chemarea casei părintești, Adevărul, Eu vin* etc.

În 2011 a editat, prin intermediul Editurii Litera Internațional, CD-ul *Eu vin*. El este și producătorul acestui album muzical. Prin muncă și studiu, prin limbaj propriu unic, artistul a știut a reda originalitatea interpretativă. Cu fiecare piesă cântată vocea lui vibrează la maximum, cu intensitatea și timbrul absolut deosebite. Ștefan Petrache a promovat curente muzicale moderne care abia se înfiripau în țările de Est.

În 1986 devine Artist Emerit, iar în 1993 i se conferă Medalia „Meritul Civic” și Ordinul „Gloria Muncii”, Ordinul Recunoștinței Creștine al Centrului de Cultură și Spiritualitate Românească (2014), Ordinul Republicii (2014).

Premiul de excelență „Omul Anului – 2017” decernat de VIP magazin.

Se retrage din scenă în anul 1991. Despre el se spune că este modelul de artist, care, atunci când trebuie, trage la timp cortina și apare în scenă doar de dragul unui cerc îngust de prieteni. Piesele lui, asemenea unor mici spectacole muzicale dramatice, te răvășesc. Mulți și-ar fi dorit să aibă o asemenea ascensiune fulminantă.

Referințe

Ștefan Petrache completează galeria rarilor interpreți, care sunt me-reu moderni, chiar dacă scena nu-i mai este prioritară în viață. Și așa îl fac să fie nu doar intensitatea și timbrul vocii deosebite, ci, în primul rând, însemnele unei Mari Personalități artistice, imprimare pe destinul său de rebel romantic. E un artist complex, cu variate fațete de creație,

cunoscute și necunoscute, un om de o cultură vastă și simțuri rafinate, un interpret pe care nu-l definești atât de ușor.

Pe timpuri, pe când scena îi era arenă de bătălii muzicale, mulți îl supranumeau *Karol Gott* al Moldovei. Asocierea cu „vocea de aur a Cehiei” sau „privighetoarea cehă” nu era întâmplătoare.

„El a plecat din scenă ca un nobil” – constatau cei care l-au apreciat. Pentru ca să aibă mereu dreptul să se întoarcă. Ștefan Petrache a rămas ARTIST inconfundabil și în viață, nu doar în scenă. Inspirația, care-l definește, este izvorul caracterului și al comportamentului său deosebit – de aici nervul, și principiile, și „incomoditatea” lui proverbială. Marea pasiune pentru o viață plină de inspirație îl face să fie mereu așteptat și aclamat de publicul de ieri, dar și de azi, oricare i-ar fi gusturile și principiile.

Andrei Porubin

Ștefan Petrache parcursese o etapă solidă a împlinirilor. Fonoteca de aur Radio cuprinde o arhivă impresionantă și după volum, și ca prestație, întreg repertoriul Maestrului, care în continuare se menține în topul preferințelor muzicale. Arta interpretativă a lui Ștefan Petrache și-a asigurat un loc de frunte în istoria culturii naționale moldovenești.

Svetlana Vizitiu

Titluri pentru expoziții

Un artist mereu inspirat
Un nume de referință pentru muzica și cultura noastră
Un artist care a iubit extrem de mult scena
Ștefan Petrache – Karol Gott al Moldovei

(M. U.)

BIBLIOGRAFIE

Surse electronice

PETRACHE, Ștefan. Eu vin... / interpret: Ștefan Petrache. – București: Litera Internațional, 1998. – 5 CD-Rom; în container.

Referințe critice

BELICOV, Serafim. Ce-am fi fost... fără Ștefan Petrache? / Serafim Belicov // Lit. și arta. – 2014. – 5 iun. – P. 6.

BUZILĂ, Serafim. Petrache Ștefan // Buzilă, Serafim. Interpreți din Moldova: Lexicon enciclopedic / Serafim Buzilă. – Ch., 1996. – P. 339-340.

CIOBANU, Raisa. Pe culmile cântecului / Raisa Ciobanu // Lit. și arta. – 2014. – 12 iun. – P. 1.

CUZUIOC, Ion. Cum l-am „externat” pe Ștefan Petrache // Cuzuioc, Ion. Lume, lume... / Ion Cuzuioc. – Ch., 2006. – P. 71-75.

HADEI, Daniela. Cadoul lui Ștefan Petrache / Daniela Hadei // Ziarul Național. – 2014. – 31 oct. – P. 22.

IUNCU, Rodica. Ștefan Petrache: savoarea vocii sau insolitul firii / Rodica Iuncu // Sud-Est cultural. – 2016. – Nr. 2. – P. 79-84.

OMUL Anului 2017: Premiul de EXCELENȚĂ pentru Eugen Doga, Vladimir Beșleagă, Nicolae Botgros, Gheorghe Urschi, Zinaida Julea și Ștefan Petrache // Ziarul Național. – 2018. – 10 febr.

ȘTEFAN Petrache: „Prin faptul că interpreții tineri îmi cântă piesele trăiesc mai mult” / Ștefan Petrache; consemn.: Victoria Popa // Jurnal de Chișinău. – 2018. – 19 ian.

Dedicații lirice

MADAN-BARBĂNEAGRĂ, Claudia. Cântăreț neîntrecut // Madan-Barbăneagră, Claudia. Cu voi în memorie și în suflet / Claudia Madan-Barbăneagră. – Ch., 2013. – P. 10.

VIERU, Grigore. Glas de taină: lui Ștefan Petrache // Vieru, Grigore. Taina care mă apără / Grigore Vieru; itinerar biogr. și bibliogr.: Daniel Corbu; pref.: Mihai Cimpoi; postf.: Theodor Codreanu. – Ch.: Princeps Edit, 2008. – P. 76.

VIERU, Grigore. Glas de taină: lui Ștefan Petrache // Vieru, Grigore. Lumina de taină: Pagini alese cu CD / Grigore Vieru. – Ch.: Policadran; Bons Offices, 2010. – P. 42.

VIERU, Grigore. Glas de taină: lui Ștefan Petrache // Vieru, Grigore. 101 poeme / Grigore Vieru; selecț.: Arcadie Suceveanu; coord. col.: Vasile Căpățână, George Călin. – Ed. a 2-a. – București; Ch.: Asoc. Culturală Biodova; Ideal. – P. 25.

VIERU, Grigore. Glas de taină: lui Ștefan Petrache // Vieru, Grigore. Tu m-ai strigat, fiule? / Grigore Vieru; select.: Spiridon Vangheli; pict.: Igor Vieru; prez. graf.: Simion Zămșa. – Ch.: Guguță, 2011. – P. 49.

VIERU, Grigore. Glas de taină: lui Ștefan Petrache // Vieru, Grigore. Aproape: antologie de versuri / Grigore Vieru. – Ed. a 2-a. – Ch.: Cartier, 2017. – P. 174.

**17 mai – 75 de ani
de la nașterea scriitorului
Efim Tarlapan
(1944 – 2015)**

Poet umorist și satiric, epigramist, traducător și memorialist, Efim Tarlapan s-a născut la 17 mai 1944 în s. Măgurele, Ungheni. A absolvit Școala de șapte ani din satul de baștină (1951-1957), Școla medie din târgul Cornești, județul Bălți, (1957-1962), Facultatea Filologie a Universității de Stat din Chișinău (1962-1963). Din 1963 până în 1966 își face serviciul militar. După revenirea din armată își continuă studiile la Facultatea Filologie (secția Ziaristică) a Universității de Stat din Moldova (1966-1970), bursier la Cursurile Superioare de Literatură ale Institutului „M. Gorki” din Moscova (1985-1987).

A deținut funcția de redactor literar la „Viața satului” (1969-1971), colaborator literar al revistei „Chipăruș” (1971-1979), redactor la Editura pentru copii „Lumina” (1977-1985), redactor la „Radioul Național”, redactor la săptămânalul „Literatura și arta” (1977-1985), consultant literar la Uniunea Scriitorilor din RSSM (1987-2003).

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1976), membru al Uniunii Scriitorilor din România (1994), Membru de Onoare al Uniunii Epigramiștilor din România.

Debutul în presă și l-a făcut la ziarul republican „Tinerimea Moldovei” cu epigrame (1968).

Cărțile, pe care le editează pe parcursul anilor, îl înscriu printre cei mai buni reprezentanți ai genului satirico-umoristic. Parodiile, fabulele, epigramele, rondelurile, aforismele autorului sunt adunate în volumele *Scuzați pentru deranj* (1974, carte de debut), *Tatuaje* (1977), *Revers* (1980), *Acarnița* (1986), *Zâmbete cu supliment* (1987), *Asta-i situația* (1989), *Cartușiera* (1991), *Dioptrii pentru ochelari de cai...* (1995),

Coloana nătăngilor (2001), *Deșertul din clepsidră* (2005), *Zâmbete pentru export* (2010), *Eseuri traği-comice* (2011), *Bezna n-are orizont* (2013), *Lumina umbrei mele* (2013), *Cu tămăia în infern* (2013), *În imperiul unei... fraze* (2015), *Epigramaia românească* (2016) ș.a.

Un loc aparte în creația sa îl ocupă cărțile pentru copii: *Lănțișorul cu cheițe* (1981), *Clape* (1985), *Stați jos, copii!* (1990), *Bobocelul* (1992), *Ghicitori și epigrame școlare* (1995), *Alfabetul- ghicitoare* (1999), *Un melc la fotbal* (2003), *A doua pauză de răs* (2011), *Aerul de acasă* (2013) ș.a.

Este autorul unor antologii de umor românesc și universal: *Atlas comic* (1982), *Buturuga mică* (1993), *Marea antologie a epigramei românești* (2005), *Câte-o poantă de căciulă* (2007), *Cu mâța-n carte* (2009), *Răsul lumii la români* (2010) ș.a.

Pe lângă beletristică a mai scris și un studiu despre *Daniel Ciugureanu*, fost prim-ministru al Republicii Democratice Moldovenești, originar din Basarabia și rudă cu Efim Tarlapan, intitulat *Daniel Ciugureanu, un prim-ministru al neamului nostru și al neamurilor mele* (2010).

În tot ce scrie, cu excepția versurilor destinate micului cititor, Efim Tarlapan profesează un umor satiric. Ținta săgeților satirice din cărțile sale sunt formalismul, beția, fățarnicia, birocrăția și alte vicii și metehne omenești.

Efim Tarlapan a fost organizatorul primului *Festival de Epigrame* de la Chișinău.

Ca traducător s-a afirmat cu culegerea de traduceri din proza satirico-umoristică universală *Atlas comic* (1983), *Nebuloasa Andromedei*, roman de Ivan Efremov (1980).

Pe parcursul anilor, creațiile sale au fost apreciate cu premii și titluri onorifice, printre care: Premiul I la Concursul Național de epigramă din Galați (1991), premiant al Festivalului republican de satiră și umor „Povestea Vorbei” din or. Nisporeni, Republica Moldova (1992) și al Festivalului umorului „Constantin Tănase” din Vaslui (1992), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru volumul *Buturuga mică (antologia epigramei românești de pretutindeni)* și ciclurile de versuri publicate în presa periodică a anului (1993; 1995; 2009, 2011). Premiul III la Concursul interjudețean de creație epigramatică „Întoarse ca la Ploiești” (1993), Premiul „Unitatea Națională” pentru epigramă la Festivalul Național „Eterna epigramă” din Cluj-Napoca (1994), Premiul

Editurii „Adrian Păunescu”, al ziarului „Vreamea”, al revistei și al Cenuclului „Totuși iubirea” (pe anul 1994), Premiul special al Fundației Soros-Moldova pentru volumul de poezii umoristice *Dioptrii pentru ochelari de cai* (1995).

Este posesorul Titlului Onorific „Maestru al Literaturii”, pe care îl obține în 1996, Ordinul de Onoare (2010), Premiul Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” la Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (pentru cartea *Aerul de acasă*, 2013), Premiul pentru întreaga creație poetică pentru copii în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (2015).

Strălucit reprezentant al breslei oamenilor de spirit, admirabil coleg, confrate și prieten, creator multidimensional, cu o conștiință superioară, neviciată, a actului artistic creator, Efim Tarlapan este mai persus de orice un împătimit al epigramei.

S-a impus ca unul din cei mai importanți epigrafiști români din toate timpurile. Poezia sa împletește în sine arta de a transmite cititorului buna dispoziție, cu profunde aspirații ale generației pe care o reprezintă. Un adevărat maestru al cuvintelor, Efim Tarlapan rămâne unul din creatorii profunzi ai genului satiric, un adevărat promotor al valorilor morale.

Epigramistul s-a stins din viață la 8 decembrie 2015, la Chișinău. Efim Tarlapan a fost unul dintre cei mai prestigioși scriitori satirici contemporani din întregul areal românesc.

Referințe

Scrisul meu este satiră directă la adresa răului din bine și odă indirectă la adresa binelui din rău; Oglinda mea ca scriitor satiric este lacrima de răs a cititorului...

Efim Tarlapan

Efim Tarlapan este o antenă sensibilă la suflarea vremii. Condeiful scriitoricesc i-a înregistrat cardiograma: de la acele „blânde” anomalii din moloșagul stagnării până la genul satiric, teme atacate în rondeluri și epigrame în alb... Dacă se va edita cândva o enciclopedie a umorului în zona Europei noastre, apoi această ediție ar fi incompletă fără biografia lui Efim Tarlapan.

Victor Prohin

Zâmbetele pentru export este o densă și totodată o amplă antologie de satire, fabule, epigrame, aforisme în succesiune atrăgătoare cu finalitatea de promovare a unei literaturi captivante...

Apreciez călduros la Efim Tarlapan capacitatea de a exprima în manieră abilă cea mai sofisticată ironie și, simultan, cu energie inepuizabilă, de a fărâma gândul ipocrit până a ajunge la invecțiva autentică, particularitate tot mai rar întâlnită la autorii contemporani de scrieri satirice și aforistice, interesați exclusiv de stilul literar și nicidecum de conținutul denunțului.

Silvana Baroni

„Scriitor de o aleasă inteligență, figurând printre cei mai mari epigramiști contemporani”, care a „editat nenumărate volume de epigrame, parodii, cărți de literatură pentru copii, memorialistică, traduceri (...), a unit și reunit umoriști din ambele state românești în antologii și culegeri colective, menite să dăinuie și să mărturisească despre spiritul nostru comun și aceeași origine a noastră.

Mihai Cimpoi

Efim Tarlapan a fost și este unul dintre cei mai prestigioși scriitori satirici contemporani din întregul areal românesc.

Theodor Codreanu

Titluri pentru expoziții

Efim Tarlapan – maestru emerit al epigramei
Efim Tarlapan, protagonist al scrisului satirico-umoristic
Un devotat scutier al genului – Efim Tarlapan

(M.U.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

A DOUA pauză de răs...: (ghicitori, poezioare vesele, fabule) / Efim Tarlapan; des.: Diana-Maria Sabău. – Ch.: Labirint, 2011. – 30 p.: il.

AERUL de acasă: poezii și ghicitori pentru copii / Efim Tarlapan; il.: Catrin Bepaliuc. – Ch.: Prut, 2013. – 24 p.: il.

AQUILA non capit muscas!: epigrame selecte / Efim Tarlapan; conc. și îngrijire: Manole Neagu, Marcela Mardare; cop.: Iaroslav Oliinâk; în loc de postf.: Alex Clenciu. – Ch.: Pontos, 2006. – 96 p. – (Pegasus).

BEZNA n-are orizont...: Satire. Fabule. Parodii. Epigrame. Aforisme / Efim Tarlapan; pref.: Mihai Cimpoi; cop.: Otilia Tarlapan, Sergiu Pui-că. – Cluj-Napoca: Casa de Editură Dokia, 2013. – 188 p.

COLOANA nătângilor: epigrame alese / Efim Tarlapan; îngrijirea col. și des.: Iulian Filip; cop.: Dragoș Popa. – Ch.: Prut Internațional, 2001. – 132 p. – (Carte de vizită).

CU TĂMĂIA în infern: Satire. Fabule. Parodii. Epigrame. Aforisme / Efim Tarlapan. – Ch.: Prut Internațional, 2013. – 120 p.

DEȘERTUL din clepsidră: aforisme / Efim Tarlapan; conc. și îngrijire: Manole Neagu, Marcela Mardare; cuv. înainte: Tudor Palladi; graf.: Otilia Tarlapan; cop.: Iaroslav Oliinâk. – Ch.: Pontos, 2005. – 95 p. – (Pegasus).

DIALOGURI în anticamera Judecării de Apoi / Efim Tarlapan. – Iași: Tipo Moldova, 2014 – 411 p. – (OPERA OMNIA: publicistică și eseu contemporan).

ESEURI tragi-comice / Efim Tarlapan. – Ch.: Labirint, 2011. – 51 p.

PAUZA de răs...: ghicitori, poezii, ironii / Efim Tarlapan; cop.: Otilia Tarlapan. – Ch.: Labirint, 2011. – 32 p.

RĂSUL lupului de mare: (satire, fabule, epigrame, aforisme) = Svis-tat' vseh na... smeh!: (ironičeskie stihi, basni, parodii, aforismy) / Efim Tarlapan. – Ch.: Labirint, 2010. – 160 p. – Lb. rusă/rom.

SCRIITORUL întreat: (Dialoguri în anticamera Judecării de Apoi) / Efim Tarlapan; pref.: Theodor Codreanu. – Ch.: Labirint, 2011. – 209 p.

UN MELC la fotbal / Efim Tarlapan; il.: Violeta Dabija. – Ch.: Prut Internațional, 2003. – 16 p.: il. – (Poezii de seama voastră) (Poezii mici pentru pici-pitici).

ZÂMBETE pentru export / Efim Tarlapan; pref.: George Corbu. – Ch.: Labirint, 2010. – 150 p.

ZÂMBETE pentru export = Sorrisi da esportare / Efim Tarlapan; trad. în lb. it.: Tatiana Ciobanu, Liuba Croitoru, Claudia Lupașcu; pref.: George Corbu. – Ch.: Labirint, 2012. – 175 p. – Lb. rom./it.

Referințe critice

BELICOV, Serafim. Celui care ne-a descrețit frunțile / Serafim Belicov // Lit. și arta. – 2015. – 10 dec. – P. 4.

CALAMANCIUC, Gheorghe. Moment de reculegere / Gheorghe Calamanciuc // Lit. și arta. – 2015. – 17 dec. – P. 8.

CENUȘĂ, Zinaida. [Efim Tarlapan] / Zinaida Cenușă // Lit. și arta. – 2016. – 12 mai. – P. 4.

CIMPOI, Mihai. Schimbarea la față // Cimpoi, Mihai. Istoria literaturii române din Basarabia: compendiu / Mihai Cimpoi. – Ch., 2003. – P. 329-330.

CIOCANU, Anatol. Tarlapan Efim / Anatol Ciocanu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2010. – Ch., 2010. – P. 520-522.

CIOCANU, Ion. Efim Tarlapan, protagonist al scrisului satirico-umoristic // Ciocanu, Ion. Salahorind...: Articole, cronici, portrete și medalioane literare. Eseuri răzlețe / Ion Ciocanu. – Ch., 2008. – P. 119-131.

CIOCANU, Ion. Panoramă a aforismului românesc / Ion Ciocanu // Lit. și arta. – 2015. – 17 sept. – P. 6.

CODREANU, Theodor. Imperiul lui Efim Tarlapan / Theodor Codreanu // Lit. și arta. – 2016. – 21 ian. – P. 6.

CORBU, George. In memoriam Efim Tarlapan – astru pe cerul epigramei / George Corbu // Lit. și arta. – 2016. – 21 ian. – P. 6.

CUTASEVICI, Gheorghe. Conul meu de lumină / Gheorghe Cutasevici // Lit. și arta. – 2015. – 17 dec. – P. 8.

1. DIALOG: Ion Ciocanu – Efim Tarlapan // Lit. și arta. – 2014. – 15 mai. – P. 4.

2. DIALOG: Nina Josu – Efim Tarlapan // Lit. și arta. – 2014. – 15 mai. – P. 4.

MORĂRAȘ, Mihai. Poetul ce respiră aerul de acasă / Mihai Morăraș // Lit. și arta. – 2015. – 18 iun. – P. 4.

PETRUȘ, Andrei. Efim Tarlapan – un vulcan în erupție / Andrei Petruș // Lit. și arta. – 2014. – 27 mart. – P. 5.

REFERINȚE: Efim Tarlapan // Lit. și arta. – 2014. – 15 mai. – P. 4.

TAMAZLĂCARU, Elena. Efim Tarlapan și Pegasus-i zburător... / Elena Tamazlăcaru // Lit. și arta. – 2015. – 17 dec. – P. 8.

EFIM Tarlapan // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dicț. biobibliogr. / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; alcăt.: Maria Harea, Elena Cugut. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Ch., 2004. – P. 359-363.

Dedicații lirice

MORĂRAȘ, Mihai. Neînvinsul: [Întru luminoasa amintire a prietenului și colegului de facultate Efim Tarlapan] / Mihai Morăraș // Lit. și arta. – 2015. – 24 dec. – P. 5.

PEDREA, George. Veșnicie: închinată marelui epigramist / George Pedrea // Lit. și arta. – 2015. – 17 dec. – P. 8.

ȘERBAN, Grigore. Dedicatie: lui Efim Tarlapan // Lit. și arta. – 2016. – 21 ian. – P. 6.

21 iunie – 85 de ani de la nașterea prozatorului Mihail Gheorghe Cibotaru 1934

Nuvelistul, romancierul, publicistul și dramaturgul, Mihail Gheorghe Cibotaru s-a născut la 21 iunie 1934 în s. Vărvăreuca, Florești, într-o familie de țărani. Studiile primare le face în satul natal, cele medii – la Florești. Între anii 1954-1959 își continuă studiile la Facultatea de Litere și Istorie a Universității de Stat din Moldova, ulterior face studii la Facultatea de Jurnalism de la Școala superioară de partid din Moscova, pe care o absolveste în 1967.

A avut o prodigioasă activitate jurnalistică, inițial la ziarele „Tinerimea Moldovei” (1957-1959) și „Moldova socialistă” (1959-1975). Aproape 20 de ani (1975-1994) a fost redactor-șef al revistei „Moldova”, una dintre cele mai importante publicații literar-artistice în acea epocă. Aceeași funcție a deținut-o, în anii '90, la săptămânalul „Luceafărul”. În anii 1994-1996 a fost ministru al culturii, apoi șef secție la Agenția de știri „Moldpres” (1997-1998).

Mihail Gheorghe Cibotaru s-a remarcat și ca un valoros prozator. El a debutat în presă cu povestiri la începutul anilor '60. Primul său volum de povestiri, intitulat *Tăcerea pădurilor* (1965), s-a distins printr-o problematică cetățenească, prin lirism și căldură umană. Ulterior, editează romanele *Semănătorii* (1974), *Drumuri* (1979), *Îndrăzneala* (1983), *Eclipsa* (1990, 2005, 2013), *Vijelia* (1993, 2005, 2013), microromanul *Bătăușul* (2013), precum și volume de nuvele și schițe: *Durerea liniștii* (1969), *Glasul Inimii* (1971), *Semaforul* (1975), *Pasăre călătoare* (1980), *Oameni de omenie* (1981), *Troiene* (1989), *Izvoare* (1993).

Este autorul unor scenarii de filme artistice și documentare: *Întâlnirea*, *Cutremurul*, *Corespondentul special*, *Hora satului*.

Are mai multe cărți cu caracter memorialistic, dintre care se remarcă volumele *Sârjoaca* (1984), *Ministru poți să și nu fii...* (2007), calificat de scriitorul Iurie Colesnic drept „cartea unei generații”, *Crestături pe tulpina unui destin* (2013), scris după ce și-a pierdut văzul, așa cum precizează însuși autorul pe coperta cărții „*aceste memorii le-am așternut prin întunericul văzului, dar prin lumina sufletului și ambiția spiritului de a nu-mi părăsi condeiu...*”.

La vârsta maturității scriitoricești debutează și ca autor dramatic: *Ispite teatrale* (2008), *Alte ispite teatrale* (2013), fiecare volum conținând câte patru piese dramatice, axate preponderent pe probleme de ordin moral.

Este membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova și al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Pe parcursul anilor s-a învrednicit de mai multe premii și distincții: Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1983, pentru volumul de publicistică *Izvoare*), Premiul Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1983), Premiul de Stat al RSSM (1986, pentru volumul *Sârjoaca*), Premiul pentru dramaturgie al Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru anul 2007 (2008, pentru volumul de piese *Ispite*), Premiul „Opera Omnia” (2013). Este decorat cu Ordinul „Gloria Muncii” (1996), Ordinul Republicii (2015). În 1984 i s-a conferit Titlul Onorific Jurnalist Emerit din Moldova.

Referințe

Mihail Gh. Cibotaru s-a impus în scrisul basarabean ca unul dintre autorii care știu să îmbine perfect analiza psihologică cu descrierea epică a fenomenului studiat.

Iurie Colesnic

Tematica lui Mihail Gh. Cibotaru este în foarte mare măsură legată de universul rural, o probează mai toate romanele și povestirile lui (...). Evocând satul ca pe o realitate familială, cunoscută, privită din interior, scriitorul se lasă furat nu numai de pitorescul acestei lumi, ci și de problemele ei.

Eliza Botezatu

Condeier mereu și perfect sincronizat cu realitatea cotidiană, este firesc că și ultimele scrieri dramatice ale lui Mihail Gh. Cibotaru sunt la unison cu preocupările, frământările contemporanilor noștri.

Ca într-o oglindă spartă pe diagonală, vedem în piesele lui Mihail Gh. Cibotaru o lume în agonie, despărțită de adevărate „ziduri chinezești” (sau poate „ziduri ale Berlinului”), în funcție de principiile morale, de scrupulele pe care le mențin și le adoptă, respectiv – de felul cum se clădesc peste acestea niște criterii „moderne” (și „postmoderniste”), croite din fals, ipocrizie, furt, căpățuire...

Vlad Pohilă

Lucrarea domnului Mihail Gh. Cibotaru *Bătăușul* este un (micro)roman-confesiune, care oferă filmul unor evenimente bulversate, răscolitoare, comasate într-un destin, zis Alexandru Basarabu-Căruntu (poreclit sugestiv Bătăușul). Realmente, acest destin vizează o generație programată de un regim satanic și metamorfozată de schimbarea la față a aceluiași sistem. Acest tânăr cu minte ageră, înverșunat și cu un simț exagerat al neîmpăcării cu toată lumea, este un model aproape perfect al unui neam trezit dintr-un somn hipnotic. Evadat din acel coșmar inoculat, personajul caută cu disperare să-și recapete nu doar identitatea, ci și imunitatea firească...

Claudia Partole

Mihail Gh. Cibotaru este omul care a avut mereu (dar are și acum) o măsură pură, pe care a aplicat-o totdeauna în relațiile cu oamenii. Niciodată n-a fost categoric în discuții, dar nu a suportat moralitatea îndoielnică a unora. Toată polemica dumisale a fost morala...

Vlad Zbârciog

Titluri pentru expoziții

Semănătorul de lumină – Mihail Gh. Cibotaru
Omul care vede cu sufletul – Mihail Gh. Cibotaru
Drumurile creației lui Mihail Gh. Cibotaru
Un destin de om ce înglobează ființa noastră națională
Mihail Gh. Cibotaru – aerul epocii și culoarea timpului
Omul cu suflet de lumină – Mihail Gh. Cibotaru

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

- BĂȚĂUȘUL. Un rățacit printre străini: microroman / Mihail Gh. Cibotaru; cop., conc. graf.: Mihai Bacinschi. – Ch.: Arc, 2013. – 112 p.
- CĂTRE voi, prin lumina întunericului. În 2 vol. / Mihail Gh. Cibotaru. – Ch.: Cartier, 2018. – (Cartier popular). –
Vol. 1. Memorii și nuvele / pref.: Iurie Colesnic. – 568 p.
Vol. 2. Romane / pref.: Vladimir Beșleagă. – 512 p.
- CREȘTĂTURI pe tulpina unui destin: retrospective subiective / Mihail Gh. Cibotaru. – Ch.: Universul, 2013. – 197p.; 10 p. fotogr.
- ECLIPSA: din destăinuirile unui deportat / Mihail Gh. Cibotaru. – Timișoara: Augusta; Artpress, 2005. – 268 p.
- ECLIPSA. Vijelia / Mihail Gh. Cibotaru; cop.: Adrian Cibotaru. – Ch.: Lumina, 2013. – 408 p.
- ISPITE teatrale: (piese) / Mihail Gh. Cibotaru. – Ch.: Fundația „Draghiștea”, 2007. – 238 p.
- PĂȘARI călătoare: povestiri / Mihail Gh. Cibotaru; des.: S. Chișlari. – Ch.: Hyperion, 1991. – 78 p.: il.
- SĂRJOACA / Mihail Gh. Cibotaru. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch.: Lumina, 2008. – 324 p.

Referințe critice

- BILEȚCHI, Nicolae. Cibotaru Mihail Gh. / Nicolae Bilețchi // Dicționarul general al literaturii române: A/C. – București: Ed. Fundației Culturale Române, 2004. – P. 219.
- MIHAIL Gh. Cibotaru // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova. – Ch., 2005. – P. 95-102.
- MIHAIL Gheorghe Cibotaru // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dicț. biobibliogr. / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; alcăt.: Maria Harea, Elena Cugut. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2004. – P. 75-77.
- CIOCANU, Ion. Dimensiunea etică și estetică a publicisticii / Ion Ciocanu // Cibotaru, Mihail Gh. Sârjoaca / Mihail Gh. Cibotaru. – Ch., 2008. – P. 316-321.
- CIOCANU, Ion. „Eclipsa” ori cultul adevărului // Ciocanu, Ion. Absența exclusă: Exegeze în timp / Ion Ciocanu. – Iași: Tipo Moldova, 2013. – P. 186-196.
- CIOCANU, Ion. „Eclipsa” – un roman la trecut, prezent și... viitor: [Mihail Gh. Cibotaru] // Ciocanu, Ion. Salahorind...: Articole, cronici,

portrete și medalioane literare. Eseuri răzlețe / Ion Ciocanu. – Ch., 2008. – P. 103-110.

CIOCANU, Ion. Unde ne sunt cititorii? Sau Mihail Gh. Cibotaru – dramaturg // Ciocanu, Ion. Salahorind...: articole, cronici, portrete și medalioane literare. Eseuri răzlețe / Ion Ciocanu. – Ch., 2008. – P. 110-113.

CUZUIOC, Ion. Mihail Cibotaru – om blând și tandru // Cuzuioc, Ion. Lume, lume... / Ion Cuzuioc. – Ch., 2006. – P. 212-214.

POHILĂ, Vlad. Cum am descoperit un dramaturg...: (în loc de prefață) / Vlad Pohilă // Cibotaru, Mihail Gh. Ispite teatrale: piese / Mihail Gh. Cibotaru. – Ch., 2007. – P. 3-11.

ȘVEȚ, Maria. Mihail Gheorghe Cibotaru / Maria Șveț // Calendar Național 2004 / Bibl. Naț. a RM. – Ch., 2004. – P. 195-196.

ȚOPA, Tudor. Semănătorul de lumină: [Mihail Gh. Cibotaru] // Țopa, Tudor. Voievozii inspirației / Tudor Țopa. – Ch., 2007. – P. 305-309.

ZBÂRCIOG, Vlad. Cibotaru Mihail Gheorghe / Vlad Zbârciog // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2010. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2010. – P. 122-124.

Dedicații lirice

VIERU, Grigore. Așa m-am întors: lui Mihail Gh. Cibotaru // Vieru, Grigore. Strigat-am către tine: volum antologic de autor / Grigore Vieru; cop.: Isai Cârmu. – București; Ch.: Litera Internațional, 2002. – P. 215. – (Biblioteca școlarăului); Vieru, Grigore. Taina care mă apără / Grigore Vieru; itinerar biogr. și bibliogr.: Daniel Corbu; pref.: Mihai Cimpoi; postf.: Theodor Codreanu. – Iași: Princeps Edit, 2008. – P. 208.

VIERU, Grigore. Medalia: lui Mihail Gh. Cibotaru // Vieru, Grigore. Acum și în veac: poeme, confesiuni / Grigore Vieru; cop.: Isai Cârmu. – Ch.: Litera, 1997. – P. 178. – (Biblioteca școlarăului).

**22 iunie – 55 de ani
de la nașterea scriitorului
Emilian Galaicu-Păun
1964**

Poet, prozator, eseist, traducător și critic literar, Emilian Galaicu-Păun s-a născut la 22 iunie 1964 în s. Unchitești, com. Cuhureștii de Sus, Florești, într-o familie de intelectuali – tatăl Vasile Galaicu și mama Eleonora Păun.

A absolvit Școala nr. 1 (azi Liceul român-francez „Gh. Asachi”) din Chișinău, apoi Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Litere (1986). A făcut studii de doctorat la Institutul de Literatură „M. Gorki” din Moscova (1989). În perioada studenției a condus cenaclul universitar „Mihai Eminescu”, activând în același timp și în cadrul cenaclului „Lucașfăruș” de pe lângă revista „Tinerimea Moldovei”.

Activitatea și-o desfășoară ca redactor la periodicele „Glasul”, „Literatura și arta”, „Sfatul Țării”, „Basarabia”, redactor pentru Basarabia al revistei „Vatra” (Târgu-Mureș, din 1993), redactor-șef la Editura „Cartier” (din 1997).

Colaborează la reviste literare și culturale atât din Republica Moldova, cât și din România „Contrafort”, „Sud-Est cultural”, „Literatura și arta”, „Semn”, „România Literară”, „Lucașfăruș”, „Familia”, „Poesis”, „Arca”, „Steaua”, „Tomis”, „Dacia Literară”, „Cronica” ș.a.

Sușține emisiunea de autor „Carte la pachet” la Radio Europa Liberă (din 2005).

Emilian Galaicu-Păun este un scriitor prolific, care semnează versuri, eseuri, proză și efectuează mai multe traduceri. A tradus *Istoria continentului european* de Jean-Michel Gaillard (2001), *O istorie a diavolului* de Robert Muchembled (2002), *O istorie simbolică a Evului Mediu occidental* (2004) și *Albastru. Istoria unei culori* de Michel Pastoureau (2005), *Jurnal de doliu* de Roland Barthes (2009).

Debutează editorial în 1986 cu volumul de poezie *Lumina proprie*, urmată de *Abece-Dor* (1989), *Levițiații deasupra hăului* (1991), *Cel bătut îl duce pe Cel nebătut* (1994), *Yin Time* (1999, traducere în germană, 2007), *Gestuar* (2002), *Yin Time. Neantologie* (2004), *Arme grăitoare* (2011; 2015); proză: *Gesturi: trilogia nimicului* (1996), *Țesut viu* (2012; 2014); eseu: *Poezia de după poezie. Ultimul deceniu* (1999), *A-Z.best* (2012).

Este prezent în antologiile: *Portret de grup. O altă imagine a poeziei basarabene* (întocmită de Eugen Lungu, 1995), *O mie și una de poezii românești* (1997), *Antologia poeziei românești culte* (1998), *Une anthologie de la poesie moldave* (ediție bilingvă, franceză-engleză, Paris, 1996), *Romanian Poets of the-80s and 90s* (întocmită de Andrei Bodiou, Romulus Bucur și Georgeta Moarcăș, 1999).

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1990), membru al Uniunii Scriitorilor din România (1998), membru fondator al ASPRO (Asociația Scriitorilor Profesioniști din România), membru al PEN Clubului.

În decursul anilor pentru activitatea sa i s-au acordat mai multe premii și diplome. Premiul Ministerului Tineretului și Sportului din Republica Moldova (1991), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1994, 1996, 2011), Premiul Special al Uniunii Scriitorilor din România (1994), premii și diplome la câteva ediții ale Salonului Internațional de Carte, în 2012 – Premiul „Cea mai reușită traducere” la Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret și Diploma de Onoare a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (pentru traducerea *Scippius Pip*, de Edward Lear).

Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Ofițer, Categoria F – Promovarea culturii, Ordinul de Onoare al Republicii Moldova (2012).

Referințe

Acolo unde istoria vitregă m-a privat, pe mine, și pe tot neamul meu, de geografia patriei, limba română mi-a redat-o, în litera și spiritul ei.

„Scriitura” însăși e singurul personaj al cărților mele.

Scrisul este felul meu de a compătimi și de a mărturisi suferințele neamului meu întocmai cum mărturisești o credință.

Emilian Galaicu-Păun

Vocația critică a lui Emilian Galaicu-Păun îmi pare nu certă, ci de-a binelea flagrantă. Ea se construiește pe abilitatea interpretativă, pe verba ideatică și stilistică, pe penetranța analitică și pe o rigoare flexibilă. Dar nu, în ultimul rând, pe cunoașterea până în detaliu a poeziei contemporane. Românești, dar nu numai.

Alexandru Cistelean

Perfecționist sau nu, Emilian Galaicu-Păun e unul dintre cei mai culți (ba chiar oculte) poeți români contemporani...

Șerban Foarță

Excentric nu doar la înfățișare – cu plete lungi și aer de hippy – Emilian Galaicu-Păun zugrăvește cu succes și extravagantele scrisului.

Miza cea mai mare a poetului este cuvântul. În acest sens, pentru a susține pledoaria pentru cuvânt în particular și pentru cultură în genere ca argument. (...) Scriitorul basarabean își crează propria mitologie personală susținută de perspective filosofice, mitologice, literare, magice, simbolice, religioase.

Maria Fărâmbă

Emilian Galaicu-Păun, voce lirică de excepție prin care ne vorbește astăzi tânăra generație din Basarabia. Accentul său este al versului autentic, al Poeziei române de dincolo și de dincoace de Prut. Un lirism de o forță remarcabilă, cu erupții vizionare, sensibil la sensul existenței naționale în acești ani de dramatică tatonare a destinului imprevizibil.

Dan Damaschin

Clasică în frazarea zvâcnetului instantaneu al discursului interior, lirica lui Emilian Galaicu-Păun răzbună umilința seculară a basarabeanului de a nu-și fi exprimat – artistic – decât cu o jumătatea de gură destinul istoric și percepția metafizică a Ființei...

Nicolae Leahu

Titluri pentru expoziții

Un edecar al scrisului – Emilian Galaicu-Păun
Știe frumos să tacă, dar și mai frumos să descrie tăcerea gândului
în cuvinte
Poezia ca itinerar către elementaritate
Epifanic și grotesc în poezia lui Emilian Galaicu-Păun
Emilian Galaicu-Păun – postmodernistul simplu în aparență și
complex în esență

(M. U.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

A-Z.BEST: poeme / Emilian Galaicu-Păun; pref.: Alexandru Cistelean; postf.: Nicolae Leahu; cop.: Mihai Bacinschi. – Ch.: Arc, 2012. – 139 p.

ARME grăitoare: antologie de versuri / Emilian Galaicu-Păun; postf.: Ion Pop; cop.: Vitalie Coroban. – Ch.: Cartier, 2015. – 200 p. – (Cartier popular).

CEL BĂTUT îl duce pe cel nebătut: poeme / Emilian Galaicu-Păun. – Cluj-Napoca: Dacia, 1994. – 68 p.

GESTUAR: antologie / Emilian Galaicu-Păun. – Botoșani: Axa, 2002.

GESTURI: (trilogia nimicului) / Emilian Galaicu-Păun; cop.: Oleg Beșliu. – Ch.: Cartier, 1996. – 96 p. – (Cartier Rotonda).

POEZIA de după poezie / Emilian Galaicu-Păun. – Ch.: Cartier, 1999.

ȚESUT viu. 10 x 10: roman / Emilian Galaicu-Păun; pref.: Eugen Lungu; postf.: Alexandru Vlad; cop.: Vitalie Coroban. – Ed. a 2-a rev. și remachetată. – Ch.: Cartier, 2014. – 344 p.

YIN TIME / Emilian Galaicu-Păun. – București: Vinea, 1999.

YIN TIME / Emilian Galaicu-Păun. – Stuttgart: Pop Verlag, 2007. – Lb. germ.

YIN TIME: (neantologie) / Emilian Galaicu-Păun; graf. și cop.: Vladimir Zmeev. – București; Ch.: Litera Internațional, 2004. – 292 p.

Referințe critice

ABABII, Petru. Poezia adevărată și fenomenul postmodernismului în creația lirică a lui Emilian Galaicu-Păun // Ababii, Petru. Prin adevăr și interpretare / Petru Ababii. – Ch., 2013. – P. 201-229.

„CARTEA există ca să (re)nască o lume” / Emilian Galaicu-Păun; consemn.: Vasile Ernu // Ernu, Vasile. „Inteligența basarabeană azi: interviuri, discuții, polemici despre Basarabia de ieri și de azi” / Vasile Ernu. – Ch., 2016. – P. 121-134.

CIOBANU, Mircea V. Em. G.-P. ne varietur. Lecturi periferice: (despre „Arme grăitoare”, antologie de versuri) / Mircea V. Ciobanu // Confort. – 2015. – Nr. 11-12. – P. 10.

CIOBANU, Mircea V. Optzeciștii basarabeni, en-gross și en-detail / Mircea V. Ciobanu // Sud-Est cultural. – 2015. – Nr. 4. – P. 6-17.

EMILIAN Galaicu-Păun // Noi. – 2015. – Nr. 10. – P. 8-9.

FĂRĂMĂ, Maria. Poetica lui Emilian Galaicu-Păun / Maria Fărâmbă // Steaua. – 2017. – Nr. 8. – P. 23-26.

GRATI, Aliona. „Gesturi” de Emilian Galaicu-Păun. Romanul ca lume postBABELică // Grati, Aliona. Romanul ca lume postBABELică:

despre dialogism, polifonie, heteralosie și carnavalesc / Aliona Grati. – Ch., 2009. – P. 193-220. – (Proza basarabeană din sec. al XX-lea).

GRATI, Aliona. Primul val de poeți optzeciști în Republica Moldova: Emilian Galaicu-Păun // Grati, Aliona. Fenomenul literar postmodernist: (Note de curs) / Aliona Grati. – Ch.: UPS Univ. Ped. de Stat „Ion Creangă”, 2013. – P. 132-135.

GRATI, Aliona. Romanul *Gesturi. Trilogia nimicului* de Emilian Galaicu-Păun. Corporalitatea lumii și a literaturii // Grati, Aliona. Fenomenul literar postmodernist: (Note de curs) / Aliona Grati. – Ch.: UPS Univ. Ped. de Stat „Ion Creangă”, 2013. – P. 171-177.

IVĂNEL, Mihai. În căutarea cărții perfecte / Mihai Ivănel // Revista literară. – 2016. – Nr. 4. – P. 20-21.

RĂILEANU Vitalie. Candoarea – atitudine în fața realului // Răileanu, Vitalie. Chei pentru labirint: (cronici literare, recenzii, prezentări) / Vitalie Răileanu. – Ch., 2009. – P. 12-19.

RĂILEANU, Vitalie. Viața și gheena poemelor din „Gestuar”-ul lui Emilian Galaicu-Păun // Răileanu, Vitalie. Chei pentru labirint: (cronici literare, recenzii, prezentări) / Vitalie Răileanu. – Ch., 2009. – P. 52-57.

ROIBU, Nicolae. Emilian Galaicu-Păun: „Vreau să scriu cu totul altă poezie...” // Roibu Nicolae. Speranță și destin (dialoguri, medalioane, eseuri) / Nicolae Roibu. – Ch., 2014. – P. 34.

RUSU, Maria-Lucia. Emilian Galaicu-Păun – intertextualitate poetică între firesc și livresc / Maria-Lucia Rusu // Transilvania. – 2017. – Nr. 7. – P. 38-45. – Disponibil pe Internet:

<http://digital-library.ulbsibiu.ro/dspace/bitstream/123456789/1983/17/5%20Maria-Lucia%20Rusu%20-%20Emilian%20Galaicu-Paun.pdf>

„SCRIITURA” însăși e singurul personaj al cărților mele / Emilian Galaicu-Păun; consemn.: Eugen Lungu // Noi. – 2016. – Nr. 4. – P. 14-15.

TOMA, Marcel. Când și de ce a plâns ultima dată Emilian Galaicu-Păun. – Disponibil pe Internet: <http://vipmagazin.md/promo/cand-si-de-ce-plans-ultima-data-emilian-galaicu-paun/> (Postat 2 ian. 2017).

ZBANȚ, Ludmila. Emilian Galaicu-Păun – poet, writer, essayist, and romanian language translator / Ludmila Zbanț // Studia Universitatis Moldaviae: Seria: Științe Umanistice. – 2017. – Nr. 10. – P. 12-21. – Lb. engl.

**18 iulie – 65 de ani
de la nașterea scriitoarei
Lidia Codreanca
1954**

Poetă, prozatoare, conferențiar universitar, cercetător științific, Lidia Codreanca s-a născut la 18 iulie 1954 în s. Sinești, Ungheni. Face studii la școala medie din localitate (1971), Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Moldova (promoția 1976), doctorantura pe lângă Catedra Limbă Română, Lingvistică Generală și Romanică a USM (1998).

Doctor în filologie (2001) cu tema „*Funcționarea limbii române în instituțiile de învățământ laic din Basarabia (1812-1918)*”.

A activat la Catedra Filologie Clasică a Universității de Stat (1976-1982); colaborator literar la revista pentru copii „Steluța” (actualmente „Alunelul”) (1982-1992); profesoară de limba română la Catedra Filologie Clasică a Universității de Stat din Moldova (din 1992); conferențiar universitar la Catedra Filologie Romanică a Universității Libere Internaționale din Moldova (2007-2010).

În prezent este cercetător științific superior la Institutul de Filologie al AȘM, sectorul Istoria limbii, dialectologie și onomastică.

Debutază în 1978 cu nuvele în revista „Moldova”. Debutul editorial se produce în 1984 cu volumul de proze pentru copii *Crai nou*, semnând ulterior și alte volume de povestiri, precum: *Calul lui Făt-Frumos* (1988), *Sania cu zurgălăi* (2001, reeditată în 2010), *În pădurea vechei* (2015). Semnează cărți pentru adulți: *Zăpada mieilor* (1987) și *Elegii de Parnas* (1994). Alcătuieste și editează în colaborare: *Pagini alese din literatura pentru copii* (1993, reeditată în 1994, 2002), *Primul meu dicționar* (1994), *Crestomație pentru instituțiile preșcolare* (1994), *Ecouri poetice din Basarabia* (antologie de versuri în limba franceză, 1998), *Antologia poeziei de dragoste* (1999), *La prohodul iubirii* (2007), *101 poeme* (2011), *Naturi statice cu tăceri* (2012), *Realități Basarabene și Două mentalități și o singură limbă* (pagini necunoscute din istoria limbii române din Basarabia, 2012), *Lumea antică: Personalități, evenimente, fapte diverse* (2015), *Târziu te-am iubit, Doamne...* (2015) ș.a.; literatură științifică: *Sociolingvistica, mic dicționar terminologic* (2002), *Limba română în Basarabia (1812-1918)* (2003), *Latina vulgară* (coautor, 2007).

Sușține în presa periodică un șir de rubrici: „Ghid de civilizație antică” (2002-2010) și „Antiquitas recidive” (2010-2014) în revista pentru copii și adolescenți „Noi”; „Realitatea așa cum e” (2008-2014) în „Literatura și arta”; „Ghid spiritual” (2011-2014) – revista „Moldova”; „Din comoara sfinților” – „Florile dalbe” (începând cu 2014).

Devine membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova în 1986, iar din 2009 este membru al Uniunii Scriitorilor din România.

A fost nominalizată pentru titlul *Femeia Internațională a anului 2000/2001*, acordat scriitorilor și publiciștilor de către Centrul Internațional de Biografii din Cambridge și inclusă în *Dictionary of International Biography* (2000). Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (2003), laureată a Premiului Salonului Național de Carte de la Chișinău (2003, 2008, 2013), Premiului „Carte Cognitivă” la Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (pentru cartea *Lumea antică*, 2016).

Referințe

Lidia Codreanca ocupă și ea un loc notabil în frontul câștigat de vestita pleiadă basarabeană a poeților care nu cred în noblețea turnului de fildeș, nici în talentul biblic ce urmează a fi dezgropat peste o sută de ani, ci, dimpotrivă, preferă să coboare în stradă, cu lampa lui Diogene în mână cu singura dorință de a ajunge la inima nefericiților noștri concetățeni.

Viorel Dinescu

Înrudită cu arta picturii, poezia Lidiei Codreanca caută desăvârșirea în notațiile „tăcerii”, în pensulațiile lirice evanescente.

Ale ei „*Naturi statice cu tăceri*” sunt în căutarea desenului artistic ce va surprinde esențe misterioase, stări nepământene: „*Sunt/un explorator/de tăceri/și trec prin cuvinte/ca văzduhul printre morminte*” (*Panta Rhei*).

Aliona Grati

Lirismul dens, intensitatea trăirii, prospețimea imaginilor și nemimarea cântării sentimentelor singurătății și melancoliei – iată doar câteva repere de bază care ne îndreptășesc să credem că poeta Lidia Codreanca s-a născut anume cu această plachetă (*Elegii de Parnas* – n.n.). Cu mijloace proprii și cu o sensibilitate aproape delirantă, immortalizea-

ză poezia Toamnei în descompunere dialectică. În această artă poetică George Bacovia îi este un prim reazem.

Vasile Nastasiu

Omul a fost mereu în căutare... În căutarea sinelui, în căutarea lui Dumnezeu. Lidia Codreanca încearcă să-l descopere pe Dumnezeu, să se apropie de El cu sufletul, cu inima. O face dintr-o firească necesitate, fiind flămândă și însetată de cele dumnezeiești. Ea știe a privi și a săpa în interiorul său, pentru că acolo găsește omul izvorul nesecat al Bine-lui, al Iubirii, care este calea ce duce spre Dumnezeu, ne apropie de El.

Preot Octavian Moșin

Titluri pentru expoziții

Lidia Codreanca – valențe ale narațiunii colocviale

Melancolia unor elegii modeste

Lidia Codreanca – Prozatoare. Poetă. Savant.

(M. U.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

ELEGII de Parnas / Lidia Codreanca. – Ch.: [s.n.], 1994. – 65 p.

ÎN PĂDUREA veveriței: povestiri pentru copii / Lidia Codreanca. – București: eLiteratura, 2015. – 98 p.

LA PROHODUL iubirii...: poezii / Lidia Codreanca; pref.: Viorel Dinescu. – Ch.: [s.n.], 2007. – 119 p.

NATURI statice cu tăceri / Lidia Codreanca; cop., conc. graf.: Brândușa Colesnic. – Ch.: Lumina, 2012. – 92 p.

REALITĂȚI Basarabene (2008-2011): eseuri lirice / Lidia Codreanca. – Ch.: Iulian, 2012. – 192 p. – (Realitatea așa cum e).

SANIA cu zurgălăi: [povestiri] / Lidia Codreanca; imag., cop.: Cezara Kolesnik. – Ed. a 2-a. – Ch.: Epigraf, 2010. – 68 p.

TÂRZIU Te-am iubit, Doamne... / Lidia Codreanca; ed. îngrijită de protoiereul Octavian Moșin. – Ch.: Pontos, 2015. – 264 p.: fotogr.

Referințe critice

CIOCANU, Ion. Lidia Codreanca: valențe ale narațiunii colocviale // Ciocanu, Ion. Scriitori de ieri și de azi / Ion Ciocanu. – Ch., 2004. – P. 407-409.

CODREANCA Lidia // Femei din Moldova: encicl. – Ch., 2000. – P. 74-75.

LIDIA Codreanca // Noi. – 2018. – Nr. 3. – P. 8.

LIDIA Codreanca // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dicț. biobibliogr. / alcăt.: Maria Harea, Elena Cugut. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Ch., 2004. – P. 99-101.

GRATI, Aliona. Lidia Codreanca în căutarea desăvârșirii // Grati, Aliona. Cronici în rețea: metaliteratura.net / Aliona Grati; pref.: Alexandru Matei; postf.: Ioana Revnic. – Iași: Junimea, 2016. – P. 274-278.

ULICI, Laurențiu. Lidia Codreanca // Ulici, Laurențiu. Scriitori români din afara granițelor țării / Laurențiu Ulici. – București, 1996. – P. 30.

ZBÂRCIOG, Vlad. Codreanca Lidia / Vlad Zbârciog // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2010. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2010. – P. 157-158.

19 iulie – 100 de ani de la nașterea artistului plastic Glebus Sainciuc (1919-2012)

Artist plastic de o apreciabilă originalitate, Glebus Sainciuc s-a născut la 19 iulie 1919 la Chișinău. Face studii la Liceul „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din capitală, având un excelent îndrumător și susținător în pasiunea sa pentru artă, profesorul de desen A. Niculescu. În anul 1942 susține bacalaureatul, după care studiază, până în 1944, la Facultatea Arhitectură a Politehnicii din București. După război, absolvește Școala de Arte Plastice „Ilia Repin” din Chișinău (1947), în același an fiind primit în rândurile Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova.

Debuturile sale în pictură sunt marcate de căutările specifice anilor '30-'40 ai sec. XX din artele plastice române și vest-europene. În Basarabia, sub ocupație sovietică, este nevoit să se conformeze un timp rigorilor aceluia regim, realizând compoziții inspirate din viața oame-

nilor simpli: *Viticultori* (1954), *La cramă* (1955), *La ferma de lapte* (1957), *Zootehnicianul V. Untilă* (1959), *Masa mare* (1960).

Cultivă cu succes genul portretului: *Elevă* (1961), *Cântăreața Maria Bieșu* (1967), *Medicul Vasile Anestiade* (1972), *Ion Creangă* (1978), *Pictorul Igor Vieru* (1979) etc.

S-a impus, totuși, printr-o galerie de portrete ale contemporanilor, cu precădere oameni de artă, de litere, savanți: *actrița Nina Vodă* (1966); *scriitorii Vasile Vasilache* (1968), *Lidia Istrati, Petru Cărare* (1970), *Leonida Lari* (1972), *Vladimir Beșleagă* (1973); *traducătorul Igor Crețu* (1973); *muzicianul Vasile Goia* (1976); *scriitorul Andrei Burac* (1987), *poetii Valeria Grosu* (1992), *Iulian Filip* (1993); *criticul de artă Larisa Turea* (1995); *cântărețul Radu Dolgan* (1996); *economistul Vasile Șoimaru* (2006) etc. Portretele sale redau cu multă pătrundere și măiestrie artistică lumea interioară a omului, față de care pictorul a manifestat întotdeauna o mare dragoste și stimă. Un alt capitol în creația lui Glebus Sainciuc îl constituie șarjele (caricaturile), reprezentând chipurile a numeroși actori, artiști plastici, scriitori, muzicieni, interpreți, oameni de știință, jurnaliști, profesori, bibliotecari, precum și tineri studiosi, țărani, muncitori etc. Numai în ziarele și revistele din Chișinău a publicat circa 500 de asemenea lucrări. Numărul șarjelor executate instantaneu și dăruite protagoniștilor este nelimitat.

În anii 1969-1979 a realizat *Bagatele* – o serie de desene (circa 300 de lucrări) executate prin asociație cu muzica.

Glebus Sainciuc a fost promotorul unui gen inedit și extrem de original în arta plastică basarabeană – măștile, executate printr-o metodă proprie, destul de complexă, și, de multe ori, jucate pe scenă de autor, în cadrul unor adevărate spectacole. În perioada 1957-1997 maestrul a creat peste 300 de măști, reprezentând fruntași ai vieții culturale românești (*Valentina Rusu-Ciobanu, Mihai Grecu, Aureliu Busuioc, Nicolae Sulac, Ion Druță, Grigore Vieru, Ion Ungureanu, Mihai Cimpoi, Anastasia Lazariuc, Sofia Rotaru, Eugeniu Coșeriu, Liviu Ciulei, Ana Blandiana, Adrian Păunescu* și încă mulți alții) sau din alte spații spiritual-geografice (*Marcel Marceau, Jean-Paul Sartre* din Franța; *Arkađi Raikin, David Oistrach, Bulat Okudjava, Aleksandr Soljenițan, Alla Pugaciova, Andrei Voznesenski* ș.a. din Rusia; *Luciano Pavarotti* din Italia; *cîntăreața Anne Veski* din Estonia; *poetul Imants Ziedonis* și *cîntăreața Laima Vaikule* din Letonia; *poetul Ghevork Emin* din Armenia; *prozatorul Cinghiz Aitmatov* din Kirghizia etc.).

S-a manifestat și ca autor de grafică: *Mama* (1933), *Clasa a VI-a de liceu* (1939), *Valentina* (1939), *Maria Drăgan* (1984), *Ana-Maria* (1993) și ca ilustrator de carte, executând ilustrații atât pentru lucrări umoristice, cum ar fi: *Parodii* (1965), apoi *Parodii și epigrame* (1976, 1981) de Petru Cărare, cât și pentru volume cu tematică diversă: *Cartea poeziei – 1974* (1974), *Cu tot ce a fost odată el: Memoriei lui Alexandru Cosmescu* (1992), *Mass-media în top: 50 plus 1 jurnaliști în/din Republica Moldova* (2000) etc.

A participat la mai multe expoziții organizate în muzeele din Chișinău, precum și peste hotare: Sofia (Bulgaria), Baku (Azerbaidjan), Kiev, Odesa, Lvov (Ucraina), Havana (Cuba), Montreal (Canada), Moscova, Sankt-Petersburg (Rusia), Paris, Grenoble (Franța) ș.a. Creații de ale sale se află în zeci de muzee și în sute de colecții particulare.

Este protagonistul unui film documentar-artistic realizat de un grup de creație din Finlanda, Norvegia și Suedia (anii '70-'80 ai sec. XX). În 1983 a fost lansat filmul documentar intitulat *Glebus*, o creație a regi-zorului Valeriu Jereghi.

Pentru realizări remarcabile în domeniul artelor plastice i s-au oferit mai multe distincții și titluri onorifice: laureat al Concursului republican de desen (1964), Medalia de argint a EREN pentru o serie de portrete și grafică (1971), Om Emerit al RSSM (1976), laureat al Premiului de Stat al RSSM (1980), Artist al Poporului din Republica Moldova (1991), Cavaler al Ordinului Republicii (1999), Doctor Honoris Causa al Academiei de Științe a Moldovei (2009). Deține mai multe mențiuni, inclusiv diplome de excelență din partea săptămânalului „Literatura și arta”, a Teatrului Satiricus „Ion Luca Caragiale” și alte distincții ale diferitor instituții mass-media și de cultură din Chișinău.

A desfășurat și o vastă activitate publică. Mulți ani a fost președintele Secției Pictură a Uniunii Artiștilor Plastici, membru al Consiliului de conducere al Uniunii Artiștilor Plastici.

S-a stins din viață la 16 octombrie 2012, la vârsta de 93 de ani, la Chișinău.

Referințe

Aș face măști întregului glob pământesc...

Glebus Sainciuc

Te știi un artist nemascat
Și nici prieteni n-ai trădat:
Le-ai meșterit câte o mască –
O lume-ntreagă să-i cunoască!

Mihai Cucereavii

Glebus Sainciuc ni se pare a fi emblema unui generos fond uman ce stă în Basarabia la temelia vitalității, rezistenței și renașterii unei culturi.

Ion Mureșan

Calitățile și capacitățile creatoare ale maestrului Glebus Sainciuc, învederate prin discursul civic și creator, se eșafodează pe o formidabilă cultură acumulată, fie parcurgând toate treptele posibile de studii academice, fie asumându-și travaliul de autodesăvârșire continuă.

Tudor Braga

În ceea ce face Sainciuc se întrezăresc elemente nu doar vechi, ci chiar antice. Dar Sainciuc, așa copil cum li se pare multora, nu s-a oprit la aspectul etno-folcloric (căci altfel rămânea un simplu meșter popular) ci s-a ridicat la nivelul unei arte irepetabile. Marea sa descoperire este de a fi făcut o simbioză armonioasă între colectivismul artei populare și individualismul artei culte.

Alexe Rău

Originalitatea stilului său a uimit întreaga lume. Inconfundabil prin tot ce face, mai întâi de toate surprinde și redă cu rafinament lumea interioară a omului, față de care artistul are o deosebită stimă și respect.

Măștile sale reprezintă chipurile unor oameni bine cunoscuți – scriitori, actori, muzicieni, pictori etc. de talie națională și internațională, pe care i-a cunoscut personal. Cofecționarea unei măști îi ia aproximativ o lună de zile, fiindcă trebuie să studieze bine personajul, – trăiește cu emoțiile acestuia, apoi redă nu doar fizicul, dar și lumea lui interioară, înveșnicind nu doar chipuri, ci și stări de spirit.

Tatiana Cojocaru

Titluri pentru expoziții

Glebus Sainciuc – artistul fără mască
Un bal mascat creat de Glebus Sainciuc
Glebus Sainciuc – un talent viguros
Un maestru al măștilor
Glebus Sainciuc – plastician al caracterelor omenești

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE

Referințe critice

GLEBUS Sainciuc: bibliogr. / Bibl. Mun. „B.P.Hasdeu”; resp. de ed.: Lidia Kulikovski. – Ch.: Museum, 1996. – 121 p.

BOBEICĂ, Constantin. Între precocitate și tardivitate: [Glebus Sainciuc] // Bobeică, Constantin. Lumini și umbre: (Miscelaneu) / Constantin Bobeică. – Ch., 2011. – P. 161-163.

BORTĂ, Victoria. Cuplul contrastelor: Valentina Rusu-Ciobanu și Glebus Sainciuc / Victoria Bortă // Ziarul Național. – 2015. – 6 noiembr. – P. 17.

CIOBANU, Valerian. Glebus Sainciuc // Ciobanu, Valerian. Nume și Lume / Valerian Ciobanu. – Ch., 2008. – P. 74-75.

CUPCEA, Polina. Au înnebunit salcâmi fără Glebus Sainciuc / Polina Cupcea // Ziarul Național. – 2014. – 25 apr. – P. 4.

CUZUIOC, Ion. Atelierul maestrului Glebus Sainciuc // Cuzuioc, Ion. Lume, lume... / Ion Cuzuioc. – Ch., 2006. – P. 79-80.

MANOLE, Ana. Glebus Sainciuc. Știubeiul de Aur // Manole, Ana. Ochii lui Iisus: carte de auzit cu sufletul și de văzut cu inima / Ana Manole. – Ch., 2009. – P. 25.

PURICE, Lucia. Lumină rășfrântă în chipuri...: [Glebus Sainciuc] // Purice, Lucia. A patra dimensiune / Lucia Purice, Vlad Zbârciog. – Ch., 1991. – P. 66-73.

RĂU, Alexe. Un copil înțelept – Glebus Sainciuc: [eseu] // Rău, Alexe. La verbvedere / Alexe Rău. – Ch., 2011. – P. 72-76.

ROIBU, Nicolae. Sainciuc Glebus // Roibu, Nicolae. Cei care sunt...: Dialoguri, eseuri, medalioane și întâmplări cu personalități din Repu-

blica Moldova / Nicolae Roibu. – Timișoara: Augusta, 2003; Ch., 2000. – P. 141-144.

Dedicații lirice

LADANIUC, Victor. Sufletul meu: plasticianului Glebus Sainciuc / Ladaniuc, Victor. Starea de a fi / Victor Ladaniuc. – Ch., 2009. – P. 19-20.

LUȚCAN, Andrei. Maska lui Sainciuc // Luțcan, Andrei. Destine trecute prin timp / Andrei Luțcan. – Ch., 2013. – P. 18.

ROMANCIUC, Vasile. Măștile: lui Glebus Sainciuc // Romanciuc, Vasile. Lumina glasului lăuntric / Vasile Romanciuc. – Ch.: Prut Internațional, 2016. – P. 177.

17 august – 70 de ani de la nașterea scriitorului Ion Hadârcă 1949

„Poet liric și politician de marcă, care nu confundă poeticul cu politicul, nici politicul cu poeticul” (Mihail Dolgan), Ion Hadârcă s-a născut la 17 august 1949, în comuna Sângerei Vechi (azi or. Sângerei). A absolvit Școala medie generală din Sângerei în 1966. În perioada 1970-1974 și-a urmat studiile la Facultatea Filologie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău (azi Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”), iar din 1974 până în 1978 și-a făcut doctoratul la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei.

De-a lungul anilor, a exercitat mai multe funcții: redactor, apoi șef secție la Editura „Literatura artistică” (1978-1981), președinte al Cenaclului literar „Luceafărul” de pe lângă ziarul „Tinerimea Moldovei” (1982-1985), consultant literar (1985-1987) și secretar (1987-1989) al Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor din Moldova, deputat în Congresul deputaților din fosta URSS (1989-1991), primul președinte al Frontului Popular din Moldova (1989-1992), deputat (1990-1998) și prim-vicepreședinte (1990-1993) în Parlamentul Republicii Moldova, vicepreședinte (2008-2010), ulterior prim-vicepreședinte (2010-2013) al Partidului Liberal, din 2013 – președinte al Partidului Liberal Reformator. În prezent este senator în Parlamentul României.

Din 1988 s-a încadrat activ în mișcarea de renaștere națională. A condus prima Mare Adunare Națională din 27 august 1989. A contribuit la proclamarea suveranității și independenței Republicii Moldova.

Primele încercări literare datează din perioada școlară. În timpul studenției publică în ziarele „Tinerimea Moldovei”, „Moldova socialistă”, „Cultura Moldovei”.

În 1977 în colecția „Debut” îi apare prima plachetă de versuri *Zilele*, prefațată de criticul Mihai Cimpoi. Este autor al volumelor de poezii și poeme *Lut ars* (1984), *Darul vorbirii* (1985), *Ambasadorul Atlantidei* (1996), *Helenice* (1998), *Albe cetățile negre* (1999), *Teoria stării inutile* (1999), *Globul de mătase* (2001), *Dezinfecția de frontieră* (2001), *Echipa de îngeri* (2003), *Arta obsesiei* (2005), *Pianul din abator* (2008), *101 poeme* (2009), *Poeme* (2010), *Noimele după Ioan* (2012), *Antene parabolice* (2013), *Lira din acvariu* (2014), *Imposibila oprire* (2014), *Perfectul (des)compus* (2017) ș.a. Semnează, de asemenea, volumele de eseuri, discursuri și interviuri *Arena cu iluzii* (1999), *Era barbară* (2004), *Biblio-Mecca* (2014) ș. a.

Ion Hadârcă este și un strălucit sonetist, care cultivă sonetul modern și modernizat și în care îmbină în mod armonios „slova de foc” cu „slova făurită” (vorba lui Tudor Arghezi). Elocvente în acest sens sunt nu numai sonetele din volumul *Două imperii* (1998), cu mari potențe inovatoare, ci și multe din sonetele originale din volumul *Gheara de fum* (2007), *Sonetariu* (2014) ș. a.

S-a impus și în sfera literaturii pentru copii. Cărțile de versuri și proză în domeniu bucurându-se de o înaltă apreciere atât din partea micilor cititori, cât și din partea criticii de specialitate. Printre acestea se regăsesc: *Noițele* (1985), *Duminica Mare* (1999), *Povestea Cerbului divin* (2000), *Bunicuța zburătoare* (2002), *De ce-i mare soarele* (2002), *Aproape trei cai* (2003), *Artera Zen* (2006), *Grăuncioare de lumină* (2009), *Ionuț cel Nou-Nouț* (2009). În aceste cărți „scriitorul îmbină cu iscusință psihologia copilului cu psihologia maturului, ludicul cu înțelepciunea, fantasticul cu realul, propunând copiilor o poezie cultă, net superioară „cîrpirilor” în spiritul infantil.” (Mihail Dolgan).

Semnează traduceri din creația scriitorilor M. de Cervantes, Ch. Baudelaire, M. Aguirre, J. Marti, R. Alberti, a scriitorilor ruși A. Pușkin, M. Lermontov, S. Esenin, V. Hlebnikov, A. Ahmatova, S. Marșak ș. a.

Versurile poetului au fost traduse în limbile engleză, franceză, italiană, armeană, bulgară, lituaniană, rusă, ucraineană, azeră etc.

Pe parcursul anilor, s-a învrednicit de mai multe premii, printre care: Premiul „Boris Glavan” al Comsomolului din Moldova (1979 pentru volumul *Zilele*), Premiul revistei „Flacăra” (1992), Premiul „Mihai Eminescu” al Consiliului Județean Suceava (1997), Premiul „Carte frumoasă, cinste cui te-a scris” în cadrul ediției a VII-a a Salonului de Carte de la Iași (1998 pentru volumul de poeme *Helenice*), Premiul „Cartea anului” în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, ediția a III-a (1999 pentru *Duminica Mare*) și la a VI-a ediție (2002 pentru *Bunicuța zburătoare*), Premiul pentru eseu al revistei „Convorbiri literare” (2001), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova în 1998, 2002 și în 2008, Premiul „Mihai Eminescu” al Academiei Române (2007 pentru volumul *Gheara de fum*), Premiul Ministerului Educației al RM (2009) și Diploma de Onoare a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (2010 pentru cartea *Grăuncioare de lumină*), Premiul pentru Poezie „Grigore Vieru” (2013 pentru întreaga creație pentru copii) în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, Marele Premiu pentru Poezie „Nichita Stănescu” (2015, în cadrul ediției a XXVII-a a Festivalului Internațional de Poezie „Nichita Stănescu”, România), Premiul „Lucian Blaga” al revistei „Viața Basarabiei” – pentru eseu (2017).

În 1996 i s-a decernat Ordinul Republicii.

Referințe

[Ion Hadârcă] – constructorul dezinvolt al straturilor sonore ale graiului, utilizând cuvântul ușor arhaizant, înmuiat în mit și taină, în vraja copilăriei.

Mihai Cimpoi

Ca un adevărat cavalier al verbului, care a dobândit înțelepciunea de a ființa într-un ținut pe cât de miraculos, pe atât de ambiguu, mărginit de două imperii, unul lăuntric, altul exterior, poetul îmblânzește cu eleganță și dexteritatea unui toreador verbele și adverbele rebele ale realității, așezându-le într-o ordine concisă în pagină. Cu aceeași eleganță, dar și cerbicie, el abordează și problemele cetății, găsindu-și întotdeauna răgazul și curajul de a fi în primele rânduri, atunci când evenimentele o cer, dar, ca un orice spirit lucid, Ion Hadârcă știe să facă pași în umbră, pentru a găsi un unghi de percepție cât mai obiectiv asupra evoluției lucrurilor în vremuri pașnice, de care, ce-i drept, Moldova situată în dreapta Prutului, cu voia sau nevoia Domnului, nu prea are parte.

Nichita Danilov

Creator de sorginte romantică, poezia de ultimă oră a lui Ion Hadârcă oscilează între rigoarea versului rimat și libertatea versului liber, generos deschis spre experiment. Poetul încearcă să edifice – pe suprafața unor ample construcții lirice – o mitologie proprie, unde să se rostească întreg, pe un ton grav și ironic uneori, altă dată cu patos și o anume solemnitate a discursului. Poate, ca nimeni altul din generația sa, Ion Hadârcă reușește să-și schimbe instrumentarul poetic, sincronizându-se cu cele mai bune modele literare ale momentului.

Vasile Gârneț

Ion Hadârcă este un poet sensibil, ușor clasicist, bântuit de marile teme dintotdeauna ale poeziei. Nu lipsită de implicare, prin critica adusă unei societăți bolnave și prea puțin dispuse de a se îndrepta, poezia sa va rezista totuși, precum o Atlantidă acoperită de toate apele mării, dar mereu prezentă; și aceasta pentru că, după cum afirmă poetul într-un *Sonet pascal*: „Nu-n zadar ținem umbră acestui pământ/ Noi suntem prorociți Învierii”.

Cassian Maria Spiridon

Un experiment liric unic în literatura noastră e *Noimele după Ioan*, o carte care pare a se circumscrie poeziei sentimentului religios...

Cu sonetele din *Memoria celulozei* și, mai ales, cu cele din *Sonetariu* se întorc în lirica lui Ion Hadârcă elegia și erosul, tema departelii și cântecul trist al (pe)trecerii omului. Spre deosebire însă de predecesori, Ion Hadârcă merge mai departe, încercând o temerară și unică experiență de reformare a sonetului prin absorbția metodică a rigorilor formei, deconstrucția și reasamblarea postmodernă a arhirigidului construct sonetic...

Ioan Holban

Dezinfecția de frontieră este o carte care impune un poet impecabil, cu o scriitură incitantă, polemică, de mare acuratețe și rafinament.

Daniel Corbu

Echilibrat, lucid, sobru, Ion Hadârcă este creatorul unor structuri euforice de o aleasă ținută intelectuală. Meditația, modul predilect de exprimare a viziunii, coexistă de foarte multe ori, în mod latent, cu de-

scrierea și explicarea situațiilor poetice, dar fără ca eroul liric să cadă cumva în descriptivism sau didacticism.

Ștefan Hostiuc

Ion Hadârcă vine în unele poezii din *Zilele* și *Lutul ars* cu o viziune insolită a arhaicului, în care elementul patern este concomitent gest și înțelegere, demnitate și înțelepciune.

Gheorghe Crăciun

Titluri pentru expoziții

Ion Hadârcă – un cavaler al metaforei
Ion Hadârcă – poet al cetății
El și-a zidit inima în poezie
Creator de sorginte romantică – Ion Hadârcă
Ca spicul plin e cartea sa

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

- A FI în timp: sonete / Ion Hadârcă. – Timișoara: Augusta, 1999. – 58 p.
- ALBE cetățile negre: (poeme) / Ion Hadârcă. – Ch.: Garuda-Art, 1999. – 168 p.
- AMBASADORUL Atlantidei: poeme / Ion Hadârcă. – Iași: Junimea, 1996. – 64 p. – (Magul Călător).
- ARENA cu iluzii: (interviuri, discursuri, eseuri) / Ion Hadârcă; tab. cron.: Ion Ciocanu. – Ch.: Garuda-Art, 2000. – 307 p.
- ARTERA Zen / Ion Hadârcă; cop.: Vladimir Sinițki. – Ch.: Prome-teu, 2006. – 80 p.
- BUNICUȚA zburătoare / Ion Hadârcă; il.: Daniela Mocanu, Rodica Mocanu. – Ch.: Garuda-Art, 2002. – 76 p.: il.
- CETĂȚILE albe / Ion Hadârcă; cop.: Daniel Nicolescu. – București; Ed. Eminescu, 1998. – 106 p. – (Poeți români contemporani) (Poeți români de astăzi).
- DE CE-I mare soarele? / Ion Hadârcă; il.: Victoria Rață. – Ch.: Prut Internațional, 2002. – 16 p.: il. – (Poezii de seama voastră) (Poezii mici pentru pici-pitici).

- DEZINFECȚIE de frontieră / Ion Hadârcă. – Iași: Junimea, 2001. – 139 p.
- DOUĂ imperii / Ion Hadârcă. – Ch.: Garuda-Art, 1998. – 46 p.
- DUMINICA Mare: poezii pentru copii / Ion Hadârcă; il., graf., des.: Alexandru Macovei. – Ch.: Cartea Moldovei, 1999. – 200 p.: il.
- ECHIPA de înger: poeme / Ion Hadârcă. – Iași: Cronica, 2001. – 94 p. – (Salonul literar).
- ERA barbară: [eseuri, publicistică] / Ion Hadârcă. – Ch.: Garuda-Art, 2005. – 412 p.; Iași: Tipo Moldova, 2014. – 410 p. – (OPERA OMNIA: Publicistică și eseu contemporan).
- GHEARA de fum: (versuri) / Ion Hadârcă. – Ch.: Garuda-Art, 2007. – 84 p.
- GLOBUL de mătase / Ion Hadârcă; col. îngrijită de Iulian Filip. – Ch.: Prut Internațional, 2001. – 123, [4] p.: il.
- GRĂUNCIOARE de lumină: basme zmeiplasme / Ion Hadârcă. – Ch.: Prut Internațional, 2009. – 32 p.
- HELENICE: poeme / Ion Hadârcă; prez. graf.: A. Popov. – Ch.: Ed. Uniunii Scriitorilor, 1998. – 128 p.: il.
- IMPOSIBILA oprire: [versuri] / Ion Hadârcă. – Ch.: Garuda-Art, 2014. – 66 p.
- IONUȚ cel Nou-Nouț / Ion Hadârcă; il.: T. Cemiș. – Ch.: Prut Internațional, 2009. – 32 p.: il.
- LIRA din acvariu: poeme / Ion Hadârcă; cop.: Vitalie Coroban. – Ch.: Cartier, 2014. – 55 p.
- MEMORIA celulozei / Ion Hadârcă. – Iași: Timpul, 2007.
- NOIMELE după Ioan: (poeme) / Ion Hadârcă. – Ch.: Garuda-Art, 2012. – 72 p.
- PIANUL din abator: poeme / Ion Hadârcă. – Ch.: Garuda-Art, 2008. – 96p.
- PERFECTUL (des)compus / Ion Hadârcă. – Ch.: Prut Internațional, 2017. – 436 p.
- POVESTEA Cerbului Divin / Ion Hadârcă; il.: Alexandru Macovei. – Ch.: Cartea Moldovei, 2000. – 16 p.: il.
- SONETARIU / Ion Hadârcă. – Ch.: Prut Internațional, 2013. – 104 p.
- TEORIA stării inutile: versuri / Ion Hadârcă. – Timișoara: Helicon, 1999. – 128 p.

Referințe critice

ION HADÂRCĂ: biobibliogr. / Bibl. Mun. „B. P. Hasdeu”; Bibl. Publ. „Onisifor Ghibu”; alcăt.: I. Chirvas-Gorobeț. – Ch.: Litera, 1999. – 112 p.

ALEXANDRESCU, Emil. Considerații asupra problemelor eseului românesc: 13. Ion Hadârcă – Arena cu iluzii // Alexandrescu, Emil. Introducere în literatura română / Emil Alexandrescu. – București, 2007. – P. 735-736.

ALEXANDRESCU, Emil. Orientări, tendințe coordonate și realizări în poezia contemporană: 25. Ion Hadârcă – Albe, cetățile negre // Alexandrescu, Emil. Introducere în literatura română / Emil Alexandrescu. – București, 2007. – P. 580.

APETROAIE, Liviu. Cărțile pe masă: [Ion Hadârcă. „Sonetariu” (poeme) / Liviu Apetroaie // Scriptor. – 2015. – Nr. 5-6. – P. 58.

BANTOȘ, Ana. Ion Hadârcă. „Stranie intrare în sonet” // Bantș, Ana. Recuperarea autenticului / Ana Bantș. – Ch., 2006. – P. 198-200.

CHIPRIAN, Cristina. Ceea ce îndruma rămâne dincolo de cuvânt: [despre „Lira din acvariu” de Ion Hadârcă] / Cristina Chiprian // Scriptor. – 2015. – Nr. 9-10. – P. 91.

CIMPOI, Mihai. Generația „ochiului al treilea” (reabilitarea esteticii) // Cimpoi, Mihai. Istoria literaturii române din Basarabia: compendiu / Mihai Cimpoi. – Ch., 2003. – P. 349-350. – (Biblioteca școlară, serie nouă; nr. 450)

CIOBANU, Vitalie. Ion Hadârcă (n. 1949) // Ciobanu, Vitalie. Sânge-rei: istorie și actualitate: album / Vitalie Ciobanu. – Ch., 2004. – P. 163.

CIOCANU, Ion. Atitudine și mesaj în publicistica lui Ion Hadârcă // Hadârcă Ion. Arena cu iluzii: (interviuri, discursuri, eseuri) / Ion Hadârcă. – Ch., 2000. – P. 12-23.

DOLGAN, Mihail. Sensibilitate modernă și rafinament liric: (marginalii la poezia lui Ion Hadârcă) / Mihail Dolgan // Orientări artistice și stilistice în literatura contemporană. Vol. 1. – Ch., 2003. – P. 268-275.

HUSAR, Al. Poetul în zale // Husar, Al. Printre contemporani: oameni și cărți / Al. Husar. – Iași, 2003. – P. 193-199.

ION HADÂRCĂ // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova. – București; Ch., 2005. – P. 391-400. – (Biblioteca școlară, serie nouă; nr. 480).

ION HADÂRCĂ // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dicț. biobibliogr. / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; alcăt.: Maria Harea, Elena Cugut. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2004. – P. 202-206.

MORĂRAȘ, Mihai. Cuvintele, toatele... pentru (...) Ion Hadârcă // Morăraș, Mihai. Cioplitorul de mituri / Mihai Morăraș. – Ch., 2007. – P. 21.

RĂILEANU, Vitalie. Semnificația prezenței permanente // Răileanu, Vitalie. ...Totul la prezent / Vitalie Răileanu; pref.: Mihail Dolgan; fotogr: Nicolae Răileanu. – Ch., 2010. – P. 59-65.

ROIBU, Nicolae. Ion Hadârcă: „Unii încearcă să-și lustruiască rolul în istorie” // Roibu, Nicolae. Nevoia de oameni / Nicolae Roibu. – Ch., 2012. – P. 28-29.

ROMANCIUC, Vasile. Ion Hadârcă „Cartea-om și omul-carte...” / Vasile Romanciuc // Bucurii pentru copii: poeți contemporani din Basarabia. – Ch., 2010. – P. 176-177.

ȚOPA, Efimia. Hadârcă Ion / Efimia Țopa // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2010. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2010. – P. 280-282.

Dedicații lirice

ROMANCIUC, Vasile. O furnică în bibliotecă: poetului Ion Hadârcă // Romanciuc, Vasile. Recitirea proverbelor / Vasile Romanciuc. – Ch., 2007. – P. 87-88.

ROMANCIUC, Vasile. O furnică în bibliotecă: poetului Ion Hadârcă / Vasile Romanciuc // Bucurii pentru copii: poeți contemporani din Basarabia / selecț.: Vasile Romanciuc. – Ch., 2010. – P.127.

VIERU, Grigore. Salvați-vă prin limbă: lui Ion Hadârcă // Vieru, Grigore. Acum și în veac / Grigore Vieru. – București; Ch.: Litera Internațional, 2004. – P. 213.

**Octombrie – 75 de ani
de la fondarea Bibliotecii Naționale
pentru Copii „Ion Creangă”
1944**

Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” este o bibliotecă publică de importanță națională, specializată în prestarea de servicii, pro-

grame și activități culturale, informaționale, educative, recreative destinate copiilor și îndrumătorilor de lectură, în constituirea, conservarea și valorificarea repertoriului național de publicații pentru copii și tineret.

Apărută acum șapte decenii jumătate în urmă, din stringenta nevoie de culturalizare și educație prin carte a societății, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” a fost deschisă în octombrie 1944 ca bibliotecă orășenească pentru copii. În octombrie 1945 bibliotecii i se atribuie statut de bibliotecă republicană, în 1974, prin ordinul Ministerului Culturii al RSSM, instituția este transformată în Biblioteca de Stat pentru Copii, iar în decembrie 1997 statutul bibliotecii se modifică în Biblioteca Națională pentru Copii. În iunie 1949, bibliotecii i se conferă numele scriitorului rus A. S. Pușkin, nume pe care l-a purtat până în 1990, când, conform Hotărârii Colegiului Ministerului Culturii al RSSM din 27 februarie 1990, i se atribuie numele clasicului literaturii române Ion Creangă.

Inițial, biblioteca avea doar o sală de lectură și o sală de împrumut la domiciliu, fiind amplasată într-o casă de pe strada Lenin, astăzi bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt (în anii '60 ai secolului trecut casa respectivă a fost demolată pentru a se construi în locul ei clădirea în care actualmente se află Parlamentul Republicii Moldova). În 1962 biblioteca a fost mutată în sediul actual de pe str. Șciusev 65. Clădirea este monument arhitectural de importanță locală. A fost construită în 1895, autorul proiectului fiind considerat Leopold Șeidevandt, arhitectul principal al Chișinăului în perioada 1862-1883. În rezultatul proiectului de reconstrucție a sediului central al bibliotecii (2009-2017), au fost renovate spațiile existente și a fost construită mansarda cu o suprafață de circa 600 m.p.

Biblioteca este destinată copiilor de la vârsta preșcolară până la 16 ani, părinților, cadrelor didactice, specialiștilor în domeniul cărții pentru copii, educației și dezvoltării copiilor. Anual, biblioteca este frecventată de circa 12 mii de utilizatori activi, împrumută și oferă spre consultare peste 422.000 de documente, înregistrează peste 142,3 mii vizite. Biblioteca are anual peste 15 mii de utilizatori virtuali și înregistrează peste 22 de mii de vizite virtuale pe website și blog.

Astăzi la dispoziția utilizatorilor sunt secțiile specializate pentru preșcolari și copii de 7-10 ani (Biblioteca Picilor), pentru copii de 11-16 ani, Secția de carte în limbi străine, Mediateca, Sala de evenimente cu 100 de locuri, precum și Centrul de Excelență și Formare, creat în 2016 cu sprijinul Programului Novateca. Biblioteca are două filiale:

una situată pe str. Mitropolitul Petru Movilă 27, ce activează din anul 1957, a doua filială, amplasată în incinta Teatrului Republican de Păpuși „Licurici”, a fost fondată în anul 1992 în colaborare cu Biblioteca Județeană „Gheorghe Asachi” Iași. În 2014, grație susținerii financiare din partea Guvernului Japoniei, a fost creată Biblioteca mobilă – un bibliobuz dotat cu o colecție de documente pe diverse suporturi, mobilier, internet mobil, calculatoare, eBook-uri și alte echipamente.

BNC „Ion Creangă” este un important centru de informare și documentare în domeniul literaturii pentru copii. Colecțiile bibliotecii constituie circa 245.000 unități materiale (cărți, publicații seriale, documente audio-vizuale și electronice, inclusiv Depozitul legal al tuturor tipurilor de publicații pentru copii editate pe teritoriul Republicii Moldova, colecțiile speciale *Cărți cu autograf* și *Crengiana*. Biblioteca deține o colecție de rarități bibliografice, printre care: *Энциклопедический словарь* în 86 de volume, editat de Brockhaus și Efron la Sankt Petersburg (1894), edițiile în rusă ale cărților *Жизнь южных штатов* de Harriet Beecher Stowe, apărută în 1872 la Sankt Petersburg, *Принц и нищий* de Mark Twain, editată la Moscova în 1907, mai multe titluri editate la Tiraspol și Balta în perioada 1924-1940. Grație achizițiilor, donațiilor de carte oferite de biblioteci și ambasade din alte țări și proiectelor de dezvoltare a colecțiilor finanțate prin granturi externe, în ultimii ani s-a diversificat structura tipologică a colecțiilor prin completarea cu documente pe suporturi netradiționale și a crescut substanțial cota documentelor în limba de stat și în limbile moderne.

În scopul promovării potențialului informațional al bibliotecii, informării publicului despre publicațiile pentru copii editate în RM și alte țări, biblioteca elaborează și editează diverse bibliografii cu caracter curent și retrospectiv: *Bibliografia cărții pentru copii* (buletin anual), *În ajutor programei de studiu* (buletin semestrial), indexul cumulativ *Cartea pentru copii editată în Republica Moldova (1924-1974, 1975-2000)*, dicționarele biobibliografice *Scritorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților*, *Scritori – Laureați ai Premiului Hans Christian Andersen*, biobibliografii dedicate scriitorilor pentru copii și unor personalități din cultura națională (Spiridon Vangheli, Grigore Vieru, Vasile Romanciuc, Arcadie Suceveanu, Claudia Partole, Aurelian Silvestru, Ion Anton, Eugen Mamot, Mihai Ciobanu ș.a.), bibliografii tematice și de recomandare. În colaborare cu Biblioteca Județeană „G.T. Kirileanu” Neamț, România, completează baza de date bibliografice „Ion

Creangă”. Din anul 1997 s-a implementat sistemul integrat de informatizare TINLIB, oferind utilizatorilor acces la catalogul electronic al bibliotecii și la sursele din Internet. Din 2014 se implementează noul sistem integrat de informatizare a bibliotecii *eBibliophil*.

Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” este centru de excelență în dezvoltarea serviciilor inovative de bibliotecă, inclusiv a celor bazate pe tehnologii informaționale, care sporesc oportunitățile de cunoaștere, învățare, dezvoltare creativă și comunicare pentru copii și adolescenți.

Biblioteca desfășoară programe și proiecte de promovare a lecturii printre copii și adolescenți la nivel național:

Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (cele 22 de ediții organizate, începând din 1997, reprezintă o manifestare de excepție ce demonstrează, o dată în plus, rolul cărții la formarea spirituală a tinerelor generații. Salonul se desfășoară anual cu participarea editurilor din diferite țări. Programul include: expoziții, prezentări de carte, ateliere de lectură și de creație, concursuri și alte activități pentru copii și adulți, conferințe, ateliere pentru bibliotecari).

Campania Națională *Să citim împreună* (continuare a Campaniei *Copiii Moldovei citesc o carte*) are ca scop atragerea copiilor la lectură, promovarea celor mai valoroase cărți pentru copii și adolescenți ale autorilor autohtoni.

Programul Național de promovare a lecturii *BiblioMobilizarea Pro Lectura*, în cadrul căruia sunt organizate deplasări ale Bibliotecii mobile în diverse localități ale republicii cu activități, programe culturale și educaționale pentru copii, întâlniri cu scriitori.

Programul *Carte pentru fiecare*, lansat în 2017, are ca scop facilitarea accesului la carte și lectură a copiilor cu deficiențe locomotorii imobilizați la domiciliu. În cadrul deplasărilor Bibliobuzului în diverse localități ale republicii, echipa BNC „Ion Creangă”, împreună cu un scriitor, vizitează copiii cu necesități speciale, oferindu-le și un set de carte.

Concursul literar republican *La izvoarele înțelepciunii*, ajuns la cea de-a XXVIII-a ediție, oferă copiilor de pe ambele maluri ale Prutului oportunități de a cunoaște valorile patrimoniului cultural, istoric și spiritual național.

Festivalul Zilele Creangă se desfășoară, începând din 2011, la Chișinău, Iași, Târgu-Neamț cu scopul valorificării și promovării operei clasicii literaturii naționale Ion Creangă.

Biblioteca organizează anual peste 1000 de acțiuni cultural-educative și informaționale, la care participă peste 33 mii de persoane. Utilizatorii bibliotecii au posibilitatea să participe la diverse activități de promovare a bibliotecii, lecturii și serviciilor moderne de bibliotecă:

expoziții, reviste bibliografice, lansări de carte, medalioane literare, jocuri și concursuri, convorbiri literare, discuții, ringuri intelectuale, ateliere de creație etc., organizate în cadrul ciclurilor *Săptămâna lecturii și a cărții pentru copii, Zilele Creangă, Săptămâna cunoștințelor, Zilele Bibliotecii, Nocturna Bibliotecilor, Sărbătorile naționale Ziua Independenței și Limba noastră* etc.; programe de promovare a lecturii: *Ascultă povestea mea preferată* (include activități, în cadrul cărora personalități din diverse domenii, ambasadori, politicieni ș.a. citesc copiilor), *Hai să citim o carte!*, *Lecturi de vacanță, Calendar literar, Vin la tine cu o noutate, Cărți jubiliare, Se caută un personaj* (realizat în colaborare cu Ministerul Afacerilor Interne) ș.a.;

ceacluri și cluburi: *La Creangă* (activează din 1986, în prezent fiind moderat de scriitoarea Claudia Partole) stimulează creativitatea literar-artistică a copiilor, *Conștiința Națională* (activează din 1993, având ca scop popularizarea valorilor naționale, a istoriei, tezaurului cultural și spiritual al neamului, moderator scriitorul Constantin Dragomir), *Dialogul generațiilor* (a fost lansat în 2002, fiind moderat de Claudia Balaban, director general al bibliotecii; în cadrul acestui ceneclu au loc întâlniri ale copiilor și adolescenților cu personalități marcante din țară), *Deceluș, Generația NEXT, Cartoon Cinema*, clubul de limbă engleză *Friendly English*, clubul de limbă franceză *Le francais joueuse* ș.a.;

programe și activități de autodezvoltare și învățare: *Învăță să te informezi, Tehnologii Informaționale securizate*, ciclul de dezbateri *Adolescentul în societatea cunoașterii*, programul de autocunoaștere și formare pentru adolescenți *Pașaport pentru viață* (în parteneriat cu Asociația Psihologilor Profesioniști „Psiheea”) ș.a.;

servicii moderne bazate pe utilizarea tehnologiilor informaționale mobile: *Ora poveștilor, Școala lui Tableșel-Isteșel, Tablet-Picii creează povești, Sunt ECO, am portofoliu digital, Atelier de animație, LibraryLab, Vreau să știu – cu EduTab descoper;*

activități de promovare a cunoștințelor STEM (știință, tehnică, inginerie, matematică) – *Clubul de Robotică*, programul de iniți-

ere în programare *CodeLab: învață coding la bibliotecă*; ateliere de creație *MeșteRICH*, *Ce pot face două mâini dibace*, concursuri republicane de creație literară și artă plastică.

Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, în calitate de centru biblioteconomic național, contribuie la modernizarea și consolidarea rețelei de biblioteci pentru copii din țară, acordă asistență de specialitate tuturor bibliotecilor care servesc copii, editează buletinul metodic *Cartea. Biblioteca. Cititorul*, ghidul metodic-bibliografic *Aniversări culturale*, organizează întruniri profesionale (sesiuni de comunicări, conferințe, seminare, ateliere etc.) în problemele lecturii copiilor și modernizarea serviciilor de bibliotecă pentru copii.

În acest context, o importanță deosebită o au relațiile de colaborare ale bibliotecii cu diverse instituții și organisme din țară și de peste hotare. Biblioteca are peste 85 de acorduri de colaborare cu grădinițe, școli primare, gimnazii și licee din municipiul Chișinău. Partenerii cheie la nivel național sunt: Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Primăria municipiului Chișinău, Fondul Copiilor din Moldova, Uniunea Scriitorilor din Moldova, Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova, Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu” la Chișinău, Centrul Republican pentru Copii și Tineret „ARTICO”, Compania „StarNET”, „Baștina-Radog” SRL, Asociația Națională a Psihologilor Profesioniști din Moldova, Uniunea Editorilor din Republica Moldova, IPNA „Teleradio-Moldova”, Săptămânalul „Florile dalbe”, Revista „Amic” ș.a.

După 1990, s-au intensificat și relațiile la nivel internațional, mai multe proiecte fiind realizate de BNC „Ion Creangă” în colaborare cu parteneri externi. Din 1997, pe lângă bibliotecă activează Secția Națională din Republica Moldova a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY). Cu sprijinul Ambasadei Statelor Unite ale Americii în RM au fost organizate un șir de întruniri profesionale cu participarea specialiștilor din SUA: dr. Hermina G.B. Anghelescu, profesor, Universitatea de Stat Wayne (2004, 2011), Judy O’Malley, editor și consultant în problemele literaturii pentru copii (2006), Leslie Burger, Biblioteca Publică Princeton, New Jersey (2008), Carol Legarreta, Biblioteca Montgomery, Maryland (2009) ș.a. Ciclul de concursuri *Punți peste mări și țări* organizate în colaborare cu Ambasada Chinei în RM (1998), Ambasada Franței în RM (2000), Ambasada SUA în RM (2010) au avut ca scop familiarizarea copiilor cu istoria, cultura, literatura țărilor respective. Colaborarea cu Institutul Suedez din Stockholm

a avut ca rezultat realizarea diverselor programe pentru copii, scriitori, editori, bibliotecari: Proiectul *Cultura pentru copii în Suedia și Moldova* (2000), programul *Astrid Lindgren și drepturile copiilor* (2007), Proiectul *BIBLIOTECA PICILOR – Dotarea și amenajarea serviciului Activitate cu preșcolari și copii de 7-10 ani* (2008-2010) ș.a. Proiectul *Biblioteca mobilă pentru copii din Moldova* a fost realizat în 2013-2014 cu susținerea Guvernului Japoniei. Colaborarea cu Fondul Interstatal de Colaborare Umanitară a statelor-membre ale CSI a avut ca rezultat realizarea proiectelor *Conferința Internațională „Cartea pentru copii și lectura copiilor: tendințe, abordări moderne, perspective de colaborare”* (2016) și *Forumul Internațional „Bibliotecarii și scriitorii în sprinjinul lecturii copiilor”* (2018), care au întrunit participanți din Republica Moldova, România, Lituania, Suedia, Rusia, Ucraina, Azerbaidjan, Belarus, Kazahstan.

În 2015 a demarat Proiectul *Extinderea accesului bibliotecilor pentru copii din Republica Moldova la tehnologii moderne și instruire*, realizat în parteneriat cu Programul Novateca și Ministerul Culturii al RM. Proiectul are următoarele obiective: dotarea bibliotecilor pentru copii cu tehnologii informaționale moderne pentru asigurarea accesului tinerilor utilizatori la informații și programe educaționale, diversificarea și inovarea serviciilor de bibliotecă pentru copii, instruirea bibliotecarilor în vederea implementării serviciilor bazate pe utilizarea tabletelor, consolidarea rețelei bibliotecilor pentru copii, dezvoltarea parteneriatelor pentru implementarea inițiativelor de modernizare a bibliotecilor pentru copii. În rezultatul proiectului, 59 de biblioteci pentru copii din republică au aderat la rețeaua Novateca, fiind echipate cu tehnologii moderne (tablete, calculatoare, imprimante multifuncționale, adaptoare Wi-Fi, conexiune Internet), iar peste 150 de bibliotecari au fost instruiți la subiecte privind conceptele bibliotecii moderne, managementul calculatorului și managementul tabletelor în biblioteci pentru copii și au implementat servicii moderne de bibliotecă pentru copii și adolescenți. De asemenea, în cadrul acestui proiect a fost creat Centrul de Excelență și Formare al BNC „Ion Creangă”, a cărui activitate este axată pe creșterea nivelului de pregătire profesională a bibliotecarilor și dezvoltarea/promovarea serviciilor inovative de bibliotecă pentru copii, părinți, cadre didactice.

Serviciile și activitățile BNC „Ion Creangă” sunt promovate în mass-media scrisă și audio-vizuală, precum și în spațiul virtual prin intermediul site-ului, blogului și rețelelor de socializare.

Referințe

În peisajul cultural actual al Chișinăului, această prestigioasă instituție, prin colecțiile și actele culturale organizate, confirmă ideea că lectura continuă să fie una dintre valorile pozitive ale vieții oamenilor, cartea fiind aceea care proiectează o perspectivă fascinantă asupra lumii.

Nicolae Busuioc, scriitor, Iași

În nemărginita întindere a concurenței informaționale, specifică secolului XXI, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” are orgoliul, sănătos, de a fi cea mai bună, pentru că își împărtășește experiența ca produs al viziunilor și al limbajului profesional cu toate semnificațiile de valoare ale acesteia. Instituția și oamenii ei au devenit un simbol emblematic al inteligențelor multiple prin cărțile cunoașterii, cele ale dragostei, ale vieții și ale lumii dorite de cititori. (...) Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” este, prioritar, pledoarie pentru valorile unei lumi care ne dă șansa să visăm și să trăim, deopotrivă, lecțiile sacrului, ale frumosului și ale neuitării.

dr., conf. univ. Adrian Ghicov

Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” este mai mult decât o excelentă bibliotecă, în sensul clasic al cuvântului. Ea se aseamănă cu o veritabilă Universitate de Cultură, cu multe catedre și facultăți bine și îndelung gândite, puse nu doar la dispoziția copiilor și adolescenților din capitală, ci și în serviciul celor din întreaga republică.

Ion Anton, scriitor

Influența benefică a acestei biblioteci în viața copiilor din Republica Moldova se poate compara cu „mirabila sămânță” ce, multiplicată la nesfârșit prin secole, prin transformări și adaptări la progresul noilor tehnologii, a asigurat și va asigura hrana spirituală și în viitor.

Elena Leonte, Iași

Imaginea unei instituții, în mod particular cea a Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”, este o aură valorică prefigurată de zestrea culturală și informațională, de capacitatea de a păstra și valorifica această comoară, de credibilitatea și, mai ales, de bibliotecarul inteligent, vocațional pus în relații cu utilizatorul, scriitorul, ilustratorul,

traducătorul, editorul – cu toți cei ce muncesc în domeniul literaturii pentru copii.

Claudia Balaban

Titluri pentru expoziții

Biblioteca la vârsta împlinirilor
O bibliotecă a copiilor, bibliotecă a viitorului
Omagiu „cetății de carte”
Universul infinit al Bibliotecii
BNC „Ion Creangă” – instituție novatoare în spațiul biblioteconomic național
BNC „Ion Creangă”: 75 de ani de verticalitate profesională

BIBLIOGRAFIE

Referințe critice

ACADEMIA Copilăriei – casa cu prieteni și cărți: Filiala de Carte Românească pentru Copii – 20 de ani de activitate / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; resp. de ed.: Claudia Balaban; coord.: Eugenia Bejan; red.: Claudia Gurschi. – Ch.: Baștina-Radog SRL, 2012. – 64 p.

DOAMNA din Castelul-cu-ziduri-de-carte: [vol. dedicat dnei Claudia Balaban] / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; ed. îngrijită de Eugenia Bejan, Lilia Tcaci; bibliogr.: Sabina Dodul; red.: Claudia Gurschi. – Ch.: Prut Internațional, 2011. – 128 p.

O FEREASTRĂ deschisă spre lume: Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” – 60 / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; ed. îngrijită de Claudia Balaban; red.: Claudia Gurschi. – Ch.: Prut Internațional, 2004. – 60 p.

PARADISUL cărții și al copilăriei: Salonul Internațional de Carte pentru Copii (1997-2006) / Secția Națională IBBY; ed. îngrijită de Claudia Balaban; red.: Claudia Gurschi. – Ch.: Prut Internațional, [2006]. – 48 p.

REGATUL cărților: Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (1997-2016) / Secția Națională IBBY; alcăt.: Lilia Tcaci; resp. de ed.: Claudia Balaban; red.: Claudia Gurschi. – Ch.: Prut Internațional, 2016. – 144 p.

ȘAPTE decenii de tradiție și inovație: Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” – 70 / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; resp. de ed.: Claudia Balaban; coord.: Lilia Tcaci; red.: Claudia Gurschi. – Ch.: Baștina-Radog SRL, 2014. – 88 p.

ANGHELESCU, Hermina G. B. Libraries in Moldova: The Road to Renewal in Hard Economic Times: [The National Children’s Library] / Hermina G. B. Anghelescu, Eugenia Bejan // Library Trends. – 2015. – Nr. 4, (Vol. 63). – P. 801-802. – Lb. engl.

BALABAN, Claudia. Cartea – adevărat tezaur de valori și informații: (Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, ediția a XXI-a, 2017) / Claudia Balaban // Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic. Fasc. 27. – Ch., 2018 – P. 7-13.

BALABAN, Claudia. Cărțile se bucură alături de copii: [Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, ediția a XXI-a, 2017] / Claudia Balaban // „a”MIC”. – 2017. – Nr. 7-8. – P. 4.

BALABAN, Claudia. Detskaâ biblioteka – territoriâ razvivaûșih vozmožnostej / Claudia Balaban, Lilia Tcaci // Vestnik Bibliotečnoj Assamblei Evrazii. – 2016. – Nr. 1. – P. 49-52. – Lb. rusă.

BALABAN, Claudia. Festivalul Internațional de Poezie „Grigore Vieru” / Claudia Balaban // „a”MIC”. – 2017. – Nr. 7/8. – P. 3.

BALABAN, Claudia. Magia cărții: (Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, ediția a XX-a, 2016) / Claudia Balaban // Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic. Fasc. 26. – Ch., 2017. – P. 7-12.

BALABAN, Claudia. Scriitorul din Coliba Albastră a Copilăriei: [Spiridon Vangheli] / Claudia Balaban // Lit. și arta. – 2017. – 15 iun. – P. 5.

BEJAN, Eugenia. Biblioteca pentru Copii „Ion Creangă” / Eugenia Bejan // Chișinău: encicl. – Ch., 1997. – P. 76.

BEJAN, Eugenia. Extinderea accesului bibliotecilor pentru copii din Republica Moldova la tehnologii moderne și instruire: [BNC „Ion Creangă” în colaborare cu Programul Național Novateca] / Eugenia Bejan // Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic. Fasc. 26. – Ch., 2017. – P. 81-84.

BEJAN, Eugenia. Tabletele în bibliotecă? De ce nu?: [Programul „Novateca”] / Eugenia Bejan // „a”MIC”. – 2016. – Nr. 10. – P. 8-11.

BIBLIOTECA – o punte de acces spre o lume nouă: [programul Novateca și Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”] // Moldova. – 2016. – Nr. 9-10. – P. 12-15.

CÂRCHELAN, Iuliu. Eterne picături de foc și pară...: [Cenaclul „Conștiința Națională” la Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”] / Iuliu Cârchelan // Florile dalbe. – 2018. – 7 iun. – P. 3.

CROITORU, Tamara. Dezvoltarea potențialului creativ al copiilor prin intermediul serviciului nou de bibliotecă „Tablet-Picii creează povești” / Tamara Croitoru, Svetlana Lisnic, Elena Capustin // Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic. Fasc. 26. – Ch., 2017. – P. 94-97.

HAREA, Maria. Citind împreună, creștem cititorii!: Campania Națională de promovare a lecturii „Să citim împreună!” – 2017 / Maria Harea // Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic. Fasc. 27. – Ch., 2018. – P. 14-15.

HAREA, Maria. Să citim împreună / Maria Harea // Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic. Fasc. 26. – Ch., 2017. – P. 13-14.

[LA BIBLIOTECA Națională pentru Copii „Ion Creangă” a avut loc lansarea Campaniei Naționale de promovare a lecturii „Să citim împreună”, ediția 2018] // Florile dalbe. – 2018. – 1 febr. – P. 2.

MOCRINSCHI, Eugenia. Portofoliul digital – investiția adolescenților în propriul viitor / Eugenia Mocrinschi, Lolita Caneev, Eugenia Bejan // Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic. Fasc. 26. – Ch., 2017. – P. 91-93.

MORARU, Galina. Comoara din suflet: [Campania Națională „Copiii Moldovei citesc o carte” – Aurelian Silvestru *Și tu ești singur?*] / Galina Moraru // „a”MIC”. – 2016. – Nr. 1. – P. 13.

MOVILĂ, Lica. Omul care trece prin lumea cărților are viitor: [Campania Națională de promovare a lecturii] / Lica Movilă // Florile dalbe. – 2018. – 1 ian. – P. 3.

MOVILĂ, Lica. Salonul Internațional de Carte, o sărbătoare pentru toți copiii / Lica Movilă // Florile dalbe. – 2018. – 10 mai. – P. 3.

PARTOLE, Claudia. Biblioteca ce poartă numele lui Creangă a ajuns ca în povești / Claudia Partole // Lit. și arta. – 2017. – 7 sept. – P. 6.

PARTOLE, Claudia. Despre înmulțirea izvoarelor înțelepciunii...: (Concursul literar „La izvoarele înțelepciunii”, ediția a XXVII-a dedicată creației scriitorului Petre Ispirescu) / Claudia Partole // Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic. Fasc. 27. – Ch., 2018. – P. 16-21.

PARTOLE, Claudia. Scrisoare adresată lui... Ion Creangă: [*Zilele Creangă* la Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”] / Claudia Partole // Florile dalbe. – 2018. – 19 mart. – P. 3.

PARTOLE, Claudia. Sfinte clipe trăite Acasă, în Țară...: Concursul literar „La izvoarele înțelepciunii” / Claudia Partole // Lit. și arta. – 2018. – 19 iul. – P. 2.

PARTOLE, Claudia. Un concurs de poezie: [Concursul literar „La izvoarele înțelepciunii”] / Claudia Partole // „a”MIC”. – 2017. – Nr. 7-8. – P. 5.

PERETEATCU, Tamara. Cartea valoroasă – bucurie în casă: [Campania Națională de promovare a lecturii] / Tamara Pereteatcu // Florile dalbe. – 2017. – 12 oct. – P. 3.

PERETEATCU, Tamara. Concursul republican „Biblioteca – cheia succesului meu” / Tamara Pereteatcu // Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic. Fasc. 27. – Ch., 2018. – P. 22-24.

PERETEATCU, Tamara. Copilul Creangă seamănă cu fiecare dintre noi: [Concursul „Hai mai bine despre copilărie să vorbim” în cadrul *Zilelor Creangă*] / Tamara Pereteatcu // Florile dalbe. – 2017. – 6 apr. – P. 3.

PERETEATCU, Tamara. Jocuri și bucurie în lumea Copilăriei: [Ziua Internațională a Copiilor sărbătorită la BNC „Ion Creangă”] / Tamara Pereteatcu // Florile dalbe. – 2018. – 14 iun. – P. 3.

PERETEATCU, Tamara. Poezia lui ne înnemurește: [ședința Cenaclului „Conștiința Națională” dedicată poetului Mihai Eminescu] / Tamara Pereteatcu // Florile dalbe. – 2017. – 9 febr. – P. 3.

TCACI, Lilia. Programul inovator „CodeLab – Învățã coding la bibliotecă” / Lilia Tcaci // Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic. Fasc. 27. – Ch., 2018. – P. 62-74.

TCACI, Lilia. S umnym gadgetom v rukah: čto my možem predložit’ sovremennym roditelâm / Lilia Tcaci // Biblioteka. – 2018. – Nr. 5. – P. 53-57. – Lb. rusă.

TCACI, Lilia. „Școala lui Tablețel-Istețel” – program pentru preșcolari și părinți / Lilia Tcaci, Maria Harea, Rodica Gangura // Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic. Fasc. 26. – Ch., 2017. – P. 85-90.

TOMUZ, Victoria. Povestea din poveste: [Concursul literar „La izvoarele înțelepciunii”] / Victoria Tomuz // „a”MIC”. – 2017. – Nr. 9. – P. 4-5.

URSU, Mariana. Concursul republican „Biografia mea de cititor” / Mariana Ursu // Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic. Fasc. 26. – Ch., 2017. – P. 21-24.

URSU, Zinaida. „Pașaport pentru viață”: program de autocunoaștere și dezvoltare personală pentru adolescenți / Zinaida Ursu // Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic. Fasc. 27. – Ch., 2018. – P. 75-79.

URSU, Zinaida. Subculturile tinerilor – fenomen al timpurilor noastre: [ciclul de dezbateri „Adolescentul în lumea cunoașterii”] / Zinaida Ursu // Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic. Fasc. 26. – Ch., 2017. – P. 70-73.

VIERU-PERETEATCU, Tamara. Sonoritățile de argint ale copilăriei (Concursul literar „La izvoarele înțelepciunii”, ediția a XXVI-a dedicată creației scriitorului Ionel Teodoreanu) / Tamara Vieru-Pereteatcu // Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic. Fasc. 26. – Ch., 2017. – P. 15-20.

VREI să înveți programarea – treci pragul bibliotecii: [atelier de programare pentru copii și adolescenți „CodeLab”] // Făclia. – 2018. – 30 aug. – P. 8.

ZAPOROJAN, Silvia. Un poet și cititorii săi: [Vasile Romanciuc în Campania Națională de promovare a lecturii „Să citim împreună”] / Silvia Zaporojan // Florile dalbe. – 2018. – 26 apr. – P. 3.

**1 octombrie – 70 de ani
de la nașterea criticului literar
Eugen Lungu
1949**

Critic literar, eseist, editor, Eugen Lungu s-a născut la 1 octombrie 1949 în s. Hăsnășenii Mari, Bălți. În anul 1966 absolvște Școala nr.1 (azi Liceul „Mihai Eminescu”) din Bălți. Este licențiat al Facultății de Litere, Universitatea de Stat din Chișinău (1975). Imediat după absolvirea facultății, a activat în calitate de profesor de limbă și literatură la Școala medie din Cărbuna, Anenii Noi (1975-1976). Ulterior, a fost lector la Universitatea „Alec Russo” din Bălți (1976-1978). În august-decembrie 1977 urmează cursuri de recalificare (literatură universală) la Institutul Pedagogic din Moscova. Revenind acasă, devine redactor, apoi redactor-șef adjunct la Editura „Literatura artistică” (1978-1987).

A fost colaborator la revista „Columna” (1987-1991), la ziarul „Sfatul Țării” și „Observator” (1991-1993), la revistele „Basarabia”, „Sud-Est cultural”, redactor-șef la Editura Enciclopedică (1993-1994).

Din anul 1994 (de la fondare) până în prezent este redactor-șef al Editurii „ARC”. În calitate de lector, a semnat sute de titluri, a îngrijit ediții de texte ale scriitorilor clasici, a semnat numeroase prefete și recenzii, în special ale tinerilor, dar și ale unor autori consacrați.

A debutat în 1979 în ziarul „Tinerimea Moldovei”. Au urmat colaborări la „Literatura și arta”, „Orizontul”, „Basarabia”, „Contrafort”, „Sud-Est cultural”, „Semn”, „Caiete critice” etc. Debutul editorial se produce în 1981 cu *Mihai Eminescu. Opere*, în trei volume, ediție critică și adnotată (în colaborare).

A publicat volume de critică: *Raftul cu himere* (2004), *Spații și oglinzi* (2009), *Poetul care a îmbrățișat luna* (2014), *Panta lui Sisif* (2014), *De ce spunem așa* (2014); antologii: *Bătăi în ușă* (1990), *Mare-i ziua fără tine* (1990), *Poeți de pe vremea lui Eminescu* (1990, ediția a 2-a – 1999), ediția a 3-a (2016), *Portret de grup. O altă imagine a poeziei basarabene. Antologie a poeziei generației optzeciste* (1995, ediția a 2-a – 2015), *Literatura din Basarabia în sec. XX* (2004), *Portret de grup după 20 de ani* (2015), *Sunt norii albi, dar umbra lor e neagră...* (2016), *Antologia poezilor minori din epoca Alecsandri&Bolintineanu* (2017).

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, membru al PEN clubului Internațional. Pe parcursul anilor, pentru activitatea și munca depusă, s-a învrednicit de mai multe premii: Premiul ASPRO (1995), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (2004, 2009), Premiul „Titu Maiorescu” al Academiei Române (2006), Premiul de Excelență al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2013), Premiul „Constantin Stere” acordat de Ministerul Culturii al Republicii Moldova (2015), Premiul Primăriei municipiului Chișinău (2015), Premiul Național (în echipă, 2015). Ordinul „Gloria Muncii” (2010), Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Ofițer (2014, România).

Referințe

Există o anumită vârstă a lecturilor ingenui, când devii însuși o himeră sau o hieroglifă între himerele și semnele cărții, când lectura este ceea ce trebuie să fie ea pentru omul comun, pentru care, în fond, se scrie cartea, adică o zăbavă, o petrecere benevolă, de cele mai multe ori dulce, fiindcă îți lasă mărimumos libertatea alegerii între culori și titluri. Listele cu lecturi obligatorii mă dizolvau și recrutau în mine mai

degrabă un adversar decât un adept. Săream peste aceste cărți și mi le apropiam când deveneau iarăși „libere”.

Eugen Lungu

Pana dlui Eugen Lungu știe să reconstituie, în puține rânduri, o existență și un profil literar, punând accente acolo unde trebuie, cumpănind umbrele și luminile în așa chip încât să dea lectorului o impresie de obiectivitate.

Gheorghe Grigurcu

Nu am mai întâlnit un om, care să aibă o atitudine atât de pioasă față de vechea literatură de la noi ori de pe aiurea și, în același timp, să-i promoveze atât de insistent pe tinerii, zgomotoși, furioși sau timizi, moderni și avangardiști...

Mă prind asupra gândului să încerc să conturez destinul unui om fericit. Cu atâta literatură în preajmă, ce i-ar mai lipsi? Poate doar aceeași carte, manuscrisul căreia i l-am smuls cam cu forța, pentru că modestia sa este, pur și simplu, una cu totul specială, ca să nu zic patologică.

După ce a îngrijit zeci de cărți ale colegilor de breaslă (de la autori medievali la cei mai tineri), după ce și-a presărat eseurile și cronicile în revistele și „suplimentele” literare (unele fondate chiar de el), și-ar fi putut aduna, azi, dintr-o dată „opere complete”.

Textele lui Eugen Lungu sunt eseuri care acced spre studii culturale: prefețe stratificate, cronici din blocuri eseistice și critică literară construită după calapoadele poemelor. Modelului său scriptic i se potrivește perfect calificativul de scriere erudită, de scriitură enciclopedică. Iar verdictele sale critice sunt exacte, pertinente și delicat formulate, încât oricine și le-ar fi dorit aplicate. Atât doar că autorul nu citește chiar orice cărți și nu scrie chiar despre oricine.

Mircea V. Ciobanu

Eugen Lungu face parte, negreșit, din categoria criticilor literari creatori. Scrisul acestor autori pare să fie uneori o „proză de idei” sau chiar o „poezie a ideilor”, o metaliteratură (...). Caracterul eterogen al textelor analizate – poezie, proză, jurnale, antologii, istorii literare, ediții critice, dicționare, enciclopedii etc. – denotă aria largă de preocupări și

disponibilitatea de a se mișca fără niciun fel de complexe pe axa întregii literaturi române.

Arcadie Suceveanu

Titluri pentru expoziții

Eugen Lungu – editorul
Omul cărții – Eugen Lungu
Eugen Lungu – un critic basarabean
Erudiție prin eseuri și cronici de carte
Spațiile și oglinzile criticului Eugen Lungu

(M. U.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

- DE CE spunem așa / Eugen Lungu. – Ch.: Arc, 2014.
PANTA lui Sisif: eseuri / Eugen Lungu; cop.: Vitalie Coroban. – Ch.: Cartier, 2014. – 216 p. – (Rotonda / coord.: Em. Galaicu-Păun).
POETUL care a îmbrățișat luna / Eugen Lungu. – Ch.: Prut Internațional, 2014. – 376 p. – (Scriitori contemporani: eseuri, critică).
RAFTUL cu himere / Eugen Lungu. – Ch.: Știința, 2004. – 220 p. – (Opera Aperta).
SPAȚII și oglinzi: eseuri, critică literară / Eugen Lungu; cop.: Sergiu Stanciu. – Ch.: Prut Internațional, 2009. – 296 p. – (Scriitori contemporani).

Referințe critice

- CIMPOI, Mihai. Lungu Eugen // Dicționarul General al Literaturii Române. Vol. IV. – București, 2004. – P. 145.
CIUBOTARU, Adrian. Eugen Lungu, „Terra Incognita” / Adrian Ciubotaru // Sud-Est cultural. – 2016. – Nr. 3. – P. 41-46.
NECHIT, Irina. Lecturi de vară cu Eugen Lungu / Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2014. – 8 iul. – P. 19.
ȘLEAHTIȚCHI, Maria. Eugen Lungu / Maria Șleahțiți // Scriitor. – 2016. – Nr. 1-2. – P. 52-55.

TRIFAN, Călina. Lungu Eugen / Călina Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2010. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2010. – P. 328-329.

ȚURCANU, Lucia. Portret de grup cu imagini în mișcare / Lucia Țurcanu // Sud-Est cultural. – 2015. – Nr. 4. – P. 23-27.

Dedicații lirice

BENEA, Marcela. Ticsite pe un singur pământ: lui Eugen Lungu / Marcela Benea // Moldova. – 2018. – Nr. 7/8. – P. 59.

SUCEVEANU, Arcadie. Complexul Rimbaud: se dedică lui Eugen Lungu // Suceveanu, Arcadie. Ființe, umbre, epifanii: versuri / Arcadie Suceveanu; pref.: Mircea V. Ciobanu. – Ch.: Arc, 2011. – P. 63; Suceveanu, Arcadie. Vremea Leului portocaliu / Arcadie Suceveanu. – Ch.: Prut Internațional, 2012. – P. 156. – (Laurii poeziei).

VIERU, Grigore. În lacrima lor: lui Eugen Lungu // Vieru, Grigore. Cântec de iubire / Grigore Vieru; pref.: Arcadie Suceveanu. – Ch.: Prut Internațional, 2015. – P. 139; Vieru, Grigore. Opera poetică. În 2 vol.: Vol. 2 / Grigore Vieru. – Ch.: Cartier, 2015. – P. 158. – (Poesis); Vieru, Grigore. Aproape / Grigore Vieru. – Ed. a 2-a. – Ch.: Cartier, 2017. – P. 267. – (Cartier popular).

1 octombrie – 70 de ani de la nașterea scriitorului, pedagogului, psihologului Aurelian Silvestru 1949

Aurelian Silvestru, psihologul, publicistul și pedagogul, s-a născut în s. Cușelăuca, Șoldănești. A absolvit Școala medie nr.1 din s. Cotiujenii-Noi, Florești. A studiat la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Filologie, secția Ziaristică (1966-1968), apoi la Universitatea Pedagogică „Alec Russo” din Bălți, Facultatea Pedagogie și Psihologie (1969-1973). După absolvire, timp de un an, a predat Psihologia copilului la aceeași instituție. Lucrează următorul an la Institutul de Cercetări Științifice în domeniul pedagogiei. În anii 1975-1978 își face doctorantura la Institutul de Psihologie în domeniul creativității și cunoașterii de sine de la Academia Pedagogică din Moscova. A urmat cursuri de manager în micul busi-

ness la Academia de Relații Internaționale din Cairo (1977). În perioada 1975-1990 își desfășoară activitatea la Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Pedagogiei din Chișinău în calitate de colaborator științific.

Școlit temeinic, Aurelian Silvestru întemeiază în 1991 Asociația de creație TOCONO, a cărui președinte devine. Din 1991 și până în prezent este director-fondator al Liceului Experimental de Creativitate și Inventică „Prometeu”. A înălțat o biserică în curtea școlii, unde au loc lecții de religie. Construiește Casa parohială la Mănăstirea Pocăinței „Sfântul Ioan Botezătorul”, Călărași.

A debutat editorial în 1983 cu cartea *Cunoaște-te pe tine însuși*. Ca scriitor și publicist, a tradus mai multe monografii și manuale de psihologie, a publicat numeroase eseuri și cărți pentru copii. A scris cărți de publicistică și literatură artistică, precum: *Vârsta barierelor* (1987), *Ispita nemuririi* (2000), ciclul de manuale de istorie pentru clasele primare *Daciada* (1991, în colaborare cu scriitorul Nicolae Dabija), *Noi și biografia omenirii* (1998), *Dincolo de imposibil* (2001).

Fară a avea studii muzicale, a scris texte și cântece pentru copii. În anul 2003 apare culegerea de cântece *Victoria speranței*. Astăzi cântecele lui Aurelian Silvestru ridică în picioare săli de concert pe ambele maluri ale Prutului.

Micii cititori se bucură de o carte de legende și parabole *Templul bunătații* (2005) – cartea-surpriză a Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, ediția a IX-a. În 2007 apare a doua ediție, de data aceasta, bilingvă a volumului de aforisme *Dincolo de imposibil*, tradusă de Zinaida Vârlan și Fevronia Maler. În 2009 iese de sub tipar romanul *Cel rătăcit*, inclus pentru lectură în cadrul Programului de lectură „Chișinăul citește o carte”, inițiat de Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, ediția din 2011. Volumul de eseuri *Fărâme de suflet* apare la Editura TOCONO în 2011 și este inclus în cadrul Campaniei Naționale de promovare a lecturii „Copiii Moldovei citesc o carte”. În același an vede lumina tiparului cartea *A doua șansă* sau *Făuritorii de lumină*. În 2013 apare *Aventurile lui Ionuț*, cartea-surpriză a Salonului Internațional de Carte pentru Copii. În următorii ani editează volumele *Surăsul zeilor* (2014), *Cu gândul la tine* (2015), *Povești pentru adulți* (2016), *Copiii Cerului* (2016), tipărită cu binecuvântarea IPS Teofan, Mitropolitul Moldovei și al Bucovinei, *Femeia alege* (2017).

Aurelian Silvestru este al 30-lea autor, care apare în colecția „Ediții Critice” la Editura „Prințes Multimedia” din România cu volumul de

sinteză *Mersul pe apă* (2017). Totodată cartea înserează câteva lucrări de pictură, un CD cu cântece patriotice românești și un alt CD cu emisiuni Radio Basarabia.

Creația lui Aurelian Silvestru a fost apreciată cu mai multe premii și distincții: Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1988, *Ispita nemuririi*). În cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii, ediția a VIII-a, obține premiile „Cartea anului” și „Simpatia copiilor” pentru culegerea de cântece *Victoria speranței*. Devine laureat al săptămânalului „Literatura și arta” pentru „invitație la bunătate și sublim” la compartimentul „Știință și religie”. În 2010, în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, obține Premiul Ministerului Educației al RM pentru romanul *Cel rătăcit*. În anul 2014 scriitorului Aurelian Silvestru i se decernează, pentru volumul *Fărâme de suflet*, Diploma de Onoare IBBY în cadrul Congresului al XXXIV-lea al Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret, care a avut loc la Mexico City, iar autorul a fost inclus în Lista de Onoare IBBY.

Cu prilejul celor 65 de ani împliniți i se înmânează cea mai mare distincție a AȘM – Medalia „Dimitrie Cantemir”. A fost decorat de către președintele României Claus Johannis cu distincția „Meritul cultural” în grad de ofițer, categoria F – promovarea culturii (2016).

Deține titlul de Eminent al Învățământului Public (1987). Este decorat cu Ordinul Republicii (2009) și Medalia de Aur „Proinvest” (România, 2009).

Referințe

Un bun scriitor este conectat la miracol. Prin miracol îl ajuți pe om să devină încrezător în faptul că el este o minune, și dacă-l convingi că este o minune, îl convingi să poată să meargă pe apă.

Oamenii se aseamănă cu norii: apar și dispar fără să lase nicio urmă. Doar arareori, câte unul dintre ei, se preschimbă în ploaie, în ceva folositor. Scriitorul, din acest punct de vedere, e o ploaie benefică... Să plantezi suflet acolo unde el nu există – iată adevărata menire a unui scriitor.

Aurelian Silvestru

Aurelian Silvestru prezintă un caz singular de scriitor care angajează cititorul în parcurgerea textului cu mijloace mai eficiente decât acelea de care dispune narațiunea obișnuită, scrisă pentru plăcerea propriu-zisă a lecturii. Deține arta de a dialoga cu cititorul, făcându-l coautor al textelor sale...

Mihai Cimpoi

Textele lui Aurelian Silvestru sunt scrise cu inima și confirmă mai vechiul adevăr, rostit încă de Vasile Alecsandri, care zicea că ceea ce este simțit adânc, se spune simplu de toți.

Vasile Romanciuc

Fiecare nuvelă are tentă de roman polițist, o „poantă” neașteptată, o situație-limită, a stresului, a ineditului, care-l confruntă pe personajul central și din care el își dezvoltă anumite trăsături de caracter.

Valeriu Matei

Meritul acestui scriitor este că el creează cu gândul la cititor. Credința lui nesfârșită este că o carte trebuie să te facă mai bun și mai fericit.

Aurelian Silvestru este academician fără portofoliu, unul dintre cei mai importanți filosofi ai culturii, unul dintre cei mai îndrăgiți scriitori ai literaturii române, unul dintre iluștrii pedagogi, care citorește cel mai bun liceu din Republica Moldova.

Nicolae Dabija

Aurelian Silvestru stăpânește, ca nimeni altul, construcția unei povestiri. Este un povestitor excelent, așează tot ce aude, vede, citește în tiparele unei povestiri morale, dar nu oricum, el filtrează cultura lumii, scene celebre sau mai puțin cunoscute din viața unui artist, a unui rege sau a unui eveniment istoric, oferindu-le o alură originală.

Daniel Corbu

Abordând diverse subiecte din mitologie, religie, artă, Silvestru reușește să transmită un subtil mesaj despre viață, despre har, despre comportamentul uman. Moralistul educațional este scopul și vocația marelui scriitor.

Emilian Marcu

Cărțile domnului Silvestru ne oferă posibilitatea devenirii noastre.
Constantin Șchiopu

Titluri pentru expoziții

Talentul nu are zile de odihnă

Promotor al valorilor general umane – Aurelian Silvestru

Între Meserie și Talent încape doar Dumnezeu

Semănător de *fărâme de suflet*

(T.P.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

A DOUA șansă sau Făuritorii de școli / Aurelian Silvestru; il.: Olga Cazacu. – Ch.: Prut Internațional, 2011. – 59 p.: il.

AFORISME: (idei, imagini, meditații) / Aurelian Silvestru. – Ch.: TOCONO, 2014. – 304, [6] p.

AVENTURILE lui Ionuț / Aurelian Silvestru; il.: Olga Cazacu. – Ch.: Prut, 2013. – 24 p.: il. – (Carte-surpriză).

CEL rățăcit / Aurelian Silvestru. – Ch.: Prut Internațional, 2009. – 356 p.

COPIII cerului: [povestiri] / Aurelian Silvestru. – Iași: Doxologia, 2016. – 183, [5] p.

CU GÂNDUL la tine / Aurelian Silvestru; cop. de aut. – Ch.: TOCONO, 2015. – 410 p.

DINCOLO de imposibil: aforisme=Au-delă de l'impossible: aphorismes / Aurelian Silvestru; trad.: Zinaida Vârlan, Fevronia Maler; cop.: Iulia Școbari-Grădinar. – Ch.: Prut Internațional, 2007. – 190 p. – Lb. rom./fr.

EU și Lumea: manual de educație moral-civică în clasele primare / Aurelian Silvestru; cop.: Romeo Schițco. – Ch.: TOCONO, 2013. – 144 p.

FĂRÂME de suflet / Aurelian Silvestru; cop. de aut. – Ch.: TOCONO, 2011. – 370 p.: il.

FEMEIA alege: (două romane într-o singură carte) / Aurelian Silvestru; cop. de aut. – Ch.: TOCONO, 2017. – 478 p.

ISPITA nemuririi / Aurelian Silvestru; des.: Romeo Schițco. – Ch.: Museum, 2000. – 264 p.

ÎNGERII dispar în ploaie / Aurelian Silvestru; il. de aut.; cop.: Sergiu Stanciu. – Ch.: Prut, 2017. – 148 p.

JONNY'S Adventures / Aurelian Silvestru; ill. by Olga Cazacu; transl. from rom. by Margareta Dusciac. – Ch.: Prut, 2016. – 24 p.: il. color. – Lb. engl.

MERSUL pe apă / Aurelian Silvestru; pref.: Mihai Cimpoi. – Iași: Princeps Multimedia, 2016. – 930, [8] p.

TEMPLUL bunătații: legende și parabole / Aurelian Silvestru; il.: Violeta Dabija, Stela Damaschin-Popa. – Ch.: Prut Internațional, 2005. – 32 p.: il.

POVEȘTI pentru adulți / Aurelian Silvestru; cop. de aut. – Ch.: TOCONO, 2016. – 336 p.

PRAGUL sau alte Fărăme de suflet / Aurelian Silvestru; cop. de aut. – Ch.: TOCONO, 2014. – 416 p.

SURĂSUL zeilor: (proze scurte) / Aurelian Silvestru; cop.: Vladimir Zmeev. – Ch.: Litera, 2014. – 303 p.

ȘI TU ești singur?: roman / Aurelian Silvestru; cop.: Sergiu Stanciu. – Ch.: Prut Internațional, 2014. – 284 p.

VICTORIA speranței: culegere de cântece / Aurelian Silvestru; cop.: Sergiu Stanciu. – Ch.: Prut Internațional, 2004. – 120 p.: n. muz.+6 casete audio.

Referințe critice

AURELIAN Silvestru: biobibliogr. / Min. Culturii al RM; Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; alcăt.: Sabina Dodul. – Ch.: TOCONO, 2014. – 225 p.

MAGIA lecturii: (opinii ale cititorilor despre romanul „Și tu ești singur” de Aurelian Silvestru) / cop.: Romeo Schițco. – Ch.: TOCONO, 2015. – 185 p.

BAHTIN, Irina „Talentul n-are zile de odihnă...” / Irina Bahtin // Făclia. – 2015. – 11 dec. – P. 11.

COLȚUN, Gheorghe. Clipe sacre în compania unui apostol / Gheorghe Colțun // Lit. și arta. – 2017. – 23 febr. – P. 5.

CORBU, Daniel. Aurelian Silvestru sau Povestea vieții într-o mie de variante / Daniel Corbu // Lit. și arta. – 2016. – 22 dec. – P. 4.

COSNICEANU, Maria. Suflet mare, înnobilit cu talent și erudiție / Maria Cosniceanu // Lit. și arta. – 2017. – 5 oct. – P. 1.

GRIBINCEA, Vasile. Iubirea ca remediu pentru solitudine: o prezentare a romanului „Și tu ești singur?” de Aurelian Silvestru / Vasile Gribincea // Lit. și arta. – 2015. – 5 mart. – P. 4.

GRIGORESCU, Gr. Iluziile idealității // Grigorescu, Gr. Aristocrația spiritului / Gr. Grigorescu. – Ch., 2006. – P. 32-35.

IONEL, Nicolae. Înfruntând singurătatea / Nicolae Ionel // Lit. și arta. – 2015. – 8 oct. – P. 5.

ÎNGERII dispar în ploaie: [despre vol. cu același titlu de Aurelian Silvestru] // Florile dalbe. – 2018. – 25 ian. – P. 6. – (Lectura care te formează).

JIOARĂ, Mariana. Triumful speranței – iubirea / Mariana Jioară // Lit. și arta. – 2017. – 23 febr. – P. 5.

MARCU, Emilian. Doctorul de suflet / Emilian Marcu // Lit. și arta. – 2017. – 23 febr. – P. 5.

MENTOR în spațiu și timp // Făclia. – 2017. – 3 febr. – P. 4.

MORARU, Galina. Comoara din suflet / Galina Moraru // „a”MIC”. – 2016. – Nr. 1. – P. 13.

MORARU, Galina. Două ore de suflet cu Aurelian Silvestru / Galina Moraru // Realități culturale. – 2015. – Nr. 12. – P. 17.

MOROȘANU, Andrei. Reverie / Andrei Moroșanu // Lit. și arta. – 2017. – 23 febr. – P. 5.

ROIBU, Nicolae. Aurelian Silvestru: „Îmi doresc să fac cât mai mult bine pentru alții...” // Roibu, Nicolae. Nevoia de oameni / Nicolae Roibu. – Ch., 2012. – P. 94-95.

RUSNAC, Iov. Savant al educației / Iov Rusnac // Lit. și arta. – 2017. – 6 iul. – P. 8.

RUSU, Adrian. [Aurelian Silvestru „Mersul pe apă”] / Adrian Rusu // Făclia. – 2017. – 1 dec. – P. 3.

RUSU, Adrian. Prin cutezanță și eficacitate – talentul dă în floare / Adrian Rusu // Făclia. – 2015. – 2 oct. – P. 8.

AURELIAN Silvestru // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dicț. biobibliogr. / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; alcăt.: Maria Harea, Elena Cugut. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2004. – P. 337-339.

ȘCHIOPU, Constantin. „Mersul pe apă” de Aurelian Silvestru: perspective de interpretare / Constantin Șchiopu // Lit. și arta. – 2017. – 16 mart. – P. 6.

ȚOPA, Efimia. Silvestru Aurelian / Efimia Țopa // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2010. – Ch., 2010. – P. 479-480.

UNGUREANU, Lidia. Copacul fericirii noastre / Lidia Ungureanu // Florile dalbe. – 2015. – 3 dec. – P. 1.

**26 octombrie – 70 de ani
de la nașterea poetei
Leonida Lari
(1949-2011)**

Poeta, publicista, traducătoarea, politiciană și militanta pentru reunirea Basarabiei cu România, Liuba Tuchilatu (pseudonimul literar Leonida Lari) s-a născut la 26 octombrie, 1949, la Bursuceni, județul Bălți, în familia intelectualilor Tuchilatu Ion și Nadejda. După absolvirea Școlii medii de cultură generală din localitate (1966), urmează studiile superioare la Facultatea Filologie a Universității de Stat din Moldova (1966-1971). În anul 1972 se căsătorește cu actorul Mihai Iorga.

A activat la Muzeul Republican de Literatură „Dimitrie Cantemir”, la săptămânalul „Literatura și arta”, la Editura „Cartea moldovenească” (1976-1979). A fost membru al cenaclurilor literare „Mihai Eminescu” și „Miorița”.

În 1989 Leonida Lari, împreună cu Ion Vatamanu, cu sprijinul Uniunii Scriitorilor și al Societății „Dacia”, editează prima publicație tipărită în grafia latină din Basarabia postbelică „Glasul”. Primul număr a fost tipărit în Letonia. Ulterior, a fost reintitulată „Glasul Națiunii”. În anii 1989-1991 este aleasă deputat al poporului din fosta URSS și membru al Biroului Permanent al Frontului Popular din Republica Moldova. Începând cu anul 1992, este deputat în Parlamentul României, obținând în total trei mandate. În perioada 1990-1997 Leonida Lari s-a aflat în fruntea Ligii Creștin-Democrate a Femeilor din Republica Moldova.

Ca poetă, a debutat în 1966, la vârsta de 15 ani, cu un ciclu de versuri în ziarul „Tinerimea Moldovei”. În 1968 revista „Nistru” publică un amplu grupaj de versuri semnat Leonida Lari. Primul volum de versuri *Piața Diolei* apare în anul 1974 (prefață de Andrei Lupan) și este apreciat de critica literară ca una dintre cele mai interesante, mai

originale apariții editoriale din colecția „Debut”. Cea de-a doua carte, *Marele vânt*, apare în 1980. Urmează un șir de volume de poezie cu titluri incitante: *Mitul trandafirului* (1985), *Scoica solară* (1987), *Dulcele foc* (1989), *Anul 1989* (1990), *Liră și păianjen* (1992), *Al nouă-lea val* (1993), *Scrisori de pe strada Maica Domnului* (1995), volumul antologic de poezii și poeme *Sibila* (2006), *101 poeme* (2009), *Se duce vara vieții* (2013), *Inorogul=El Unicornio: poeme* (2013).

Poeta semnează și un volum de eseuri – *Epifanii* (1994).

Cartea de basme *Insula de repaos*, destinată adolescenților, a apărut în 1988, iar volumul de versuri pentru copii *Lumina grăitoare* a fost editat în 1989.

Creația sa este inclusă în numeroase antologii literare apărute în republicile fostei URSS, în culegeri de poezie românească editate în România, Franța, Suedia, Belgia ș. a.

A tradus din marii poeți ai lumii: Edgar Poe, Novalis, Pușkin, Esenin etc.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și România.

A fost distinsă cu Premiul pentru poezie „Mihai Eminescu” al Academiei Române pentru volumul *Dulcele foc* (1991), cu Premiul „România Mare” pentru întreaga activitate poetică și civică (1994), Marele premiu „Sfântul Gheorghe” al Festivalului *Drumul de spice* din Uzdin, Serbia (1995), Premiul revistei „Cronica”, Iași etc.

A fost distinsă cu titlul de Cavaler al Ordinului Republicii (1996). Este Cetățean de Onoare al municipiului Bacău (1993).

Leonida Lari s-a stins din viață la 11 decembrie 2011. A fost înmormântată la Cimitirul Central din Chișinău.

Referințe

Plecarea dintre noi a Leonidei Lari e o mare pierdere pentru poezia română. Această față foarte gingașă a fost temerară, și-a iubit țara și a făcut pentru ea ceea ce mulți bărbați s-au temut să facă. A avut naivitatea să combine poezia cu politica.

Aureliu Busuioc

Leonida Lari a fost o poetă sensibilă, romantică, dar și o poetă luptătoare, mesianică, ea a îmbinat simplitatea și clasicitatea cu militantis-

mul, suavitatea sentimentelor cu iluminarea vizionară. Leonida Lari a venit în anii '70 cu o altfel de poezie, debutul ei alături de alte talente tinere a schimbat fața poeziei basarabene.

Arcadie Suceveanu

Foarte rar se întâmplă ca poezia unui autor să se confunde atât de mult cu viața sa, iar viața să devină poezie într-un grad atât de înalt, ca în cazul Leonidei Lari. A scris cu propria-i viață, cu datul unui neam care își găsește în ea instrumentul cântecului și ecoul. Crăiasă blândă, dar, în același timp, neîndurătoare, ea stăpânește în mod spontan metafora de mare forță peste fericite împerecheri de cuvinte, care pot face o glorie oricărui mare poet.

Marin Sorescu

Leonida Lari a avut o voce distinctă pentru tineri, ea s-a situat în vecinătatea imediată a lui Grigore Vieru, a lui Liviu Damian, Ion Vatamanu, Gheorghe Vodă. Ea s-a atașat de la bun început idealurilor romantice, plutind în sferele transcendente, despărțindu-se astfel de tehnicile realismului socialist. Nici în literatură, nici în politică Leonida Lari nu a avut complexe, îi trata pe toți cu același discernământ și din perspectiva valorică. O țară întreagă a admirat-o în calitatea ei de politician. Să ne amintim că ea a avut curajul de a polemiza chiar și cu Gorbaciov, cerându-i să condamne pactul Molotov-Ribbentrop.

Ion Hadârcă

Titluri pentru expoziții

Doamna poeziei moldave – Leonida Lari

Leonida Lari – nume de flamură

Leonida Lari – sinonim al Curajului și al Dorului nostru de Libertate

Leonida Lari – Jeanne d'Arc a Basarabiei

Leonida Lari – o mare poetă și o femeie militantă

Leonida Lari – poetă-tribun, poetă-deputat, poetă-luptător

Leonida Lari – marea poetă de azi și dintotdeauna a Românilor

(T.P.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

AL NOULEA val: poeme // Leonida Lari. – Ch.: Glasul, 1993. – 126 p.

DULCELE foc: versuri / Leonida Lari; pref.: Doina Uricariu; il.: S. Macovei. – București: Univers, 1991. – 336 p.: il.

EPIFANII / Leonida Lari. – Galați: Porto-Franco, 1994. – 76 p.

INFINITUL de aur / Leonida Lari; cop.: Camil Mihăiescu. – Timișoara: Augusta, 2001. – 274 p.

INOROGUL = El Unicornio: Poeme=Poemas / Leonida Lari; cuv. înainte: Aureliu Goci; trad.: Gabriela Banu; graf. de aut.; cop.: Vladimir Kravcenko. – Ch.: Prut, 2013. – 150, [2] p.

LIRA și păianjenul: versuri / Leonida Lari; il.: S. Zamșa. – Ch.: Hyperion, 1992. – 224 p.

LUNARIA: versuri / Leonida Lari; cop.: Daniel Nicolescu. – București: Eminescu, 1995. – 148 p.

NUMAI în ceruri / Leonida Lari; design, cop.: Ion Dogaru. – Ch.: Princeps, 2014. – 499 p.

101 POEME / Leonida Lari. – București: Biodova, 2009. – 99 p. – (Ideal).

SE DUCE vara vieții... / Leonida Lari. – Bacău: Vicovia, 2013. – 303 p.

SIBILA: poezii și poeme: ed. antologică / Leonida Lari; pref.: Adrian Păunescu; il. și prez. graf.: Leonida Lari. – București: Ed. Democrația, 2006. – 360 p.: il.

UN DEFLIN visător / Leonida Lari; il.: Alexei Colâbneac. – Ch.: Prut Internațional, 2003. – 16 p.: il. – (Poezii de seama voastră).

Referințe critice

ALEXANDRU, Ioan. Leonida Lari sau piscurile adâncurilor / Ioan Alexandru // Lari, Leonida. Dulcele foc / Leonida Lari. – București, 1991. – P. 5-8.

BACIU, Gheorghe. Leonida Lari-Iorga (26.X.1949-11.XII.2011) / Gheorghe Baciu // Baciu, Gheorghe. Personalități de vișă moldavă: 125 destine / Gheorghe Baciu. – Ch., 2017. – P. 304-307.

BANTOȘ, Ana. Leonida Lari: „Am, pur și simplu, caracter” / Ana Bantoiș // Femeia un argument al libertății. – Ch., [2011]. – P. 50-57.

CIMPOI, Mihai. Generația „ochiului al treilea”: (reabilitarea esteticului) // Cimpoi, Mihai. Istoria literaturii române din Basarabia: compendiu / Mihai Cimpoi. – Ch., 2003. – P. 337-339.

CIOCANU, Anatol. Lari Leonida / Anatol Ciocanu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2010. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2010. – P. 316-317.

CIOCANU, Ion. Insolitul și vraja Leonidei Lari // Ciocanu, Ion. În margine și-n miezul poeziei / Ion Ciocanu. – Iași: Tipo Moldova, 2015. – P. 156-64. – (OPERA OMNIA: dicționar).

CIOCANU, Ion. Leonida Lari // Ciocanu, Ion. Literatura română contemporană din Republica Moldova / Ion Ciocanu. – Ch., 1998. – P. 239-248.

CIOCANU, Ion. Leonida Lari – poeta durerilor noastre / Ion Ciocanu // Viața Basarabiei. – 2015. – Nr. 2. – P. 58-62.

CIOCANU, Ion. Leonida Lari între insolit și discursul publicistic // Ciocanu, Ion. Absența exclusă: Exegeze în timp / Ion Ciocanu. – Iași: Tipo Moldova, 2013. – P. 79-82. – (OPERA OMNIA: publicistică și eseu contemporan).

CIOCANU, Ion. Meditațiile poetico-filosofice ale Leonidei Lari // Ciocanu, Ion. Dincolo de literă / Ion Ciocanu. – Timișoara: Augusta, 2002. – P. 117-123.

CIOCANU, Ion. Proza fantastică a Leonidei Lari / Ion Ciocanu // Florile dalbe. – 2015. – 19 mart. – P. 2-3.

GHERMAN, Victor. Leonida Lari / Victor Gherman // Femei din Moldova: encicl. – Ch., 2000. – P. 170-171.

JOSU, Nina. Leonida Lari, Steaua noastră de veghe / Nina Josu // Lit. și arta. – 2016. – 16 iun. – P. 6.

JOSU, Nina. Un volum de sinteză al Leonidei Lari: „Numai în ceruri” / Nina Josu // Lit. și arta. – 2015. – 19 mart. – P. 8.

LANGA, Andrei. Leonida Lari. Viziuni metafizice // Langa Andrei. Expresionismul în poezia română de la Lucian Blaga la Leonard Tuchi-latu / Andrei Langa. – Ch., 2001. – P. 65-77.

LANGA, Andrei. Viziuni metafizice în lirica Leonidei Lari / Andrei Langa // Literatura română postbelică: integrări, valorificări, reconsiderări / coord.: Mihail Dolgan. – Ch., 1998. – P. 549-557.

LARI Leonida // Iubire de metaforă. Vol. 1. – Ch.: USM, 2001. – P. 223-224.

LARI Leonida // Literatura română: dicționar-antologie de istorie și teorie literară. – Ch., 2003. – P. 306-308.

LARI Leonida // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova / selecț.: Mihai Cimpoi, Vlad Zbârnciog, Anatol Vi-

drașcu; conc. graf., cop.: Vladimir Zmeev. – București; Ch.: Litera Internațional, 2005. – P. 421-428.

LEONIDA Lari // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dicț. biobibliogr. / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; alcăt.: Maria Harea, Elena Cugut. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2004. – P. 222-226.

MATEI, Valeriu. Poezia Leonidei Lari / Valeriu Matei // Moldova. – 2015. – Nr. 3-4. – P. 76-81.

MORARU, Anatol. Poezia ca formă de rezistență la teroarea istoriei: [Leonida Lari] / Anatol Moraru // Literatura română postbelică: integrări, valorificări, reconsiderări. – Ch., 1998. – P. 107.

MORĂRAȘ, Mihai. Cheia de boltă a redeșteptării: [Leonida Lari] / Mihai Morăraș // Lit. și arta. – 2017. – 14 sept. – P. 4.

MORĂRAȘ, Mihai. Lecția Leonidei / Mihai Morăraș // Lit. și arta. – 2017. – 14 sept. – P. 4.

ROIBU, Nicolae. Am rămas mai săraci... fără Leonida Lari // Roibu, Nicolae. Nevoia de oameni / Nicolae Roibu. – Ch., 2012. – P. 210-211.

ROIBU, Nicolae. Jeanne d'Arc a Basarabiei / Roibu, Nicolae. Speranță și destin: (dialoguri, medalioane, eseuri) / Nicolae Roibu. – Ch., 2014. – P. 248.

ROȘCA, Timofei. Leonida Lari. Mitul trandafirului: vizualizarea „frumuseții nelocuite” / Timofei Roșca // Lit. și arta. – 2015. – 22 oct. – P. 4.

SASU, Aurel. Lari Leonida // Sasu, Aurel. Dicționarul biografic al literaturii române: (A/Z) / Aurel Sasu. – Pitești: Paralela 45, 2006. – P. 829-830.

SORESCU, Marin. Stăpână peste metaforă / Marin Sorescu // Lari Leonida. Lira și păianjenul / Leonida Lari. – Ch., 1992. – P. 5.

ȚURCANU, Andrei. Leonida Lari sau poezia la modul romantic // Țurcanu, Andrei. Bunul simț / Andrei Țurcanu. – Ch., 1996. – P. 127-143.

Dedicații lirice

BOTNARU, Maria. Imn Femeii: Leonidei Lari, poet și patriot // Botnaru, Maria. Urmele dragostei eterne / Maria Botnaru. – Ch., 2013. – P. 161.

DUJII, Valeriu. Revenire...: De-a pururi cu numele Lari / Valeriu Dujii // Făclia. – 2016. – 16 dec. – P. 7.

GANGEA, Victor. Regina focului: Leonida Lari // Gangea, Victor. Izvorul iubirii / Victor Gangea. – Ch., 2011. – P. 31.

GOIAN, Ana. Mesaj pentru Leonida Lari // Goian, Ana. Armonia tăcerii / Ana Goian. – [Șoroca], 2012. – P. 55.

GRAMA, Steliana. Poarta de foc: pentru poeta Leonida Lari // Grama, Steliana. Telerană / Steliana Grama. – Ch., 2011. – P. 38-39.

MADAN-BARBĂNEAGRĂ, Claudia. Jeanne d'Arc a Basarabiei, Marea poetă a plaiului nostru Leonida Lari // Madan-Barbăneagră, Claudia. Cu voi în memorie și în suflet / Claudia Madan-Barbăneagră. – Ch., 2013. – P. 55.

VIERU, Grigore. Patria și graiul: Leonidei Lari / muz.: Anatol Chiriac // Vieru, Grigore. Înviearea: cântece sacre / Grigore Vieru. – Ch.: Litera, 1990. – P. 11.

VIERU, Grigore. Un fulger în noapte...: Leonidei Lari // Vieru, Grigore. Cântec de iubire / Grigore Vieru; pref.: Arcadie Suceveanu; il.: Olga Cazacu. – Ch.: Prut Internațional, 2015. – P. 139. – (Biblioteca pentru toți copiii).

VIERU, Grigore. Un fulger în noapte...: Leonidei Lari // Vieru, Grigore. Taina care mă apără / Grigore Vieru; itinerar biogr. și bibliogr.: Daniel Corbu; pref.: Mihai Cimpoi; postf.: Theodor Codreanu. – Iași: Princeps Edit, 2008. – P. 243.

VIERU, Grigore. Un fulger în noapte...: Leonidei Lari // Vieru, Grigore. Liniștea lacrimii: versuri / Grigore Vieru; ed. îngrijită, n. bibliogr., postf.: Tudor Nedelcea; pref.: Antonie Solomon. – Craiova: Fundația Scrisul Românesc, 2006. – P. 220.

14 noiembrie – 150 de ani de la nașterea poetei Iulia Hasdeu (1869-1888)

Iulia Hasdeu s-a născut la 14 noiembrie 1869, la București, în familia savantului și scriitorului Bogdan Petriceicu Hasdeu și a soției sale Iulia. La patru ani vorbea corect franceza (învățată de tata) și germana (limba mamei), scria cu o acuratețe aproape caligrafică, desena cu mult talent, memora orice cu o ușurință uimitoare. La șapte ani se lăuda cu primele scrieri, narațiuni, precum *Mihai Viteazul* sau poemul *Domnia lui Țepeș Vodă*. Copil supradotat, la 8 ani, obține atestatul pentru clasele primare (1877), susținând examenele cumulate ale celor patru clase. La 11 ani Iulia Hasdeu a absolvit Colegiul Național „Sfântul Sava”, iar,

În paralel, în 1879, se înscrie la Conservator, unde ia lecții de canto. Ia Premiul întâi la examen. Studiază engleza și germana. Pleacă la Paris pentru continuarea studiilor. În câteva săptămâni își echivalează studiile din țară. Se înscrie la Colegiul Sévigné din Paris. La 13 ani primește de la Guvernul României o bursă de 3000 de franci pentru meritele obținute la Paris.

În 1886 se întoarce în țară, după susținerea examenului de bacalaureat. Se înscrie la Facultatea de Litere și Filosofie de la Sorbona.

A fost prima româncă care a studiat la Sorbona, studiu început la 16 ani, uimindu-și profesorii cu talentul său. Înscrișă la doctorat, urma să susțină lucrarea despre *Filosofia populară la români* cu două conferințe prezentate. Elaborează lucrarea *Logica ipotezei*. În 1887 ține la Sorbona o comunicare despre Herodot, vădind un talent oratoric deosebit.

În 1885, la 16 ani, Iulia Hasdeu scrie cea mai mare parte a operei sale. Din cele 130 de poezii, cuprinse în *Bourgeons d'Avril (Muguri de april)* și *Chevalerie*, 60 sunt scrise în acest an, pe lângă schițe de teatru, eseuri și un roman. În 1888 scrie ultimul său poem *Solitude (Singurătate)*.

A publicat în timpul vieții doar câteva poeme în „l'Etoile roumaine”. Încă în 1880 își semnează manuscrisele cu pseudonimul Camille Armand. A scris preponderent poezie, dar și piese de teatru, povești și povestiri. A ținut și un jurnal, iar bogata corespondență cu tatăl ei, rămas la București, denotă un fin intelectual, o conștiință a epocii sale, o scriitoare cu talent. Operele ei au apărut în limba franceză la Editura „Hachette” din Paris cu titlul *Oeuvres posthumes par Julie Hasdeu (Opere postume)* în 1889 și 1890. Următoarele volume conțin: *Chevalerie, Confidences et canevas; Theatre, Legendes et contes*, toate redactate în franceză și publicate de tatăl ei în trei volume.

Poeziile sunt confesiuni, meditații și reverii în spiritul unor scriitori ca: Lamartine, Hugo, Prudhomme, se opun vieții prozaice și exprimă o aspirație spre demnitate și puritate morală. Piesele de teatru exploatează miturile istorice și folclorice. Basmul *Princess Papillon (Prințesa Fluture)* și romanul pentru copii *Mademoiselle Maussade (Domnișoara Ursuza)* sunt înzestrate cu elemente ce relevă universul infantil.

În 1888, bolnavă de tuberculoză, pleacă la o cură în Elveția, apoi în nordul Moldovei, la Agapia. La 29 septembrie moare la București, în vârstă de doar 18 ani.

A fost înmormântată la cimitirul Bellu.

Între anii 1894-1896, tatăl ei, afectat de pierderea celei mai dragi ființe, a înălțat la Câmpina Castelul Iulia Hasdeu în memoria fiicei sale. În Rue Saint-Suplice, Paris, arondismentul IV, nr. 27, la 20 decembrie 1993 a fost fixată o placă comemorativă, amintind că acolo a locuit Iulia Hasdeu, poetă româncă de expresie franceză. La Chișinău un liceu îi poartă numele.

Referințe

Pe primul țaran român în opinci și cu panglică la pălărie, pe care l-aș întâlni la sosirea în România, l-aș săruta pe obraz așa cum n-a fost niciodată sărutat. Așa-s eu! Căci nu iubesc deloc Bucureștiul și nici pe nobilii lui locuitori, eu iubesc pământul natal și cerul de acolo, și pe țaranii neaoși, adevărați apărători, adevărați fii ai patriei.

Cei care au fost împreună o viață... Se vor întâlni și-n alte vieți.

*Așa din cupa sacră cu toții bem, anume,
și niciodată, nimeni, nu poate s-o deșarte...*

Iulia Hasdeu

Toți se interesează de studiile și succesele tale și au dreptate, căci tu – basarabo-munteano-ardeleanca – ești un fel de esență a întregului neam românesc.

Bogdan Petriceicu Hasdeu

Pentru ea a fost o pornire irezistibilă a minții de a scrie, de a produce, de a realiza lumea de idei care clocotea în puternica-i inteligență.

Era rumenă, frumoasă, zveltă în talia-i subțire și mlădioasă, cu ochii umezi de zglobie fericire, prietenoasă și glumeață, fără urmă de cochetări, înflăcărându-se în orice discuție în care idealul și arta erau un joc.

Când toate operele ei vor fi publicate, când toate poeziile și cugetările vor fi strânse în volum, oricine va putea să vadă că unica plăcere a acestui suflet ales era Frumosul Ideal.

G. Ionescu-Geon

Matură și candidă deopotrivă, amestec tulburător de proșpețime și tristețe, opera Iuliei Hasdeu dezvăluie celor ce o parcurg, cu emoție și sfială, frumusețea unei minți sclipitoare și inocența unui suflet prea fragil pentru a avea curaj să trăiască o viață banală, un suflet care și-a căutat neîncetat liniștea într-o lume ideală și iluzorie.

Alina Groza

Iulia Hasdeu este ultima descendentă a unui neam de cărturari, ce poate fi numit *dinastie spirituală*, întrucât toți strămoșii ei au adus contribuții importante istoriei și literaturii române: Tadeu Hâjdeu, Alexandru Hașdeu, Boleslav Hașdeu și Bogdan Petriceicu Hasdeu.

*(Simpozionul Național Iulia Hasdeu–lumină și speranță,
10 octombrie 2015)*

Titluri pentru expoziții

Iulia Hasdeu – copilul genial al culturii române

Iulia Hasdeu – fata cu condeiul de aur

Iulia Hasdeu – descendentă a unui neam de cărturari

(T.P.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

BURGEONS d'avril: Fantaisies et Rêves / Iulia Hasdeu. – București: Eminescu, 2000. – 320 p. – Lb. fr.

DESTĂINUIRI / Iulia Hasdeu; ed. îngrijită de Crina Decusară-Bocșan; cop.: M. Grigorescu; trad.: T. Demetrescu, E. Deutsch, C. Doicescu [et al.]. – [s. l.]: STRESS SRL; Asociația Culturală „Iulia Hasdeu”, 1993. – 108 p.

FLUIERAȘUL de os: povestiri, legende, basme / Iulia Hasdeu; pref.: Crina Decusară-Bocșan. – București: Floarea darurilor, 1997. – 143 p.

LES CONTES bleu / Iulia Hasdeu; il.: S. Boucour, V. Amambaev. – Ch.: Lit. artistică, 1988. – 40 p.: il. – Lb. fr.

NĂZDRĂVĂNIILE Denisei: roman inedit pentru copii / Iulia Hasdeu; trad. și adapt. din lb. fr.: Crina Decusară-Bocșan; cop.: V. Tănase. – București: Ed. Ion Creangă, 1998. – 128 p. – (Cărțile copilăriei).

PARALIPOMENE: romane pentru copii / Iulia Hasdeu. – București: Ed. Asociației Culturale „Iulia Hasdeu”, 2004. – 231 p.

PRINȚESA Fluture: Ghiocelul. Prințesa Fluture. Trandafirul moșului / Iulia Hasdeu; cuv. înainte: M. Neagu; pict.: I. Fuștei. – Ch.: Pontos, 2006. – 27 p.: il.

SCRIERI alese / Iulia Hasdeu; ed. îngrijită, pref.: Crina Decusară-Bocșan; trad.: B. P. Hasdeu, Ciprian Doicescu, Traian Demetrescu [et al.]. – București: Minerva, 1988. – 318 p.

VIAȚA și faptele lui Mihai Viteazul / Iulia Hasdeu; ed. îngrijită, pref.: O. Onea. – Câmpina: Verva, 1991. – 36 p.

Referințe critice

IULIA Hasdeu/Camille Armand (1869-1888): biobibliogr. / alcăt. Crina Decusară-Bocșan. – Ch.: Grafema Libris, 2008. – 50 p.: il.

DECUSARĂ-BOCȘAN, Crina. Epistolar Iulia Hasdeu. II / Crina Decusară-Bocșan. – București: Ed. Asociației Culturale „Iulia Hasdeu”, 2004. – 260 p.

DOICESCU, Ciprian. Iulia Hasdeu: cu tălmăciri din poeziile sale / Ciprian Doicescu; ed. îngrijită de Ionel Oprișan. – București: Vestala, 2010. – 160 p.

EPISTOLAR. Corespondența Bogdan Petriceicu Hasdeu – Iulia Hasdeu. – București: Ed. Asociației Culturale „Iulia Hasdeu”, 2005. – IV, 157 p.

IULIA Hasdeu – Omagiu: 135 de ani de la naștere. – București: Ed. Asociației Culturale „Iulia Hasdeu”, 2004. – 182 p.: fotogr.

TABACU, Jenica. Castelul Iuliei Hasdeu: album / Jenica Tabacu. – Ch.: Ed. Fundației Culturale Gheorghe Marin Speteanu, 2007. – 54, [16] p.: il.

TABACU, Jenica. Iulia Hasdeu=Julia Hasdeu / Jenica Tabacu. – [Ch.]: Fondation Culturelle Gheorghe Marin Speteanu, 2006. – 32 p.: il. – Lb. fr.

DECUSARĂ-BOCȘAN, Crina. Personalitatea spirituală și literară a Iuliei Hasdeu / Crina Decusară-Bocșan. – Disponibil pe Internet: <http://basarabialiterara.com.md/?p=30092>

IULIA/Julie B.P. Hasdeu (1869-1888) // Moștenirea literar-spiritu-
ală a dinastiei de cărturari Hâjdeu-Hasdeu în bibliotecile chișinăuene:

catalog-bibliogr. / Bibl. Mun. „B.P. Hasdeu”; Centrul Naț. de Hasdeologie, Centrul de Informare și Documentare; alcăt.: Clara Balmuș, Pavel Balmuș. – Ch., 2007. – P. 148-165.

SASU, Aurel. Hasdeu Iulia / Aurel Sasu // Sasu, Aurel. Dicționarul biografic al literaturii române: (A-Z) / Aurel Sasu. – Pitești: Paralela 45, 2006. – P. 713.

INDEX DE NUME

Ahmatova, Anna	15
Akimuşkin, Igor	13
*Aldea-Teodorovici, Ion	10, 81
Alecsandri, Vasile	26
Andersen, Hans Christian	26
Andronic, Ştefan	25
Andruetto, Maria Teresa	6
Astafiev, Viktor	13
Babel, Isaak	16
Balzac, Honore de	26
Batzaria, Nicolae	9
Baum, Lyman Frank	27
Bažov, Pavel	7, 26
Bălcescu, Nicolae	16
Bătrânu, Timotei	11
Belâev, Aleksandr	9
*Bianki, Vitalij	7, 41
Botezatu, Grigore	6
Briedis, Leons	24
Bucov, Emilian	17
Bulyčev, Kir	22
Burlacu, Alexandru	15
Busuioc, Nicolae	17
*Butnaru, Leo	5, 28
Buzdugan, Ion	9
Bykov, Vasil'	18
Cao Wenxuan	5
Caragiale, Ion Luca	26
Cazimir, Otilia	7
Călinescu, George	15
Çeaicovschi-Mereşanu, Gleb	13
Čehov, Anton	26
Chambers, Aidan	25
Chiper, Grigore	11
*Chiriac, Tudor	10, 69
*Cibotaru, Mihail Gh.	15, 96
Ciobanu, Vitalie	13
Ciolacu, Olga	21

Cocca, Dina	22
*Codreanca, Lidia	16, 106
Coșbuc, George	26
Crăciun, Victor	16
Crărescu, Victor	21
Creangă, Ion	25
Cuzuioc, Ion	19
Dali, Salvador	13
*Darienco, Domnica	6, 37
Defoe, Daniel	26
Dickens, Charles	26
Didăc, Vasile	16
*Dolgan, Mihail	7, 45
Doni, Maria	14
Druță, Ion	26
Dumas, Alexandre	26
Enache, Ion	22
Ermurache, Nina	16
Esinencu, Nicolae	26
Filimon, Nicolae	18
France, Anatole	11
Galaicu, Vasile	14
*Galaicu-Păun, Emilian	15, 100
Gheorghită, Ion	10
Giovagnoli, Raffaello	26
Glib, Nicolae	13
Goethe, Johann Wolfgang	18
Gogol', Nikolaj	10
Golâvkin, Viktor	18
Grigorescu, Lucian	7
Gurtovoi, Timofei	8
*Hadârcă, Ion	18, 114
*Hasdeu, Iulia	22, 150
Hâjdău, Tadeu	13
Hlib, Lidia	7
Humboldt, Alexander von	19
Iazan, Dumitru	15
Ignat, Victor	15
Ionescu, Eugen	22
Iskander, Fazil'	9

Istrate, Panait	17
Jansson, Tove	17
Jerome, Jerome K.	27
Kapița, Piotr	16
Kipling, Joseph Rudyard	26
Köstner, Erich	8
Koval' Ūrij	7
*Krylov, Ivan	7, 51
Kuprin, Aleksandr	25
*Lari, Leonida	22, 144
Lunchevici, Serghei	12
*Lungu, Eugen	20, 133
Macedonski, Alexandru	9
Macovei, Alexandru	10
Mado, Michio	23
Malarciuc, Gheorghe	15
Mamin-Sibirâk, Dmitrij	26
Mardare-Fusu, Maria	16
Matcovschi, Dumitru	22
*Matei, Valeriu	10, 73
Matisse, Henri	25
Mazilu, Gheorghe	21
Melville, Herman	17
Mihăiescu, Gib I.	12
Mistral, Gabriela	11
Mudrea, Andrei	12
Negruzzi, Leon	18
Odobescu, Alexandru	15
Pârlea, Gheorghe	13
*Petrache, Ștefan	13, 86
Petrescu, Camil	11
Pușkin, Aleksandr	15
Rabelais, François	7
Rachieru, Adrian Dinu	19
Renard, Jules	26
Repin, Iliâ	17
Rimskij-Korsakov, Nikolaj	9
Roșca, Agnesa	22
*Russo, Alecu	9, 64
Sadoveanu, Mihail	27

*Sainciuc, Glebus	16, 109
Salinger, Jerome David	5
Salten, Felix	18
Sand, George	16
Sebastian, Mihail	26
*Silvestru, Aurelian	20, 137
Sîrbu, Ion Desideriu	16
Slavici, Ioan	26
Smâșleav, Anatol	14
Stavschi, Irina	9
*Stârcea, Alexei	8, 56
*Stârcea, Marian	10, 78
Strauss, Johann	9
Strâmbeanu, Andrei	18
Sturdza, Mihail	12
Suruceanu, Ion	18
Șăineanu, Lazăr	12
*Tarlapan, Efim	14, 90
Tăbârtă, Vasile	5
Teodoreanu (Păstorel), Alexandru	17
Tolkien, John Ronald Ravel	26
Tolstoj, Lev	26
Traianus (Traian Vasilcău)	10
Tuwim, Julian	19
Twain, Mark	25
Vangheli, Spiridon	25
Vasilache, Sandu	16
Verejanu, Renata	22
Verlaine, Paul	10
Verne, Jules	25
Vieru, Grigore	26
Vodă, Gheorghe	25
Voiculescu, Vasile	24
*Volontir, Mihai	9, 59
Voltaire (François-Marie Arouet)	25
Vrabie, Gheorghe	10
Zegrea, Ilie Tudor	15
Zmeev, Vladimir	16
Zošenko, Mihail	17

SUMAR

INTRODUCERE

3

ENUMERAREA DATELOR REMARCABILE ȘI MEMORABILE

4

LISTE DE RECOMANDARE A LITERATURII

28

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ PENTRU COPII „ION CREANGĂ” – 75

121

INDEX DE NUME

156